

28 mei 2010

ADVOCATENBLAD

7

*Wagenaar en critici
over zijn nieuwste boek*

BRODDELWERK MAAR VAN WIE?

*Kroniek
strafprocesrecht
2009-2010*

*Aansprakelijkheid
luchtvervoerder en
touroperator*

*Preventieve toets
Ordeverordeningen
bekritiseerd*

Op weg naar de top?

Nu ben jij aan de beurt!

Holland Van Gijzen zoekt voor haar vestiging in Den Haag (gevorderde) Advocaat-stagiaires Ondernemingsrecht en Arbeidsrecht.

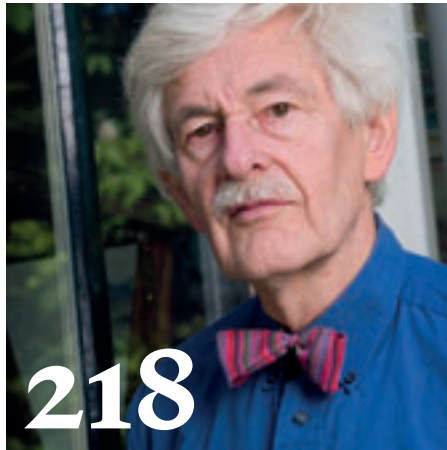
**Kijk voor meer informatie op
www.hollandlaw.nl**

Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP heeft een strategische alliantie met Ernst & Young Belastingadviseurs LLP.

HOLLAND VAN GIJZEN
ADVOCATEN EN NOTARISSEN

Omslagartikel

In de hele **strafrechtelijke keten worden fouten gemaakt**, doorlopend, en vaak met opzet – beweert Willem Wagenaar in zijn boek **Broddelwerk**. Een strafrechter, een onderzoeker en een strafrechtadvocaat dienen van **repliek**. 'Geklungel? Dat doet ons echt tekort.'

Vervoersrecht

Bij de vaststelling van de **aansprakelijkheid voor de Tripoli-ramp** spelen verschillende juridische kwesties. De belangrijkste worden nu al toegelicht in een eerste verkenning voor niet-ingewijden.

Strafrecht

In de **Kroniek strafprocesrecht 2009-2010** gaat het onder meer over Salduz uitspraken, rechtsmiddelen via het faxapparaat, 'unis nullus'-problematiek en behandeling van schorsingsverzoeken als appèl is ingesteld ter opheffing van de voorlopige hechtenis.

210
.....

Actualiteiten

Hoe erg is het dat de **minister van tevoren verordeningen** van de Orde wil **goedkeuren**?

212
.....

Actualiteiten

De **positie van de beslagene bij conservatoir beslag** zou moeten worden versterkt, zeggen onderzoekers.

213
.....

Actualiteiten

Advocaten uit de bank- en fusiepraktijk reflecteerden op **hun rol in de kredietcrisis**, in een besloten sessie bij de Orde.

239
.....

Even oprissen

Kan de **op staande voet ontslagen werknemer switchen** tussen vernietigbaarheid en onregelmatigheid?

241
.....

Interview

Indonesiërs kunnen geen kant-en-klare juridisch standpunten innemen, merkt Oene Marseille.

243
.....

Rechter schrijft

Verdachte K. zal gezien de toon van de zitting niet het gevoel hebben gehad **dat de vrijspraak hem werd gegund**.

Verder...

De deken over werken in de schaduw van het recht 209 » Columnist Veenendaal over de folteraar van de rechtsstaat 211 » Germ Kemper over bezoek aan gevangene Syrische advocaat 214 » Agenda 215 » Brieven over Advocatenwet en Wagenaar 217 » Recensie van Frank Kuitenbrouwers Recht & vrijheid 245 » Transfers 246 » Uitspraak Geschillencommissie 249 » Tucht recht 250

Personeelsadvertenties in dit nummer op p. 254

Omslag:
Erik van
der Burgt

Colofon

90e jaargang
Verschijnt elke drie weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve Van de deken, Berichten van de Orde en Tucht recht

Redactie
mr. L. Bakers
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. G.J. van Oosten
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammelo
mr. drs. Th.C. van Schagen
mr. P.H.E. Voûte
Eindredactie
Linus Hesselink

Redactionele bijdragen
Mailen naar:
l.hesselink@sdu.nl.
Informatie:
Linus Hesselink,
070-378 93 59,
070-335 35 95
Het schrijven van redactionele bijdragen levert per 500 woorden 1 opleidingspunt op.
Sdu Uitgevers
Lucinda Jones (uitgever)
Sandra Kroon (directeur
BU Legal & Tax)

Beeldredactie
Charlotte Helmer
Orderredactie
Hedy Jak, Lars Kuipers,
Tatiana Scheltema,
Trudeke Sillevius Smitt
Vormgeving
Dimdim, Den Haag
Illustratie
Floris Tilanus

Correctie
Sandra Braakmann
Carlijn Urlings
Druk
Senefelder Misset,
Doetinchem

Digitaal archief
Advocatenblad sinds 1996
www.advocatenorde.nl,
voor houders van het
(gratis) Balienetcertificaat

Advertenties
www.bereikdejurist.nl
Veerle Sanderink,
Accountmanager
v.sanderink@sdu.nl,
Tel. 070-378 03 50 of
06-229 480 84
Inzendtermijn:
afl. 7: 14 mei 2010
afl. 8: 4 juni 2010

Abonnementen
Adreswijzigingen van
advocaten:
adres@advocatenorde.nl

Niet-leden betalen
€ 222,60 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband (€ 40). Studenten 50% korting, losse nummers: € 31,80 (incl btw).
Adreswijzigingen: Sdu Uitgevers klantenservice, telefoon 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service.

ISSN 0165-1331

Nederlandse
Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Verdachte krijgt meer vat op procesdossier

Verdachten of hun advocaat kunnen de officier van justitie verzoeken informatie toe te voegen aan het procesdossier. Dat staat in het wetsvoorstel dat de minister van Justitie voor advies naar de Raad van State heeft gestuurd. In de nieuwe wettelijke regeling wordt onder andere vastgelegd welke processtukken het dossier moet bevatten, wie verantwoordelijk is voor de samenstelling van het dossier, wie inzage heeft en hoe de

identiteit van tipgevers of informanten wordt beschermd. De R-C houdt toezicht op het dossier. Hij beslist bij meningsverschillen over bijvoorbeeld het verstrekken van afschriften van stukken, inzage in het dossier en de weigering van het OM om stukken toe te voegen. De regeling moet de transparantie bevorderen, de mogelijkheden verbeteren om de opsporing te controleren en leiden tot een efficiëntere rechtsgang.

Aantal rechtszaken blijft stijgen

Het aantal ingediende zaken is vorig jaar met 7% gestegen. Als gevolg van de economische crisis steeg het aantal incasso- en ontslagzaken; het aantal faillissementsaanvragen zelfs met 59%. Ook werden meer familierechtelijke procedures gevoerd. Dat schrijft de Raad voor de Rechtspraak in zijn jaarverslag 2009. De doorlooptijden zijn over het algemeen verbeterd, al haalde het Hof Amsterdam slechts in 12% van de zaken de norm van twee

weken voor raadkamerzaken over voorlopige hechtenis. De waardering voor de rechtspraak blijft over het algemeen hoog. Vooral Rotterdam, Alkmaar en Assen doen het goed. Minder tevreden waren procederende burgers over Breda, Middelburg en Roermond. Verder is de rechterlijke macht sterk aan het vergrijzen. 85% van de rechters bij rechtbanken is ouder dan 40, bij de hoven zelfs 98%.

Fikse toename schadevergoedingen Justitie

In 2009 heeft Justitie 22,8 miljoen euro aan schadevergoedingen uitgekeerd aan ex-verdachten in strafzaken. Vergeleken met twaalf jaar geleden is dat een verdrievoudiging. Dat blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Ook de kosten voor onterechte hechtenis zijn toegenomen. Was dat bedrag in 1997 nog 2,5 miljoen euro, in 2009 is dat gestegen naar 9,2 miljoen euro.

‘De cijfers zijn niet verrassend’, vertelt strafrechtadvocaat en hoogleraar Geert Jan Knoops. ‘Door de toename van het aantal strafzaken stijgt statistisch ook het aantal vrijspraken. En door de toename van de complexiteit van de strafzaken en overbelasting van de rechtbanken, verblijft een verdachte gemiddeld langer in voorarrest. Ook daardoor loopt de hoogte van de schadevergoedingen op.’

Eén advocaat voor asielzoeker

Vanaf 1 juli wordt de asielprocedure sneller en zorgvuldiger, belooft het ministerie van Justitie. De Eerste Kamer heeft verleden week het wetsvoorstel goedgekeurd dat de verbeterde asielprocedure mogelijk maakt. De asielzoeker zal, ‘voor zover mogelijk, steeds door één en dezelfde advocaat’ worden bijgestaan gedurende de gehele procedure. ‘Dit bevordert de vertrouwensband tussen de asielzoeker en zijn of haar advocaat. Daarnaast levert het tijdswinst én meer zorgvuldigheid op doordat

er minder overdrachtsmomenten zijn.’ De algemene asielprocedure in de aanmeldcentra wordt van 48 uur verlengd naar acht dagen. Daardoor ontstaat volgens Justitie meer ruimte voor rechtsbijstand aan asielzoekers en zullen meer aanvragen in het aanmeldcentrum kunnen worden afgedaan. De asielzoeker krijgt zes dagen om uit te rusten en zijn aanvraag voor te bereiden. In die tijd kan de IND alvast onderzoek doen en laten kijken naar de medische problematiek.

NFI: bijna 3600 DNA-matches in 2009

Het was vorig jaar 3578 keer raak bij de DNA-Databank van het Nederlands Forensisch Instituut, zodat het NFI een gevonden DNA-spoor kon koppelen aan een persoon in de databank. Dat staat in het jaarverslag over 2009. Het gaat daarbij om Nederlandse zaken. Er waren ook 629

internationale DNA-matches. Nederland wisselt inmiddels DNA-profielen uit met Duitsland, Oostenrijk, Spanje, Luxemburg, Slovenië, Finland en Frankrijk. Een internationale DNA-match leidde in 2009 tot aanhouding van een Duitse verdachte voor de moord in 1994

op de 72-jarige Fiény Wouters in Heerlen. Een andere match leidde naar een verdachte op de moord van het meisje Semihha Metin, in 1991 in Deventer. Twee weken terug kwam de DNA-databank van het NFI ook prominent in het nieuws; toen omdat een DNA-spoor een verdachte van de moord

op Andrea Luten aanwees. Sinds 1 mei is de Wet DNA-onderzoek van toepassing op veroordeelden voor elk misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis mogelijk is. De verwachting is dat dit twee tot drie maal zoveel nieuwe DNA-profielen voor opname in de databank oplevert.

Rechter: regisseer uw zitting

Rechters moeten meer informatie geven over de gang van zaken tijdens de civiele zitting, en partijen geen schikking opdringen. Dat schrijft promovenda Janneke van der Linden in haar proefschrift *De civiele zitting centraal: informeren, afstemmen en schikken*, dat zij verleden week in Tilburg verdedigde.

.....
Tatiana Scheltema
 Redacteur
 .....

Voor haar onderzoek analyseerde Van der Linden 150 zittingen, gehouden in de rechtbanken van Utrecht en Den Bosch.

Burgers willen meer uitleg van de rechter over wat er tijdens de zitting gebeurt: bijvoorbeeld wie wanneer het woord voert, en wat het verloop en het doel is van de zitting. Advocaten zouden bovendien graag van tevoren weten over welke aspecten van de zaak de rechter nog vragen heeft.

En meer dan de helft van de rechters geeft een voorlopig oordeel zonder dat duidelijk is of partijen daar behoefte aan hebben.

Ook de manier waarop schikkingen tot stand komen is op dit moment een 'weinig doordacht proces'. Zowel rechters, als partijen en hun advocaten schatten de oplossingsbereidheid van de tegenpartij vaak te laag in. Ongeveer de helft van de partijen en 28% van de advocaten blijkt achteraf matig tot zeer ontevreden over de getroffen schikking, en ongeveer een derde van de partijen en advocaten denkt dat de rechter een eigen motief had bij een schikking. Meer aandacht voor het faciliteren van een schikking, specifieke zittingsvaardigheden in de opleiding van rechters (gericht op een betere communicatie

en afstemming) en een betere informatievoorziening zouden daarom geen kwaad kunnen, schrijft Van der Linden.

Het onderzoek lijkt haaks te staan op de hoge mate van klanttevredenheid van procederende burgers over de rechtspraak, die schommelt die rond de 80 procent (bron: jaarverslag Raad voor de Rechtspraak 2009).

Toch bijt dat elkaar niet, zegt Van der Linden. 'In feite komt ook uit mijn onderzoek naar voren: mensen zijn gemiddeld best tevreden, met name over de respectvolle manier waarop ze door de rechter behandeld worden en over aspecten als verhaal kunnen doen en gelijk behandeld worden. Dat neemt niet weg dat er uit mijn onderzoek duidelijk een aantal aandachtspunten voor verbetering naar voren komen. Dat is ook allerm minst verbazingwekkend, omdat het nog maar relatief kort zo is (snel stijgend vanaf 2002) dat rechters veel zittingen doen en rechters denk ik nog zoekende zijn hoe ze dit soort zittingen nu het beste kunnen aanpakken.'

In een eerste reactie zegt Michiel Boer van de Raad voor de Rechtspraak dat de vraag over wiens taak het is om voorlichting te geven niet gemakkelijk wordt beantwoord. 'Wij zijn er natuurlijk vooral om recht te spreken.'

(Uitgeverij Kluwer, ISBN 978-90-13-07488-8 NUR 822-209)

Van de deken

.....
 Jan Loorbach

In de schaduw van het recht

Wanneer men zich eigenlijk advocaat mag noemen, en voor welke werkzaamheden, daar gaan nogal wat uit de heup geschoten opvattingen over rond. Ik zou wat nauwkeuriger willen richten.

Een aanbeveling in het rapport-Van Wijmen (april 2006) luidt: 'Wanneer een advocaat duurzaam en stelselmatig geen werkzaamheden "in the shadow of the law" meer verricht, oefent hij het beroep van advocaat feitelijk niet meer uit.' Een advocaat is dus een advocaat zolang hij zijn werkzaamheden nog wél in de schaduw van het recht uitoefent. Rare uitdrukking eigenlijk; is er iets mis met daglicht in de praktijk? Laten we liever spreken van 'in de nabijheid van het recht'.

In het ontwerp van de nieuwe Advocatenwet staat: 'De raad van toezicht kan de raad van discipline verzoeken te beslissen dat de advocaat die niet duurzaam en stelselmatig het beroep van advocaat uitoefent, van het tableau wordt geschrapt.'

Ik spreek mij uit over de volgende drie veelgehoorde stellingen:

- je oefent het beroep van advocaat alleen duurzaam en stelselmatig uit als je met enige regelmaat procedeert;
- advocaten verrichten regelmatig werkzaamheden buiten hun hoedanigheid van advocaat: curator, mediator, arbiter – zij zijn wél advocaat, maar dan even niet;
- ingeschreven advocaten doen soms zo weinig advocatenwerk dat ze niet meer ingeschreven zouden moeten zijn.

Dat je moet procederen, ten minste een beetje, om advocaat te zijn is een stelling zonder fundament. Waarom het gaat is de vertrouwelijke en partijdige relatie met de cliënt, de opdracht om zijn belang – en alleen het zijne – te bevorderen met inzet van volwaardige professionele bekwaamheden en de zekerheid voor de cliënt dat zijn opdrachtnemer is gebonden aan wettelijke regels en gedragsregels die adequate dienstverlening waarborgen, alsook toezicht daarop. Procederen is daarbij geen must. Gelukkig niet: de kwaliteit van het brede dienstenaanbod van de advocatuur wordt juist bevorderd door vergaande specialisatie, en die kan zeker uit een gespecialiseerde adviespraktijk bestaan.

Een advocaat verleent zijn diensten niet altijd in die hoedanigheid. Dat geldt bijvoorbeeld als hij optreedt als arbiter, curator, mediator, deken, stukjesschrijver. (Tuchtrechtelijk kan hij dan overigens nog steeds, zij het indirect, getoetst worden, maar bijvoorbeeld het verschoningsrecht zal hem in die andere hoedanigheden niet toekomen). Dergelijke 'uitstapjes' kosten hem natuurlijk niet zijn inschrijving.

De advocaten die zich niet meer in de nabijheid van het recht bevinden omdat zij feitelijk de praktijk hebben gestaakt vormen eigenlijk de minst interessante categorie: als je je hoedanigheid van advocaat in het geheel niet meer gebruikt, misbruik je die met zekerheid ook niet. Dat is alleen anders wanneer iemand zijn advocatenstatus misbruikt om andere activiteiten van (vals) cachet te voorzien. Het is wel nuttig dat het tableau van tijd tot tijd geschoond wordt van deze 'faded away'-advocaten, maar een gewichtig maatschappelijk belang steekt hier dunkt mij niet zo vaak achter.

vandedeken@advocatenorde.nl

Preventieve toetsing verordeningen stuit op verzet

De Orde wilde het niet, maar de minister zet door: verordeningen van de Orde moeten vooraf ter goedkeuring aan de minister van justitie worden voorgelegd. Dat staat althans in het onlangs ingediende wetsvoorstel tot aanpassing van de Advocatenwet. Hoe erg is die toetsing?

.....
Trudeke Sillevius Smitt
redacteur
.....

Opname van de vijf kernwaarden in de wet, met de omstrede zesde kernwaarde in een inleidende zin als ‘wortel’, verplichte raadpleging van de Raad van advies bij verordeningvoorstellen, verplichte aansluiting bij een klachten- en geschillenregeling: het zijn belangrijke elementen in het wetsvoorstel

.....
‘Nu is de tijd om zo veel mogelijk spektakel te maken’
.....

dat minister Hirsch Ballin ruim een maand voor de verkiezingen heeft ingediend (Kamerstukken 32 382). Maar het meest in het oog springt de preventieve toets: met uitzondering van verordeningen die de huishouding en de organisatie van de Orde betreffen,

zou de Orde alle verordeningen vooraf aan de minister van Justitie moeten voorleggen, ter toetsing aan het recht en het algemeen belang. In art. 30 Advocatenwet heeft de minister alleen de bevoegdheid verordeningen achteraf te vernietigen – een bevoegdheid waarvan slechts twee keer gebruik is gemaakt. De minister van justitie heeft het eerder door de Orde naar voren gebrachte standpunt over de preventieve toets keurig verwoord in de memorie van toelichting: ‘Als rechtsstatelijk bezwaar (...) voert de Orde aan dat dit de onafhankelijke positie van de advocaat in gevaar kan brengen, omdat de overheid medebepalend en medeverantwoordelijk zou worden voor de advocatuurlijke beroeps- en gedragsregels.’ Maar volgens de minister roept zelfregulering in de samenleving in toenemende mate weerstand op. ‘Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat de Minister van

Wetsvoorstel samengevat

Met het op 7 mei jl. ingediende wetsvoorstel wil minister Hirsch Ballin uitvoering geven aan het kabinetsstandpunt over het rapport van de Commissie Advocatuur.

- Alle verordeningen, behalve huishoudelijke en organisatorische, moeten vooraf aan de minister ter goedkeuring worden voorgelegd;
- De vijf kernwaarden zijn opgenomen in een nieuwe bepaling, waarbij de omstrede ‘zesde kernwaarde’ (...) in een inleidende zin is verwerkt;
- De Raad van advies krijgt een wettelijke basis en moet verplicht bij alle verordeningen om advies worden gevraagd;
- Wie niet duurzaam en stelselmatig het beroep uitoefent kan van het tableau worden geschrapt (overigens lijkt het hier niet te gaan om het uitsluiten van advocaten die uitsluitend een adviespraktijk voeren);
- De Orde moet de voorwaarden scheppen voor invoering van een adequaat kwaliteitssysteem voor alle advocaten;
- Advocaten moeten worden verplicht zich bij een klachten- en geschillenregeling aan te sluiten;
- Collegevergaderingen zijn in beginsel openbaar.

Justitie, in zijn rol van stelselverantwoordelijke en als medeverantwoordelijke voor het bewaken van het vertrouwen in de rechtsstaat, de kwaliteit en de integriteit van de advocatuur bewaakt.’

Scoren bij hardliners

De preventieve toets zal niet leiden tot grotere zeggenschap van de overheid dan de huidige toetsing achteraf, aldus de memorie van toelichting. Algemeen deken Jan Loorbach ziet dat anders. ‘Bij een preventieve toets is de verordening haast niet meer te onderscheiden van een door de overheid zelf vastgestelde regel. Als de minister de wetgever van de Orde moet trotseren door een aangenomen besluit te torpederen, is dat emotioneel en psychologisch heel anders. Overigens verrassen we ook nu de minister niet opeens met een verordening. Er is heel veel overleg, maar we willen wel zelf de koers bepalen.’ Ook Floris Bannier, bijzonder hoogleraar advocatuur aan de UvA vindt de preventieve toets een slechte zaak. ‘Dit geeft de overheid meer invloed. Het is een glijdende schaal: straks ontwerpt de minister de regelgeving en mag het college daarover stemmen. Nog geen drie jaar geleden was het kabinetsstandpunt: alles loopt prima. Dan moeten ze maar uitleggen wat er sindsdien is

Column

Harry Veenendaal

Folteraar van de rechtsstaat

Minister van Justitie Hirsch Ballin wil in de Advocatenwet 'kernwaarden' als onafhankelijkheid en partijdigheid codificeren, en hij streeft naar staatstoezicht op het functioneren van de Orde van Advocaten. Hoe? Besluiten van het College van Afgevaardigden, het 'parlement' van de Orde, moeten vóóraf ter goedkeuring aan de minister worden voorgelegd en worden getoetst aan het 'algemeen belang'. Met een ijzeren bezem tracht de minister een zuivere orde te bewerkstelligen. In de Memorie van Toelichting wordt het voorstel als volgt beredeneerd: zelfregulering is de oorzaak van de kwetsbaarheid van een beroepsgroep, het is niet meer van deze tijd en de moderne samenleving accepteert het niet meer vanwege toegenomen mondigheid en kritische houding van de burger, de minister is als (rechts)stelselverantwoordelijke medeverantwoordelijk voor het bewaken van het vertrouwen in de rechtsstaat. Staatstoezicht op de advocatuur is daarom van belang met het oog op de legitimatie van het rechtstelsel als zodanig. Volgt u? De Memorie van Toelichting blinkt uit in een adembenemende onderschilligheid en simplistische, honende minachting voor de rechtsstaattedachte. De onafhankelijkheid van de advocatuur kan niet als een schoolbord worden schoongeveegd vanwege ondoordachte populistische dogma's. Immanuel Kant en John Rawls draaien zich schaterlachend om in hun graf omdat iedere bachelorstudent rechtsfilosofie de minister kan uitleggen dat de morele 'kernwaarden' zelfopgelegde normen zijn die vergaande verplichtingen omvatten die nooit volledig waargemaakt kunnen worden. Het is dan ook onzinnig om deze normen in de Advocatenwet formele rechtskracht te geven. Het werkt niet alleen verstarrend, het is bovendien een rem op ontwikkelingen die in de toekomst als morele vooruitgang aangemerkt kunnen worden.

Afgezien van rechtsfilosofische bezwaren is het wetsvoorstel in strijd met internationaal vastgestelde minimeisen aan de rechtsstaat. Een van de belangrijkste pijlers is een zuiver onafhankelijke advocatuur die de eigen organisatie, administratie en integriteit regelt. Deze onafhankelijkheid wordt benadrukt door de Code of Conduct for European Lawyers en diverse mensenrechtenverdragen. Het VN-congres inzake de Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (1990) voegt daaraan toe dat 'Bar Associations shall not, consequently, be used "to indulge in partisan politics" whereby they would comprise the independence of the legal profession'.

In verreweg de meeste andere rechtsstaten is het voorstel van Hirsch Ballin ondenkbaar. Exemplarisch is de Canadese Hoge Raad die vaststelt dat onafhankelijkheid van de Orde van de Staat 'in all its pervasive manifestations is one of the hallmarks of a free society'. Het logisch gevolg is dat de advocatuur 'so far as by human ingenuity it can be so designed, be free from State interference'. De staat is slechts faciliterend. Met dit wetsvoorstel staat de onafhankelijke advocatuur in het zicht van de galg. Veroordeeld door Hirsch Ballin, de folteraar van de rechtsstaat.

veranderd, maar dat kunnen ze niet. Het gaat er blijkbaar om te scoren bij de hardliners in de Tweede Kamer, net zoals met het vasthouden aan de introductie van een externe toezichthouder. Nu is de tijd om zo veel mogelijk spektakel te maken. Als het na de verkiezingen in een nieuw regeerakkoord staat, zie het dan nog maar eens weg te praten.'

Vertrouwen

Gek genoeg was de Orde aanvankelijk niet zo wars van preventieve goedkeuring. Els Unger, die algemeen deken was toen vier jaar geleden het advies van de Commissie Advocatuur uitkwam, herinnert zich niet dat er dat op dat punt indertijd veel verzet was. 'Toen was de voorgestelde Regelgevende Raad het heikele punt, een orgaan dat in meerderheid uit externen zou bestaan en dat regelgevende bevoegdheid zou krijgen. De toenmalige minister van Justitie Donner liet vrij snel weten dat hij daar ook niet veel in zag. Ten aanzien van de preventieve toets hebben we in die tijd gezegd: afstemming vindt altijd al plaats. Of je dat nou formeel doet door goedkeuring of pas achteraf maakt niet veel uit. Ik denk nog steeds dat dat een verstandig standpunt was, maar misschien denkt het college van afgevaardigden daar nu wel heel anders over.' Afke Gerritsen, die – net als deken Loorbach – deel uitmaakte van de Commissie Advocatuur vindt dat de situatie nu anders is. Zij herinnert zich dat indertijd bij het voorstel voor een preventieve toets als voorwaarde werd gesteld dat er garanties zouden komen

Raad van State is ook tegen

De Raad van State heeft op 11 februari jl. negatief geadviseerd over een preventieve toetsing, vanwege de positie van de Orde als openbaar lichaam in de zin van art. 134 Gw en de daarbij horende verordenende bevoegdheid. 'Daaruit volgt', aldus het advies, 'dat regulering door de beroepsgroep van wezenlijke betekenis wordt geacht voor een positieve en aan de eisen van de tijd beantwoordende ontwikkeling van de advocatuur.' De raad wijst erop dat het argument van de democratische legitimatie eerder ook al werd gehanteerd, bij een wetsvoorstel tot invoering van preventief toezicht in de Wet op de bedrijfsorganisatie. Dat voorstel werd toen afgewezen door de Tweede Kamer omdat het in strijd werd geacht met het karakter van een openbaar lichaam. De Raad van State vindt als externe legitimering de verplichte raadpleging van de raad van advies afdoende.

dat de minister niet zelf de regelingen van de Orde kon gaan bepalen. 'Volgens de memorie van toelichting bij het huidige voorstel zijn die er nu ook, maar die zie ik helemaal niet. En dan moet je wel heel veel vertrouwen hebben in de wisselende regeringen dat de minister van Justitie altijd de onafhankelijkheid hoog in het vaandel heeft. Gezien de opstelling van de minister inzake bijvoorbeeld Enait zie je dat dat niet vanzelfsprekend is. En de vergelijking met andere beroepen zoals de notarissen en de accountants die preventieve goedkeuring kennen, gaat al helemaal niet op. Onze onafhankelijkheid moet je bezien in het kader van de scheiding der machten en dat is bij die beroepen niet aan de orde.'

Positie van beslagene kan worden verbeterd

Het conservatoir beslag wordt veel geroemd, maar advocaten en wetenschappers vinden dat de positie van de beslagene beter kan. Vooral de hoofdvordering zou bij de verlofverlening diepgaander moeten worden beoordeeld.

.....
Mirjam Meijsen
onderzoeker Universiteit Utrecht
.....

Door wijziging in de (toepassing van) regelgeving is bij conservatoir beslag de positie van de beslaglegger versterkt ten koste van die van de beslagene. Daarnaast wordt beslag regelmatig (mede) ingezet als pressiemiddel. Dit zijn conclusies van het op 18 mei gepubliceerde onderzoek naar het functioneren van conservatoir beslag.¹ Het onderzoek, onder meer onder advocaten,² is in opdracht van de Raad van de rechtspraak verricht door ondergetekende en prof. A.W. Jongbloed, beiden verbonden

aan het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht van de Universiteit Utrecht. De verzwakte positie van de beslagene gaat een rol van betekenis spelen wanneer een beslag onrechtmatig is doordat de vordering die aan het beslag ten grondslag is gelegd in meer of mindere mate ongegrond of vexatoir is. In de praktijk wordt ongedaanmaking of schade-loosstelling weinig geprobeerd door de geringe slagingskans die eraan wordt toegeschreven. Moeizame procedures op het gebied van aannemelijkheidslast in het opheffingskortgeding en bewijslevering en doorlooptijd in schadeprocedures spelen hierbij een rol.

Advocaten wensen verbeteringen

Dat de advocatuur het middel van conservatoir beslag op breed waardeert, is al langer bekend.³ Het biedt immers de mogelijkheid van het verkrijgen

van (zekerheid tot) nakoming, kan worden ingezet om overleg open te breken, gebruikt worden om druk op de wederpartij te verhogen en interessante informatie over verhaalsmogelijkheden opleveren. Je kunt er ook op een niet te riskante en dure wijze een cliënt mee tonen dat problemen daadkrachtig ter hand worden genomen. Vaak is echter de achtergrond voor een beslaglegging ‘weinig diepgaand’, in die zin dat het gelegd wordt omdat een rekening niet wordt voldaan. De schuldeiser legt de vordering dan ter incasso bij een deurwaarder of andere incassant en de advocaat die het verlof aanvraagt is niet tot nauwelijks inhoudelijk bij de zaak betrokken. Beslag leggen is dan eigenlijk een soort vanzelfsprekendheid en de huidige regeling werkt in die gevallen tot tevredenheid.

Toch zijn door zowel beslagleggende advocaten als advocaten van cliënten die met een beslag werden geconfronteerd, in ruimte mate knelpunten en suggesties ter verbetering naar voren gebracht,⁴ die meestal te maken hebben met de problematische positie van de beslagene. Nogal wat advocaten betreuren het feit dat het grijs/zwart maken van beslagen, zeker gezien de summiere beoordeling van rekensten, nauwelijks meer mogelijk is. Er zijn suggesties gedaan voor

inhoudelijk diepgaander eisen, te stellen aan het beslagrekest, en een zwaardere beoordeling hiervan: beter kijken naar de aard van de zaak en meewegen of er aanwijzingen zijn voor vervreemding van vermogen. Daarnaast achten veel advocaten meer transparantie en een harmonisering van de beoordeling van beslagrekesten noodzakelijk. Ook is gepleit voor meer en effectievere mogelijkheden van verweer tegen een beslagverlof: bijvoorbeeld in de vorm van appèl, ter verbetering ten opzichte van de moeilijke ‘bewijs’ positie van de beslagene in een opheffingskortgeding. Beslag zou vaker en sneller opgeheven moeten kunnen worden: een snelle kortgedingprocedure met getuigen waarin ook een besluit wordt genomen over het beslag, wordt als oplossing genoemd. Nu blijft beslag in ingewikkelde zaken te vaak liggen.

Beoordeling van opheffingsverzoeken door de verlofverlenende voorzieningenrechter in IE-zaken wordt als ongewenst gezien. Ook de duur van procedures wordt genoemd als knelpunt: men denkt hier met name aan de schadevergoedingsprocedure. Daarnaast is gesuggereerd om de procedure in de hoofdzaak te versnellen na een opheffingskortgeding. Ten slotte is gepleit voor een versimpeling van de wettelijke regeling: conservatoir beslag is ingewikkeld, waarbij gedoeld wordt op voorschriften inzake termijnen, overbetekening et cetera.

.....
1 Het Research Memorandum is te lezen op <http://igitur-archive.library.uu.nl/law/2010-0511-200231/UUindex.html>
2 In het *Advocatenblad* 2008-6 van 18 april 2008 werden advocaten met succes opgeroepen mee te werken aan een onderzoek naar het functioneren van het conservatoir beslag. Er werden uiteindelijk zestig gesprekken gevoerd met advocaten die naar aanleiding van een specifieke beslagzaak het verzoek kregen om medewerking aan het onderzoek te verlenen.

.....
3 Zie bijvoorbeeld ook W.D.H. Asser e.a., in: *Uitgebalanceerd, Eindrapport Fundamentele herbezinning Nederlands burgerlijk procesrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003, p. 64.

.....
4 Ook in de doctrine zijn zo nu en dan kritische geluiden waarneembaar. Zie bijvoorbeeld Georg van Daal, ‘Conservatoir beslag schandvlek op Nederlands rechtsbestel’, *Advocatenblad* 14 november 2008.

Advocaat en kredietcrisis

'Bestaande goede normen vertalen naar meer gesloten toepassing'

Hoofdvordering diepgaander beoordelen

De onderzoekers concluderen dat er een noodzaak is tot versterking van de positie van de beslagene. Anders dan voor de categorie eenvoudige vorderingen, zonder tegenspraak, bevelen we aan om hoofdvorderingen waarin wel een verweer bekend is, bij de verloffverlening diepgaander te beoordelen. Zo wordt in een vroeg stadium van de procedure een beter beeld van de onderliggende vordering verkregen, en kunnen de overige omstandigheden van het geval bij de beoordeling van het rekest worden meegewogen. Bovendien is de advocaat van de beslagene in de gelegenheid de verstrekte informatie te gebruiken om een verweer vorm te geven.

Voor de werkwijze kan aansluiting worden gezocht bij de regeling inzake de substantiëring van dagvaardingen in art. 111 lid 3 Rv. De verstrekking van gegevens – die grotendeels ook al in de dagvaarding in de hoofdzaak (art. 700 lid 3 Rv.) vermeld moeten zijn – wordt hiermee feitelijk naar voren gehaald en zal daarom vrijwel niet tot veel extra werkzaamheden leiden. Vermelding door de verloffaanvragende advocaat van de reden waarom een beslag noodzakelijk wordt geacht, zal niet op problemen kunnen stuiten.

Ten slotte wordt voorgesteld om een landelijke regeling voor het kleuren van beslagen te (her)introduceren.

Al dichten advocaten zichzelf bepaald geen hoofdrol toe in het ontstaan van de kredietcrisis,¹ sommigen pleiten wel voor een 'overlegclub' voor advocaten uit de bank- en fusiepraktijk om kritisch op hun rol te reflecteren en van de ervaringen te leren. De Orde belegde op 12 mei jl. een besloten sessie.

.....
Trudeke Sillevius Smitt
redacteur

.....
Oud-deken Willem Bekkers deed tijdens de Jaarvergadering 2009 en later in *NRC Handelsblad* een oproep aan de advocatuur zich op haar rol te bezinnen. De Algemene Raad pakte de handschoen op en organiseerde een sessie met banking en M&A-advocaten van verschillende kantoren.

.....
¹ Zie 'Wij zijn geen moraalridders' in *Advocatenblad* 2009-2 van 12 februari jl.

De enige die uitspraken over de sessie mag doen, en dan niet inhoudelijk, is algemeen deken Jan Loorbach, zo werd tijdens de bijeenkomst afgesproken. Vanwaar die geheimzinnigheid? 'We wilden volledig vrij kunnen spreken', aldus Loorbach, 'maar we realiseren ons dat we hiermee als Orde niet hebben voldaan aan onze publieke verantwoordelijkheid. We gaan er zeker mee door.'

Al blijft dus verborgen wat er precies is gezegd, men vond blijkbaar dat het niet zomaar weer *business as usual* kan zijn. 'We hebben met elkaar vastgesteld: de wereld om de advocaat heen is spectaculair veranderd. Instellingen waarvan iedereen dacht dat ze een hoge moraal hadden, bleken in de praktijk toch wat minder hoogstaand en dat vergt van ons een meer bewust onafhankelijk moreel oordeel.' Verder heeft Loorbach aan de sessie 'overgehouden' dat advocaten weleens een zaak of een opdracht weigeren omdat de grenzen van de wet worden overschreden. Maar wat betreft de morele grenzen is er volgens Loorbach sprake van een grote bandbreedte: 'je blijft wel de persoon aan wie dat enkele partijdige belang is toevertrouwd. Gelet op de onafhankelijke positie en de

morele opdracht maakt ieder zijn eigen afweging.' De besproken dilemma's hadden betrekking op financiële producten en transacties, 'foute bonussen' en overnames die bijvoorbeeld een zware schuldenlast op de overgenomen partij leggen. Over de advisering door advocaten in crisis-situaties als de ondergang van DSB, de mislukte overname van ABN AMRO en Icesave is niet gesproken.

Hoe nu verder? 'Na deze oriëntatie gaan we in de Algemene Raad overleggen. Mogelijk moet er in de stageopleiding concreter aandacht worden besteed aan de veranderde moraliteit in de samenleving. Misschien gaan we als AR zelf iets formuleren, maar het kan ook zijn dat er een openbaar debat komt.' Ontwikkeling van een soort gedragscode is niet aan de orde geweest. Loorbach: 'Op zichzelf zijn de open normen die we kennen goed genoeg om ook deze nieuwe vraagstukken in algemene zin te beantwoorden. Maar deze normen zullen wel naar een meer gesloten toepassing moeten worden vertaald. Dat is de opdracht waar we voor staan.'

.....
 • Wie wil bijdragen aan de discussie kan zich melden bij algemeen deken Jan Loorbach (010-224 0237) of bij Hermine Voûte, lid van de Algemene Raad (020-578 5975).

Bezoek aan vervolgde advocaat in Damascus

Germ Kemper

deken van de Amsterdamse Orde van Advocaten

Zondagnacht, van 2 op 3 mei, arriveren we in Damascus. Een café om de hoek is open, waar bier wordt geschonken en het rookverbod niet serieus gehandhaafd. De volgende dag: oude, nauwe straatjes waar de apostel Paulus nog voetstappen heeft liggen en waar nu duizenden mensen dooreen krioelen. Er zijn moskeeën maar ook Grieks-katholieke en koptische kerken, allemaal in vol bedrijf. We zien boerka's, we zien mannen in witte gewaden en met witte hoofddoeken, maar evenzovele vrouwen in korte rokken of spijkerbroeken, die tussen eeuwenoude Moorse paleisjes rondlopen.

Damascus is ook de stad waar de advocaat Mohannad Al-Hassani gevangen zit, sinds juli 2009. Hij wordt verdacht van opruiing en het in diskrediet brengen van Syrië's goede naam, omdat hij aantekeningen maakte bij een zitting van een militaire rechtbank waar hij als toehoorder aanwezig was, en omdat hij de vader van twee vermoedelijk door de geheime dienst mishandelde mannen zou hebben aangespoord daarover klachten in te dienen. Hij is inmiddels ex-advocaat want de Orde van Advocaten heeft hem in november 2009 van het tableau geschrapt, omdat hij zonder toestemming van de Orde een bestuursfunctie aanvaardde bij

een mensenrechtenorganisatie.

Joost Italianer, bestuurslid van Advocaten voor Advocaten, een lid van de Parijse Raad van Toezicht, een Egyptische advocaat en ik reisden begin mei naar Damascus, om een zitting in de strafzaak bij te wonen en gesprekken te hebben met de Orde van Advocaten. 'Je zult wel gevolgd worden', hoor ik van mensen met verstand van zaken over Syrië, 'je telefoon wordt afgeluisterd'. 'Ze zullen wel een kijkje nemen in je hotelkamer als je op stap bent.'

Vanachter tralies

De rechtbank zit in een groot gebouw van vier verdiepingen, met een centrale hal en gangen, waarin honderden mensen een geweldige herrie veroorzaken. De president van de strafkamer die Al-Hassani berecht ontvangt onze delegatie, met onze tolken. Hij zit op een klein podium, geflankeerd door een televisietoestel waarop een voetbalwedstrijd te zien is en waardeert het zeer dat collega-juristen een kijkje komen nemen. We willen hem toch niet wijsmaken dat een advocaat in Nederland die een strafbaar feit pleegt vrijuit zou gaan?

De volgende dag is de zitting. Op een podium neemt onze gastheer plaats met twee bijzitters. De officier van justitie, die er het zwijgen toe zal doen, en een griffier flankeren hen. Een stuk of twintig advocaten verdringen zich voor de balie, meteen daarachter staan drie banken voor het publiek, en daar weer achter is een groot traliehek, afgeschermd door

een rij agenten, waardoorheen we kunnen zien dat Al-Hassani wordt binnengebracht, geketend aan drie medegevangenen. Hij wordt ontdaan van zijn boeien, over de agenten heen legt de tolk uit wie wij zijn, en de zitting begint. Eén van de vele advocaten presenteert een document waaruit moet blijken dat de oude man die Al-Hassani tot het indienen van klachten zou hebben aangezet, inmiddels 31 jaar dood is. Al-Hassani debatteert zelf, de handen aan de tralies, over onze hoofden heen met de rechtbank over de wijze waarop hij zijn verdediging wil voeren. Dan wordt hij afgevoerd, opnieuw vastgeketend aan zijn lotgenoten. De zitting wordt verdaagd tot 27 mei.

De waarnemend president van de Syrische advocatenorganisatie ontvangt ons welwillend, maar als we eindelijk kunnen uitleggen dat een Orde van Advocaten die zich ervoor leent om de vrijheid van vereniging en vergadering onmogelijk te maken, geen knip voor de neus waard is, schiet een wat gehaaidere medebestuurder te hulp. Een jurist moet twee kanten horen, en mijn tegenwerping dat hij dan maar een brief van mij van twee maanden eerder had moeten beantwoorden waarin ik mijn zorg uitsprak, lost op in een kopje sterke ongezoete koffie

dat net wordt binnengebracht. En jawel, wij zouden het toch ook niet toelaten dat een advocaat strafbare feiten pleegt? De voorzitter van de Orde van Damascus, doet er even later nog een schepje bovenop. Het gaat hier om een incident waarvan wij geen enkele negatieve gedachte mogen ontlennen over de kwaliteit van de Syrische rechtsstaat, en waarom richten wij ons niet op de wandaden van Israël in de Gazastrook? In een restaurant praten we na, de Parijzenaar, de Egyptenaar, de twee Hollanders en onze gastheren, een paar advocaten, een broer van Al-Hassani, de tolken. Niemand maakt zich de illusie dat de rechters, de overheid, de Orde, dankzij ons bezoek plotseling het licht zullen zien. Maar misschien helpt het om de druk op te voeren, vooral via internationale advocatenorganisaties, misschien maakt de belangstelling het wat lastiger om Al-Hassani te mishandelen of domweg de vijftien jaar gevangenisstraf te geven die deze gedreven advocaat boven het hoofd hangt. Dan gaat de telefoon. Al-Hassani pakt de minuut waarin hij af en toe de publieke telefoon in de gevangenis mag gebruiken, om ons te laten weten dat hij er geen gat meer in zag, maar dat onze aanwezigheid in de rechtszaal hem een geweldige impuls heeft gegeven.

agenda

TOEKOMST VAN DE HOGE RAAD

Hoe zullen de rol en de positie van de Hoge Raad binnen ons rechtsbestel zich in de nabije toekomst ontwikkelen? Die vraag staat centraal tijdens het congres 'De Hoge Raad in 2025: contouren van de toekomstige cassatie-rechtspraak' dat het Moutaigne Centrum van de Universiteit Utrecht organiseert op **4 juni** aanstaande. Inleiders als prof. mr. J.W. Fokkens (PG bij de Hoge Raad), prof. mr. J.B.M. Vranken (Universiteit van Tilburg) en prof. mr. M.S. Groenhuijsen laten hun licht schijnen over bijvoorbeeld de komende wettelijke regeling ter beheersing van het aantal zaken en de gevolgen daarvan voor de Hoge Raad.

- Locatie: Universiteit van Utrecht, Kromme Nieuwegracht 62 in Utrecht. Het congres duurt de hele van, van 9.30 uur tot 17.30 uur. Deelname kost 150 euro, inclusief lunch en congresbundel. Deelname is goed voor 4 opleidingspunten. Aanmelden kan via g.quintAuu.nl

NJV OVER MVO

Op **11 juni 2010** is de jaarvergadering van de Nederlandse Juristen-Vereniging (NJV), 'de enige algemene vereniging voor juristen in Nederland', gewijd aan maatschappelijk

verantwoord ondernemen. De preadviseurs over dit onderwerp zijn mr. A.J.A.J. Eijsbouts, prof. mr. F.G.H. Kirsten, mr. J.M. de Jongh, mr. A.J.P. Schild en prof. mr. L. Timmerman.

- Zie voor meer informatie en een samenvatting van het preadvies: www.njv.nl/; aanmelden kan via infoAnjv.nl.

VRIJHEIDSLEZING SALMAN RUSHDIE

Op **18 juni** spreekt schrijver en essayist Salman Rushdie de eerste Leidse Vrijheidslezing uit. Deze lezing is een initiatief van de Universiteit Leiden, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en de gemeente Leiden. De Leidse Vrijheidslezing wordt in het leven geroepen om het belang van vrijheid voor wetenschap en democratie te benadrukken en de discussie over vrijheid levend te houden.

- Tijd: vrijdag 18 juni, 15.00 – 17.30 uur; locatie: Pieterskerk, Leiden. Inschrijven kan tot 31 mei via www.vrijheidslezing.leidenuniv.nl.

RECHTEN VAN VLUCHTELINGEN

De Dutch 3R Foundation en het International Institute of Social Studies (ISS) van de Erasmus Universiteit Rotterdam organiseren op **21 juni 2010**

(wereldvluchtelingendag) de internationale conferentie 'Rights in Exile - Global perspectives on legal assistance for refugees and IDPs'. Op deze conferentie spreken advocaten, academici, beleidsmakers en sociale activisten over de juridische bijstand aan vluchtelingen. Keynote spreker is advocaat Jacob van Garderen, Directeur Zuid-Afrika van de organisatie Lawyers for Human Rights.

- Voor meer informatie zie www.stichting3r.nl/events

DAG VAN DE SCHEIDING

Op **15 september** organiseert de vereniging van Familierecht Advocaten en Scheidingsmediators (vFAS) de eerste 'Dag van de Scheiding'. Tot acht uur 's avonds kunnen consumenten bij specialisten terecht voor informatie over scheiden en mediation. De vFas wil daarmee de aandacht vestigen op het maatschappelijk belang van een goede scheiding, en bovendien een discussie over de maatschappelijke gevolgen van echtscheiding op gang brengen.

- Meer informatie: www.dagvande-scheiding.nl en www.vfas.nl

DUURZAAMHEIDSCRITERIA BIJ BOUW EN NIEUWBOUW

De Vereniging voor Bouwrecht(-Advocaten) en de Vereniging voor Milieurecht organiseren in het derde kwartaal van 2010 een gezamenlijke vergadering over het thema 'Duurzaam Ruimtegebruik, Bouwen en Wonen'. Een werkgroep met deelnemers van beide verenigingen heeft zich over het onderwerp gebogen. De werkgroep richt zich op de juridische problemen die zich voordoen bij de toepassing van de duurzaamheidscriteria bij het ruimtegebruik en bij bestaande bouw en nieuwbouw. Voorafgaand aan de bijeenkomst ontvangt u de concept-bijdragen van de verschillende deelnemers.

- Datum en tijd: woensdag 22 september 2010, 14.00 - 17.00 uur; locatie: Jaarbeurs Utrecht (Beatrixgebouw); leden VMR en VBR(-A) gratis, niet-leden € 55. Inschrijven: Vereniging voor Milieurecht via de website: www.milieurecht.nl; Vereniging voor Bouwrecht(-Advocaten) via website: www.ibr.nl/agenda

(advertentie)

Contact met het bureau van de orde

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag

Algemene informatie	070-335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070-335 35 29	info@barbeheer.nl
Centrale Controle Verordeningen	070-335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070-335 35 23/21	finorg@advocatenorde.nl
Communicatie (o.a. brochures)	070-335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Kwaliteitszorg	070-3353571/8	
Fax algemeen	070-3353531	
<i>Helpdesk</i>		
BalieNet-certificaten	070-335 35 86	certificaat@advocatenorde.nl
Overige vragen van advocaten	070-335 35 54	helpdesk@advocatenorde.nl
<i>Opleiding</i>		
Beroepsopleiding (09.00-12.00 u)	070-335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Onderhoud vakbekwaamheid (PO)	070-3353558	vso-po@advocatenorde.nl
Vrijstellingen BO en VSO	070-3353541	pb@advocatenorde.nl

Advocaat nodig in Duitsland en problemen met de Duitse taal?

Wij vertegenwoordigen Uw cliënten in heel Duitsland en beschikken over een Nederlandse collega.

Incasso—Arbeidsrecht—Ongeoorloofde mededinging etc.

Rechtsanwalt Jörg Kruse

Marktstrasse 191
D-47798 Krefeld (30 min. over de grens bij Venlo)
Tel. 0049/2151/776046
Fax 0049/2151/775495
www.rechtsanwaltkruse.de

Wij hebben M dé arbeidsongeschiktheidsverzekering voor u

Middels een verzekering exclusief ontwikkeld voor advocaten en notarissen bieden wij u een oplossing met uitgebreide voorwaarden en met verreweg de scherpste premiestelling. **Dit scheelt u 25 tot 70% over de gehele looptijd**, afhankelijk van de aanvangsleeftijd.

- beroepsarbeidsongeschiktheid gedurende de hele looptijd
- gerenommeerde verzekeraar
- zowel individueel mogelijk als op collectieve basis voor de hele maatschap
- hoge verzekerde bedragen mogelijk (maximaal 350.000 euro op jaarbasis)

Premievergelijking gehele looptijd

Verzekerd bedrag 100.000 euro • Wachtijd 1 jaar

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
60 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	139.652	91.330	35 %
	40 jaar	tot einde	119.336	73.806	38 %
	45 jaar	tot einde	90.821	52.518	42 %
	50 jaar	tot einde	58.393	29.364	50 %
	55 jaar	tot einde	25.853	9.201	64 %

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
65 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	215.551	143.174	34 %
	40 jaar	tot einde	190.244	123.835	35 %
	45 jaar	tot einde	154.635	99.161	36 %
	50 jaar	tot einde	114.009	69.738	39 %
	55 jaar	tot einde	73.154	38.279	48 %

“Sinds enige jaren ontwikkelt Mutsaerts voor advocaten speciale verzekeringen. Dit heeft er toe geleid dat we inmiddels een bekende naam in de advocatuur en het notariaat zijn. We kunnen met gepaste trots vaststellen dat we in een behoefte voorzien. Veel van uw collegae zijn inmiddels klant geworden. Het marktaandeel is in een razendsnel tempo gestegen naar een huidige 10 procent van zelfstandige advocaten en partners van advocatenkantoren in Nederland.

M ontwikkelt en verzorgt voor u verzekeringen die u bij een andere verzekeraar niet kunt krijgen en u substantiële voordelen kunnen bieden. Wij realiseren deze voordelen doordat wij weten wat in uw branche leeft en geen genoegen nemen met standaardoplossingen die verzekeraars en geldverstrekkers u voorschotelen.”

Drs. Freek Njio

Wetsvoorstel wijziging Advocaten-wet

Het is schokkend om te zien hoezeer de Orde van Advocaten volledig onder de duim van het ministerie van Justitie komt te zitten en zo steeds meer van haar zelfstandigheid dreigt te verliezen. Deze zelfstandigheid is juist van zo groot belang in een rechtsstaat en verdient bescherming. Want soms zijn advocaten het laatste redmiddel in een strijd tegen de overheid. Als wij dan afhankelijk worden van deze zelfde overheid voor van alles en nog wat, komt de rechtsstaat zelf in het geding.

De regel dat advocaten die niet duurzaam en stelselmatig het vak uitoefenen van het tableau geschrapt worden is bovendien gevaarlijk bij parttime werken door vrouwen of door senioren. Hun bijdrage aan het vak kan juist door de andere invalshoek, omdat het als nevenwerkzaamheid gedaan wordt, zeer veel waarde hebben, terwijl er nu al voldoende waarborgen bestaan om kwaliteit te handhaven. Voor wat betreft het parttime werken biedt de Memorie van Toelichting wel enig soelaas, maar ik vind

de woorden van de wet 'duurzaam en stelselmatig' toch van een andere orde dan het 'met enige regelmaat' en 'voldoende voeling houden' van de MvT. Het is een onzinnige en bovendien nodeloos beperkende regel. De charme en tevens de kwaliteitswaarborg van het beroep is nu juist de grote vrijheid die nodig is om evenwicht te vinden in de strijd der machten.

(H.C. Egger-van Oppen, Vierlingsbeek; was zeventien jaar advocaat, hoopt zich binnenkort weer te kunnen laten beëdigen)

Prof. Wagenaar en de Hoge Raad

Sinds vele jaren werkzaam in de advocatuur, en misschien daardoor wel een beetje 'gepookt en gemazeld' in opvattingen die wat uit de tijd zijn, treft mij bijzonder dat de kritiek op de rechterlijke macht en haar uitspraken de laatste

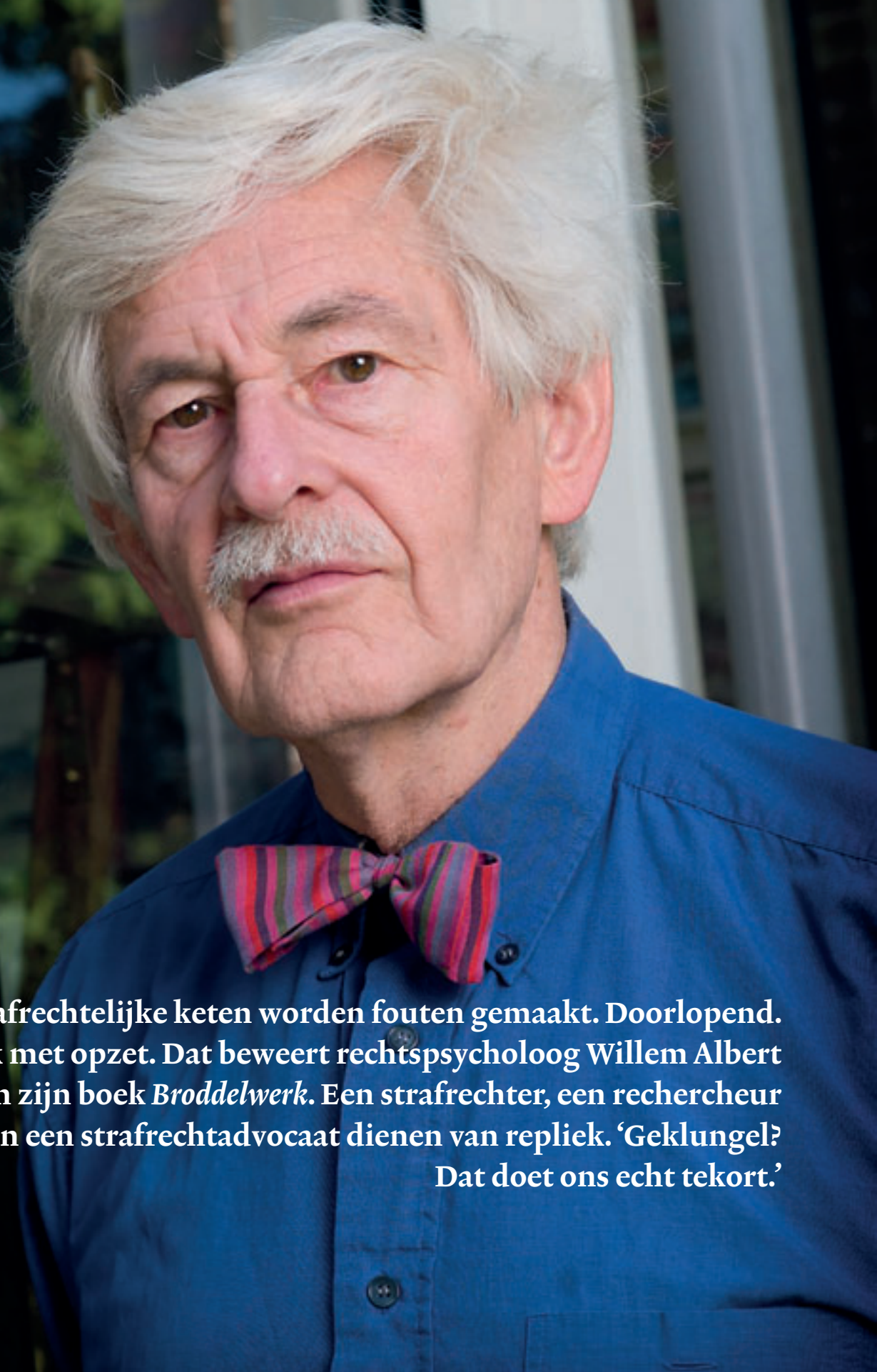
tijd de voorheen gebruikelijke en acceptabel geachte grenzen herhaaldelijk overschrijdt. Zijn dan Giessen Nieuwkerk en Annie E. geen uitzonderingen meer, maar schering en inslag? Een hoogtepunt bereikt een ingezonden brief van prof. Wagenaar in *NRC Handelsblad* van 4 mei jl., waarin hij onder de kop 'Rechterlijke misleiding' schrijft dat de President van de Hoge Raad zichzelf tot de leider maakt van een veelomvattende nationale strafrechtelijke *cover up*; om daaraan toe te voegen, dat 'aan een lichaam dat zich zo corrumpeert, herzieningsonderzoek niet (kan) worden overgelaten'. Eerder hadden we al in *NJB* (2010-8) kunnen lezen dat de Hoge Raad nova zoekt en vindt, desnoods ook waar ze niet zijn, als dat kan bijdragen tot het resultaat dat de herziening wordt gelast.

Prof. Wagenaar vindt dat de rechterlijke macht zich gediskwalificeerd heeft en bewijs geleverd heeft geacht waar dat niet geleverd geacht had mogen worden. In deze gevallen, waarin bij niet de eersten de besten twijfel aan het geleverd geachte bewijs bestaat, of zelfs dat bewijs door hen carrément van de hand wordt gewezen, kan het niet aan diezelfde rechterlijke macht – die immers in zijn opvatting de gelederen sluit – zijn de gemaakte fouten te corrigeren.

Het lijkt mij van belang dat de hele juridische wereld zich hiermee bezig gaat houden. Dat wij zonder enige reserve ons buigen over Wagenaars betoog. En dat niet in een vlotte reactie, zoals we dat van regeringswege vaak zien gebeuren, maar breed doordacht. Een oproep aan de vijf Procureurs-Generaal, aan de Raad voor de rechtspraak, aan de Nederlandse Orde van Advocaten, aan het ministerie, aan de rechtsgeleerde hoogleraren, lijkt niet ongepast. Eigenlijk zouden alle weldenkende mensen die er interesse voor kunnen opbrengen zich de kwestie moeten aantrekken.

(E.A.M. Santen, advocaat te Amsterdam)

In de hele strafrechtelijke keten worden fouten gemaakt. Doorlopend. En vaak met opzet. Dat beweert rechtspsycholoog Willem Albert Wagenaar in zijn boek *Broddelwerk*. Een strafrechter, een onderzoeker en een strafrechtadvocaat dienen van repliek. ‘Geklungel? Dat doet ons echt tekort.’

Wagenaar opnieuw ten strijde – en tegengesproken

‘De Hoge Raad staat toe dat broddelwerk wordt geaccepteerd’

.....
Michel Knapen
journalist
.....

Gaat het weleens goed in het strafrechtelijk onderzoek? Worden alle geschreven en ongeschreven regels en fatsoensnormen consequent toegepast als verdachten worden verhoord, als processen-verbaal worden opgesteld of als ooggetuigen verdachten moeten herkennen? Het ontluisterende antwoord van Willem Albert Wagenaar, emeritus hoogleraar psychologische functieer luidt: nee. De talloze voorbeelden die hij in zijn laatste boek *Broddelwerk* (Uitgeverij Bert Bakker, februari 2010) aanhaalt, lezen als een j'accuse. Wagenaars pen spaart niemand: politie, OM, internationale opsporingsorganisaties, de rech-

.....
‘Met getuigen-
verklaringen in het
p-v kun je fantastisch
manipuleren’
.....

terlijke macht – ze rommelen allemaal. De advocatuur komt er nog het best vanaf.

Er werd geklungeld in de zaak-Holleeder, de Schipholbrand, in liquidatieprocessen en in rechtszaken rond vermeende Srebrenica- en Rwanda-criminelen. In zijn boek fileert Wagenaar een twintigtal zaken en in geen geval werden de regels van de strafvorderlijke kunst foutloos toegepast. En dat is het ‘topje van de ijsberg’. ‘Laat u

niet misleiden door het feit dat ik slechts enkele voorbeelden heb genoemd,’ zo eindigt het boek. ‘Het gaat om structurele tekortkomingen die in talloze andere zaken eveneens hun invloed uitoefenen.’

Tijdgebrek

In zijn boek gaat Wagenaar in op vier thema's: de politie die met processen-verbaal manipuleert, ondeugdelijke procedures bij herkenning van oorlogsmisdadigers door ooggetuigen, de invloed van alcohol op het geheugen en de behandeling van verstandelijk gehandicapten in de rol van getuige en verdachte.

En doorlopend, zo constateert Wagenaar, gaat het mis. Dat schaart hij onder de noemer ‘broddelwerk’. En niet broddelwerk omdat er sprake is van onkunde bij de politie, het OM en de rechterlijke macht; er is ook opzet in het spel. ‘Willens en wetens; men weigert systematisch om eenvoudige verbeteringen aan te brengen,’ schrijft hij.

De advocaat: 'Wagenaar maakt niet duidelijk hoe hij als psycholoog beter het bewijs kan selecteren dan juristen dat kunnen'

Het gerommel begon al in 1926, toen de Hoge Raad de auditu-verklaringen toeliet en daarmee de onmiddellijkheid losliet. 'Verklaringen van horen zeggen toelaten mag dus, maar het moet niet,' aldus Wagenaar. 'De rechter mag nog steeds zelf de getuigen horen, maar dan komt hij in tijdsproblemen. Met getuigenverklaringen in het p-v kun je fantastisch manipuleren. Verdraaiingen van verklaringen: je denkt dat het niet voorkomt, maar het gebeurt. Rechercheurs gaan heel selectief te werk bij wat ze wel en wat ze niet in een p-v opnemen, en dat gebeurt opzettelijk.' Zo ontdekte Wagenaar in een zaak valsheid in geschrifte, waar getuigenverslagen die met vijf jaar tussentijd werden gehouden 'in elkaar werden geschoven' alsof het verslag op één dag is afgenomen. 'Dat zijn heus geen incidenten. Maar dan hoop je: de rechter zal dat wel opmerken. Niet dus.'

Wagenaar: 'De Hoge Raad staat toe dat broddelwerk wordt geaccepteerd. Maar de Hoge Raad verplicht daar niet toe. Toch verschuilt de strafrechter zich achter de Hoge Raad. Vaak ziet de rechter niet eens dat het OM broddelt; vaak zien ze het wel, maar komen ze er door tijdgebrek niet aan toe het te repareren.' De rechter zit volgens Wagenaar in een dilemma: als hij onvolkomenheden in de bewijsmiddelen verwerpt, dan moet hij vrijspreken en dat wil de rechter vaak niet. De verdachte komt dan weer op straat en begaat mogelijk een misdrijf. 'Dan moet de rechter kiezen: of slecht bewijsmateriaal accepteren of een gevaarlijke man vrij op straat. Dus zeurt

De strafrechtadvocaat: 'Niet zo generaliseren'

Simeon Burmeister (Cleerdin & Hamer)

'In het boek vind je zeker zinnige observaties, maar alleen als Wagenaar schrijft als rechtspsycholoog. Dan denk ik aan de passages over de betrouwbaarheid van getuigen, het opzetten van een confrontatie en het effect van alcohol en drugs op het geheugen. Daar heb je wat aan. Nuttig is ook dat hij zijn licht laat schijnen over de psychologische aspecten van dwangmiddelen. Wat betreft de onmiddellijkheid heeft Wagenaar een punt. Maar de rechter kan altijd getuigen oproepen. Als het echter gaat over de bewijsselectie van de rechter, dan slaat hij de plank vaak mis. Daarover kan hij in specifieke zaken nooit voldoende informatie hebben. Hij maakt niet duidelijk hoe hij als psycholoog beter het bewijs kan selecteren dan juristen dat kunnen. Natuurlijk gebeuren er fouten in het onderzoek en het systeem maakt het mogelijk dat die fouten erin worden verdisconteerd. Maar een complot zoals Wagenaar suggereert? Nee, hij moet niet zo generaliseren. Rechters waren fouten helemaal niet wit: ze stellen ze wel degelijk aan de kaak, ze zijn niet om de tuin te leiden zoals Wagenaar suggereert. Hij stelt ook dat er vaak opzet in het spel is om broddelwerk te leveren. Dat is per zaak verschillend; er zijn immers onbetrouwbare rechercheurs. Maar het gaat om incidenten en Wagenaar doet het met zijn bonte selectie van zaken voorkomen alsof het dagelijks misgaat.

Sommige opsporings- en onderzoeksfouten worden zo goed afgedekt dat je er als advocaat niet achter komt. Maar als advocaten fouten in verhoormethoden ontdekken, dan voeren ze daarop altijd verweer en ze proberen deze altijd uit te sluiten voor het bewijs. Advocaten zijn daar buitengewoon kien op. Soms is een confrontatie niet goed verlopen. Wagenaar zegt dan: vrijspraak! Maar vaak is er ook ander bewijs dat wel tot een veroordeling kan leiden.

Wagenaar doet hetzelfde als wat hij anderen verwijt: anderen kijken onvoldoende over de grenzen van hun discipline, hij doet hetzelfde. Hij kijkt alleen naar de psychologie.

Zijn eerdere boek *Dubieuze zaken* was een nuttig werk, geschikt voor de strafrechtpraktijk. *Broddelwerk* vind ik tendentius en hij trekt te algemene conclusies.'

de rechter maar niet over dat slechte bewijsmateriaal. Maar je moet als politie of als OM de strafrechter niet in dat dilemma willen brengen. Je legt hem dus geen inferieur materiaal voor. Maar de rechter zelf moet ook zijn tanden laten zien en dus actiever zijn.'

Dat mag je ook verwachten van advocaten.

Hoe ziet u hun rol?

'Ik word meestal alleen bij zaken in hoger beroep betrokken. In eerste aanleg heeft de cliënt niet veel gehad aan zijn advocaat. Advocaten durven van gerommel niks te zeggen. Ze weten vaak niet wat er speelt en als ze het wel weten, dan zeggen ze: het helpt toch niet als we er iets van zeggen. Maar de rechter zegt juist vaak: als er in het onderzoek iets is misgegaan, dan had de advocaat maar iets te berde moeten brengen. Dat suggereert een lijdelijk

standpunt. Maar alleen de civiele rechter is lijdelijk; de strafrechter hoort actief te zijn. Hij moet zelf onderzoeken en niet wachten tot een advocaat erom vraagt. Neem de zaak waarin een moeder en haar dochter in de duinen werden vermoord. De verklaringen van de twee verdachte broers klopten voor geen meter, maar de rechter stelde geen vragen.'

Hebben advocaten voldoende overzicht om tegen het broddelwerk in te gaan?

'Neem de tribunaal, daar worden veel fouten gemaakt. Keer op keer zijn er bewijsproblemen en advocaten doen er niets mee. De rechters van het Joegoslavië-tribunaal worden door meerdere landen geleverd en de afspraak is dat men niet te kritisch kijkt naar wie rechter wordt. Dat geldt ook voor de rechercheurs. Velen hebben geen enkele ervaring met het vaststel-

.....

'Door tijdgebrek repareren rechters broddelwerk van het OM niet'

.....

len van identiteit of het waarderen van ooggetuigenverklaringen. Dat alles staat in mijn rapporten. Op dat moment kunnen advocaten er weinig meer aan doen, maar aanklagers en rechters des te meer.'

Wanneer kunnen advocaten er wel wat aan doen?

'Het kan anders als er op een plaats delict, waar onderzoek wordt gedaan naar bijvoorbeeld een moord, een piketadvocaat aanwezig is – ook al is er dan nog geen verdachte. Daarmee voorkom je dat de belangen van toekomstige verdachten worden beschadigd. Juist in die eerste fase gaat het vaak al mis, omdat een advocaat ontbreekt.'

Wat doen advocaten verkeerd?

'Advocaten maken te vaak gebruik van juridische trucs, bijvoorbeeld door te zeggen dat er wat mis was met de dagvaarding. Maar de materiële argumenten laten ze lopen. Stel: er is een moord. Twee mensen zeggen dat A het heeft gedaan, drie mensen zeggen dat A het niet heeft gedaan. Daar kun je als advocaat wat mee, maar de rechter zegt: twee beweren dat, dat vind ik voldoende. Daar moet je als advocaat dan verder op tamboereren. Maar er is meer. Advocaten moeten erop vertrouwen dat het OM onpartijdig is, dus moeten advocaten zich ook niet opstellen als partijdig, maar juist waarheidsvinding nastreven. Zelfs al faalt de advocaat, dat pleit de rechter nog niet vrij.'

In het Salduz-arrest lijkt het EHRM te hebben uitgemaakt dat advocaten al bij het eerste politieverhoor aanwezig moeten zijn. Een goede zaak?

'Ja, want zonder advocaat bestaat er een risico op oncontroleerbare valse bekentenissen. Dat hebben we gezien bij de Schip-

.....

De politieman: 'Gaait veel te ver'

.....

Albert van de Wetering

(Hoofd divisie informatie en opsporing, politie Brabant-Noord)

'Het prettige van *Broddelwerk* is dat Wagenaar op een ultieme manier tegenspraak bedrijft. Op een scherpe manier fileert hij de zwakke punten van het opsporingsonderzoek, ook al kennen we de dilemma's en problemen zelf ook wel. Strafvordering is nu eenmaal erg complex, met nieuwe wetgeving, internationalisering, kwaliteitseisen en de kritische benadering van burgers. Daarom heb ik ook respect voor de wijze waarop Wagenaar naar zaken kijkt, uit een gevoel van bezorgdheid en rechtschapenheid.

Gaat het inderdaad zo vaak mis als Wagenaar beweert? Nee. Het gaat weleens mis, natuurlijk. De IRT-affaire en de Schiedammer parkmoord hebben niet alleen geleid tot strikte opsporingsbevoegdheden, maar ook tot een hoop bureaucratie en veel meer administratie – ook om transparant te kunnen verantwoorden. Wagenaar zegt dat onze p-v's vaak een compilatie van verhoren zijn en dat we niet alles in het p-v opnemen. Het klopt dat samenvattingen worden gemaakt van verhoren; toch zijn deze meestal wel volledig uitgewerkt. In de daarvoor aangewezen zaken worden verhoren auditief en/of audiovisueel opgenomen en ze zijn altijd herleidbaar. De verwerking in het procesdossier is altijd in nauw overleg met de zaaksof-

ficier. Als het misgaat, zijn dat incidenten, geen structurele tekortkomingen zoals Wagenaar het noemt – en er is zeker geen opzet in het spel. Van die aantijgingen word ik onrustig en geïrriteerd. Wagenaar is pretentius en gaat veel te ver. Ik nodig hem uit om te komen kijken hoe wij met de waarheidsvinding omgaan. Dat is soms een worsteling, maar we doen het integer. Niemand van de 53.000 politiemensen levert met opzet broddelwerk af. Het kan natuurlijk altijd beter. Ik zit weleens in een evaluatiecommissie die een afgeronde zaak beoordeelt. Tja, dan snap ik Wagenaar weleens. De wijze waarop het onderzoek is ingericht, de manier waarop er door de zaaksofficier is gestuurd, hoe de tactische politieleiding in het onderzoek zit – het kan weleens beter. Maar het zijn incidenten. Wij laten dan niets met opzet weg uit een p-v. We bieden wel een praktische samenvatting van het verhoor. Dan moet dat ook vermeld zijn in het p-v. Wil de samenleving dat alle politieverhoren worden opgenomen, auditief en visueel en uitgewerkt in een p-v? Dat kan, maar daar zit wel een kostenplaatje aan. Ik betwijfel of het veel uitmaakt wanneer een advocaat bij de verhoren aanwezig is. Ik heb altijd gedacht: waarom moet dat eigenlijk? Aan de andere kant: we hebben niets te verbergen. We moeten wel goede werkafspraken maken met advocaten. Ze mogen zich niet met het verhoor bemoeien en moeten eigenlijk in een hoekje zitten luisteren. Een meerwaarde zie ik daar niet in, anders dan dat de belangen van de verdachte nog beter worden geborgd. Ik ben dan ook erg benieuwd naar de uitkomsten van de pilot advocaat bij het politieverhoor.'

Caffè della dolce Vita

Elk kopje... Italiaans genieten!

De beste espresso ook bij u op kantoor? Wie wil dat nu niet? U heeft al een eersteklas kwaliteitsmachine voor € 299,- En de eerste 150 kopjes Italiaanse koffie krijgt u van ons cadeau*!

ItaliëKoffie
Gebrand op kwaliteit

www.italiekoffie.nl/office

holbrand, de Puttense moordzaak en de Schiedammer parkmoord. Bij verhoren van getuigen hoort dus een advocaat. Maar een probleem is dat die vaak niet weet dat gebruikte methodes helemaal niet kunnen. Daarom is specialisatie in de opleiding van advocaten van groot belang, met vakken als criminologie en criminalistiek. Velen zeggen: dat is toch hetzelfde, wat is het verschil? Daar heb je het al: als je zelfs dat niet weet! Het eerste gaat over achtergronden van misdadigers, het tweede over verhoortechnieken, DNA-onderzoeken en vingerafdrukken. Strafrechtadvocaten moeten dat soort dingen weten. Maar het vaststellen van de feiten is hun achilleshiel. Als dit goed gaat en er is een advocaat aanwezig bij het politieverhoor, dan is er al veel verholpen, zeker als de advocaat er ook nog eens invloed op kan uitoefenen.’

Salduz gaat dus veel veranderen?

‘Nou, ik denk van niet. Het arrest wordt in Nederland heel minimalistisch uitgelegd. Hier zeggen we: als we de verdachte maar attenderen op het feit dat hij recht heeft op een advocaat, dan voldoen we al aan Salduz. Maar als ze écht willen, dan zeggen ze: je kunt een advocaat bellen, hier is zijn nummer. Maar dan kiezen ze toch iemand van wie ze weten dat die niet kan. Dat soort chicanes. Het is gewoon sabotage van Salduz, waarvan eerst werd gezegd dat het niet gold voor Nederland en nu is het niet meer dan een proef. Nederland wordt gekenmerkt door een zucht naar minimalisme.’

<<

W.A. Wagenaar,
Broddelwerk. Over geklungel in het strafrechtelijk onderzoek,
 Uitgeverij Bert Bakker,
 ISBN 978 90 351 3490 4.

.....
De strafrechter:
‘Fouten worden afgestraft’
 .....

Elianne van Rens (Rechtbank Den Haag)

‘*Broddelwerk* behandelt een fascinerende thematiek. De kritische betrokkenheid van Wagenaar is een goede bijdrage aan het debat en dat houdt je als strafrechter scherp. Ik vind het echter jammer dat Wagenaar niet onderkent dat hij met eerdere studies al veel heeft bereikt, zoals ten aanzien van de Osloconfrontatie. Die is nu beter vastgelegd in de wet en in richtlijnen, maar Wagenaar beweert dat we daaraan geen consequenties verbinden. Dat doen we dus wel. Onlangs deed zich bij ons zo’n zaak voor. Een getuige had vóór de confrontatie al foto’s van een verdachte gezien. De resultaten van de fotoconfrontatie hebben we als meervoudige kamer uitgesloten van het bewijs, precies zoals Wagenaar het graag ziet. De rechterlijke macht luistert echt naar kritiek van buiten en doet er wat mee.

Jammer vind ik ook dat Wagenaar stelt dat de rechterlijke macht broddelwerk goedkeurt, en wel met opzet. Elke zaak die niet goed gaat, is er een te veel. Maar van structurele tekortkomingen die in talloze andere zaken hun invloed uitoefenen, zoals Wagenaar letterlijk schrijft, is geen sprake. Die stelling onderbouwt hij ook niet. Zien wij fouten in het opsporingsonderzoek, dan worden die afgestraft, soms met niet-ontvankelijkheid van het OM. Dat de rechterlijke macht moedwillig broddelwerk aflevert, doet ons echt tekort. Wagenaar blijft daar maar op tamboereren.

Wagenaar heeft gelijk als hij stelt dat er in zaken fouten zijn gemaakt. Dat geldt echter niet voor alle zaken die hij beschrijft. In de zaak-Holleeder heeft het gerechtshof de bewijsmiddelen zeer kritisch bekeken en goed gemotiveerd geoordeeld dat er voldoende bewijs was. De bewijsanalyse die Wagenaar geeft, is apert onjuist. Ik heb me ook echt gestoord aan zijn analyse in het onderzoek Passage. Die zaak is nog onder de rechter en Wagenaar is daarbij als deskundige opgetreden. Het kan absoluut niet dat hij daar nu al over publiceert.

Wagenaar zegt verder enerzijds dat advocaten veel moeite doen om de waarheid boven water te krijgen, zoals in de zaak-Holleeder, maar dat ze in andere zaken liggen te slapen – zoals bij het verhoor bij de rechter-commissaris waar de advocaat kan controleren of het verslag wel juist is. Volgens Wagenaar doen ze dat niet goed; mijn ervaring is dat dit wel goed gaat. Advocaten moeten actief zijn en over het algemeen zijn ze dat ook.’

.....
**‘Advocaten durven van gerommel
 niks te zeggen, ze weten vaak
 niet wat er speelt of ze zeggen:
 het helpt toch niet’**
 .....

Eerste verkenning financiële afwikkeling Tripoli-ramp

Aansprakelijkheid luchtvervoerder en touroperator

Bij de vaststelling van de aansprakelijkheid voor de Tripoli-ramp spelen verschillende juridische kwesties. De belangrijkste worden hier toegelicht voor niet-ingewijden.

.....
Marc Padberg en Marjolein van Tilburg
advocaten te Rotterdam
.....

Financiële compensatie van en voor slachtoffers van vliegtuigongevallen. Een vreselijk, maar tegelijkertijd verschrikkelijk actueel onderwerp. Op 12 mei 2010 verongelukt vlucht 8U77Y, een nog geen jaar oude Airbus A330-200 van Afriqyah Airways, vlak voor aankomst vanuit Johannesburg in de nabijheid van Tripoli, Libië. Tripoli was de beoogde overstapplaats voor de diverse eindbestemmingen. De trieste balans is dat alle inzittenden, met uitzondering van één Nederlands jongetje, om het leven zijn gekomen. Onder hen in elk geval zeventig Nederlanders. De ramp roept spookbeelden op van Tenerife,

.....

Uitgangspunt is onbeperkte aansprakelijkheid bij overlijden of letsel van passagiers

.....

Zanderije, Faro, de Bijlmer en Eindhoven.

Met zoveel Nederlandse slachtoffers worden niet alleen de luchtvaartspecialisten binnen de Nederlandse advocatuur met deze ramp geconfronteerd. Reden om de aansprakelijkheid van de luchtvervoerder en die van de touroperator bij luchtvaartongevallen in kort bestek te belichten. Er zal niet worden ingegaan op mogelijke schadeclaims tegen bijvoorbeeld de vliegtuigbouwer, het onderhoudsbedrijf, dan wel de luchthaven van Tripoli. Daarvoor is een constructiefout, nalatigheid in het onderhoud of een aantoonbare fout van de luchtverkeersleiding nodig en daarover is vooralsnog niets bekend of concreet. Aan een terroristische aanslag zal om dezelfde reden geen aandacht worden besteed.²

Verdrag van Montréal 1999 en EG-Verordening 2002

Het aansprakelijkheidsregime bij luchtvaartongevallen is in zijn meest moderne variant te vinden in het Verdrag van

Montréal van 28 mei 1999 en Verordening (EG) nr. 889/2002 'houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 2027/97 van de Raad betreffende de aansprakelijkheid van luchtvervoerders bij ongevallen' van 13 mei 2002, in werking getreden 30 mei 2002. Verordening (EG) nr. 889/2002 kent een voorloper in Verordening (EG) nr. 2027/97 van 9 oktober 1997, in werking getreden op 17 oktober 1998, en dateert dus van vóór het Verdrag van Montréal.

De EU is als Regional Economic Integration Organisation partij bij het Verdrag van Montréal en heeft dat ook goedgekeurd.³ Het Verdrag is voor de EU-lidstaten in werking sinds 28 juni 2004 en omvat meer dan Verordening (EG) nr. 889/2002: naast bepalingen over overlijdens- en letselschade, bepalingen over vertraging en schade aan of vermissing van bagage ook bepalingen voor goederenvervoer. Verordening (EG) nr. 2027/97 is aan het Verdrag van Montréal aangepast door middel van verordening (EG) nr. 889/2002.⁴

Hoofdpijnen Montréal

De hoofdpijnen van het aansprakelijkheidssysteem zijn als volgt. Uitgangspunt is een systeem van onbeperkte aansprakelijkheid bij overlijden of letsel van passagiers. Voor schadevergoedingen tot een maximum van 113.100 SDR kan een luchtvervoerder zijn aansprakelijkheid niet uitsluiten of beperken.⁵ Het regime behelst een risicoaansprakelijkheid tot 113.100 SDR en voor het meerdere een ongelimiteerde schuldaansprakelijkheid. De luchtvervoerder is in het kader van de schuldaansprakelijkheid slechts daarvan ontheven als hij bewijst dat hij (of zijn 'servants or agents') niet nalatig is (zijn) geweest of anderszins in gebreke gebleven, dan wel wanneer hij bewijst dat de schade louter is toe te schrijven aan het handelen van een derde.⁶

In geval een passagier gewond raakt of om het leven komt, dient de luchtvaartmaatschappij binnen vijftien dagen nadat de vorderingsgerechtigde bekend is geworden, een voorschot uit te betalen om aan

2 Door het tijdsbestek waarbinnen dit artikel tot stand is gekomen en de vele nog onbekende feiten, kan deze bijdrage werkelijk niet anders worden gezien dan waarmee het is aangeduid: een eerste verkenning.

3 Preambule onder (5): 'date of approval': 29 April 2004.

4 De aansprakelijkheid voor vertraging, schade aan of vermissing van bagage evenals die voor goederenschade laten wij onbehandeld.

5 SDR: Special Drawing Right oftewel Speciaal Trekkings Recht. De wisselkoers in € bedraagt ten tijde van het afsluiten van dit artikel (18 mei jl.): 1 SDR = € 1,20.

6 Art. 21 Verdrag van Montréal.

de onmiddellijke economische behoeften tegemoet te komen. In geval van overlijden kan dat voorschot niet minder dan 16.000 SDR in euro-equivalent per passagier zijn. Het betalen van het voorschot impliceert niet dat aansprakelijkheid wordt erkend en het bedrag van het voorschot mag worden verrekend met elk bedrag dat later op basis van de vastgestelde aansprakelijkheid van de luchtvervoerder wordt uitgekeerd. Het voorschot hoeft niet te worden terugbetaald, behalve als de situatie van art. 20 van het Verdrag van Montréal zich voordoet, te weten in het geval van (al dan niet gedeeltelijke) eigen schuld van de betreffende passagier, of wanneer blijkt dat degene die het voorschot ontvangen heeft uiteindelijk niet vorderingsgerechtigd was.

In geval de contractuele luchtvervoerder niet ook tegelijkertijd de feitelijke luchtvervoerder is, kan het slachtoffer zijn schadeclaim tegen beide maatschappijen richten. Staat de naam of de airlinecode van een luchtvaartmaatschappij op het ticket, dan is die maatschappij de contractuele luchtvervoerder.

Evenals dat onder de voorganger(s), het Verdrag van Warschau 1929 (en het Haags Protocol 1955) het geval is, kent het Verdrag van Montréal een vervaltermijn van twee jaar. Procedures tot het verkrijgen van schadevergoeding moeten worden begonnen binnen twee jaar na het tijdstip van aankomst van het vliegtuig of het tijdstip waarop het vliegtuig had moeten aankomen. Stuiten van die termijn en/of het vragen van verlengingen van die termijn is niet mogelijk.

Die procedure kan aldus art. 33 van het Verdrag van Montréal op een groot aantal plaatsen worden gevoerd, waaronder in geval van dood of letsel van een passagier in elk geval ook: 'in the territory of a State Party in which at the time of the accident the passenger has his or her principal and permanent residence and to or from which the carrier operates services for the carriage of passengers by air, either on its own aircraft or on another carrier's aircraft pursuant to a commercial agreement, and in which that carrier conducts its business of carriage of passengers by air from premises leased or owned by the carrier itself or by another carrier with which it has a commercial agreement'.⁷

7 Met 'commercial agreement' wordt ingevolge art. 23 lid 3(a) bedoeld op de overeenkomst

Het Verdrag van Warschau kent niet de voor slachtoffers gunstige jurisdictieregel van het Verdrag van Montréal

Uniformering door EG-verordening

Met Verordening (EG) nr. 889/2002 (en haar voorganger Verordening (EG) nr. 2027/97) is beoogd dat zowel voor het internationale als nationale vervoer binnen de gemeenschap dezelfde mate en aard van aansprakelijkheid geldt. Verordening (EG) nr. 889/2002 kent (net als dat in Verordening (EG) nr. 2027/97 het geval was) een verzekeringsplicht. De luchtvervoerder dient zich te verzekeren tegen aansprakelijkheid tot een niveau dat toereikend is om te waarborgen dat alle schadevergoedingsgerechtigden het volledige bedrag waarop zij recht hebben ook daadwerkelijk ontvangen. Het Verdrag van Montréal kent niet een dergelijke expliciete verzekeringsplicht.

De Verordening richt zich in het bijzonder tot de luchtvervoerders van de Europese Unie. Niettemin is Verordening (EG) nr. 889/2002 veelal ook tegen luchtvervoerders van buiten de gemeenschap het relevante handvat. Het Verdrag van Montréal geldt via een kleine omweg met behulp van de Verordening ook voor alle luchtvervoerders van buiten de gemeenschap voor zover het betreft vervoer naar, vanuit of binnen de grenzen van de gemeenschap.⁸

Alle luchtvervoerders die in de gemeenschap luchtvervoerdiensten aan-

waarbij gezamenlijk diensten voor het vervoer van passagiers door de lucht wordt aangeboden (bijv. Skyteam), en niet op loutere agentschappen.

8 Art. 6 lid 3 van Verordening (EG) 889/2002.

bieden, moeten er voor zorgen dat de passagiers op elk verkooppunt, ook voor de verkoop per telefoon of via internet, een samenvatting van de voornaamste bepalingen inzake de aansprakelijkheid voor passagiers en hun bagage krijgen, daaronder onder meer begrepen het noemen van de termijn(en) voor het indienen van een eis tot schadeloosstelling. Om aan die informatieplicht te voldoen moeten alle luchtvervoerders in de gemeenschap gebruikmaken van een voorgeschreven kennisgeving, gevoegd bij de Verordening. In die kennisgeving wordt de schadeloosstelling van 100.000 SDR (113.100 SDR) en de voorschotregeling van 16.000 SDR genoemd. De niet in de gemeenschap gevestigde luchtvervoerder wordt zo alsnog het regime van Montréal 'ingezogen'.

Eén enkele vervoersovereenkomst?

Of bij de Tripoli-ramp sprake is van vervoer naar, vanuit of binnen de grenzen van de gemeenschap, is niet zonder meer duidelijk. Doorslaggevend lijkt het antwoord op de vraag te zijn of sprake is van één enkele vervoersovereenkomst van Johannesburg naar de respectieve eindbestemmingen in de EU.⁹

Is het Verdrag van Montréal rechtstreeks van toepassing bij deze ramp? Dat is ook niet zonder meer positief te beantwoorden. Het Verdrag van Montréal is van toepassing op vervoer tussen (eventueel met een tussenstop) twee verdragsluitende staten¹⁰. Libië is geen partij daarbij. Zuid-Afrika en de EU-lidstaten zijn dat wel. Doorslaggevend is ook hier of sprake is van één enkele luchtvervoersovereenkomst van Johannesburg naar de diverse eindbestemmingen. Is dat het geval, dan is het Verdrag van Montréal van toepassing. Is dat niet het geval en zou de vlucht van Tripoli naar de diverse eindbestemmingen bijvoorbeeld met een andere luchtvervoerder zijn overeengekomen, dan wijzigen de verhoudingen zich drastisch. Dan lijkt het verouderde Verdrag van Warschau 1929 in de versie van het Haags Protocol 1955 alsnog een rol te gaan spelen.

9 Overigens is het natuurlijk goed mogelijk dat een individuele niet EG-luchtvaartmaatschappij die ook niet op enigerlei wijze gebonden is aan het Verdrag van Montréal, zich vrijwillig (contractueel) aan dat laatste regime onderwerpt. Dat is in de praktijk niet ongebruikelijk.
10 Zie ook de preambule bij Verordening (EG) nr. 889/2002 onder (3).

Verdrag van Warschau 1929 en Haags Protocol 1955

Libië is (net zoals Zuid-Afrika) partij bij het oorspronkelijke Verdrag van Warschau 1929 zoals gewijzigd bij het Haags Protocol van 1955. Het aansprakelijkheidsregime van het Verdrag van Warschau in de versie van het Haags Protocol van 1955 dateert uit een andere tijd, waarin juist vanwege de veronderstelde destijds grotere risico's verbonden aan het vliegen, het de luchtvaartmaatschappijen waren die meer bescherming behoeften. Het Verdrag van Warschau zoals gewijzigd bij het Haags Protocol van 1955 gaat uit van een schuld aansprakelijkheid en die aansprakelijkheid is verder gelimiteerd tot 16.600 SDR per passagier. De aansprakelijkheidslimiet kan alleen worden doorbroken in geval de 'carrier, his servants or agents' de schade met opzet of bewust roekeloos hebben toegebracht. De bewijslast – veelal van een duivels niveau – rust in principe op de eiser, aldus art. 25 van het Verdrag van Warschau. Het Verdrag van Warschau al dan niet in de variant van het Haags Protocol van 1955 kent ook niet de hiervoor genoemde, ten behoeve van slachtoffers geschreven gunstige jurisdictieregel van art. 33 van het Verdrag van Montréal. Dat maakt in de praktijk een groot verschil.

Aansprakelijkheid reisorganisator

Naar aanleiding van Richtlijn (EEG) 314/1990 is in art. 7:500 - 513 BW de aansprakelijkheid van de reisorganisator vastgelegd. Afwijking hiervan ten nadele van de consument is niet toegestaan. De reisorganisator is degene die georganiseerde reizen aanbiedt, waarbij vervoer en verblijf en/of een bepaalde toeristische dienst deel uitmaakt van het aangeboden pakket. Kras en Stip reizen, beide betrokken bij de Tripoli-ramp, vallen binnen deze definitie. Doorgaans hanteert de reisorganisator algemene voorwaarden, zoals de ANVR Reisvoorwaarden. Deze voorwaarden verplichten de reisorganisator om de schade van de reiziger te vergoeden, tenzij er sprake is van een tekortkoming van de reiziger zelf, een tekortkoming die is toe te rekenen aan een derde die niet bij de levering van de in de reis betrokken diensten betrokken was of van overmacht.

Overmacht wordt in de voorwaarden gedefinieerd als abnormale en onvoorzienbare omstandigheden die onafhankelijk

Bij de Tripoli-ramp is van belang of sprake is van één enkele luchtvervoers-overeenkomst van Johannesburg naar de diverse eindbestemmingen

zijn van de wil van degene die zich er op beroept en waarvan de gevolgen ondanks alle voorzorgsmaatregelen niet konden worden vermeden. Dergelijke abnormale omstandigheden lijken bij de luchtramp in Tripoli vooralsnog niet aan de orde te zijn. De reisorganisator is in beginsel aansprakelijk voor de fouten van een door hem ingeschakelde 'reisdienstleverancier', zoals een luchtvaartmaatschappij.

Slachtoffers zullen dan ook veelal bij hun reisorganisator en niet bij de luchtvaartmaatschappij aankloppen, maar maakt dat in dit geval verschil?

Schade, veroorzaakt door dood of letsel mag de reisorganisator niet uitsluiten of beperken, behalve voor zover dit aansluit bij een verdrag dat van toepassing is op de desbetreffende dienst.¹¹ Deze regel beperkt zich niet tot verdragen waar Nederland of de EU partij bij is. Bij een luchtvaartongeval als die bij Tripoli zouden de reisorganisatoren dus mogelijk een beroep kunnen doen op het aansprakelijkheidsstelsel van het Verdrag van Montréal, zo van toepassing (maar daar zullen zij dan niet veel aan hebben gezien het slachtoffervriendelijke karakter daarvan), of op de limiteringen van het Verdrag van Warschau, zo die van toepassing zouden zijn.¹² <<

¹¹ Art. 7:508 lid 1 en 2 BW.

¹² Overigens is de garantieregeling van de Stichting Calamiteitenfonds in geval van luchtrampen niet van toepassing, nu deze uitsluitend betrekking heeft op calamiteiten als natuurrampen en oorlogssituaties.

Kroniek strafproces- recht deel 1

kroniek
2009-2010

De Salduz-uitspraken van de Hoge Raad leidden onmiskenbaar tot de belangrijkste verandering voor de dagelijkse strafrechtpraktijk. Maar de afgelopen periode stond ook in het teken van een nieuw arrest van de Hoge Raad over de behandeling van schorsingsverzoeken als appèl (slechts) is ingesteld tegen de afwijzing van het verzoek tot opheffing van de voorlopige hechtenis. Dat

de Hoge Raad met de tijd meegaat, blijkt uit diens arresten over de mogelijkheid tot het aanwenden van rechtsmiddelen via het faxapparaat. Tot slot lijkt de Hoge Raad strenger te kijken naar getuigenbewijs en bewijsmotivering, wanneer het de *unis nullus*-problematiek betreft. Deze kroniek, over de periode januari 2009 tot en met april 2010, is gebaseerd op uitspraken

gepubliceerd in diverse vakbladen, waaronder *Nieuwsbrief Strafrecht (NbSr)*, *Nederlandse Jurisprudentie (NJ)* en *Nederlands Juristenblad (NJB)*. De kroniek ziet op procesrechtelijke uitspraken, niet op onderwerpen van materieel strafrecht. Het tweede deel (in het *Advocatenblad* van 18 juni) eindigt met een overzicht van nieuwe wet- en regelgeving.

Deel I

Aanwezigheid, gemachtigd raadsman
Afstand van rechtsbijstand
Beslag en beklag
· Formaliteiten
· Toetsingscriteria
Benadeelde partij
Bevoegde rechter

Bewijs en motivering

- Eigen waarneming
- Verklaring verdachte en zwijgrecht
- Unis nullus
- Schriftelijke bescheiden
- Varia
- Uitdrukkelijk onderbouwde standpunten (uos)
- Vormverzuimen art. 359a Sv

Dwangmiddelen,

GVO en gesloten stelsel
rechtsmiddelen
· DNA
· Onbevoegde bevelen
· Voorlopige hechtenis
Getuigen (horen en oproepen)

Deel II

Klaagschrift tegen niet vervolgen (art. 12 Sv)
Ontneming
· Formaliteiten
· Verweren
· Berekening
· Medeplegen en verdeling
· Geerings
Processtukken
Rechtsmiddelen
· Rechtsmiddelenperikelen

- Appèlschriftuur
- (Verschoonbare) termijnoverschrijding

Salduz
Verschoningsrecht
Verzoekschriften ex art. 89 Sv en art. 591a Sv
· Verzoeken ex art. 89 Sv
· Matiging of verhogen van de forfaitaire vergoeding?
· Verzoeken ex art. 591a Sv
Wet- en regelgeving
· Nieuwe wetten
· Wetsvoorstellen

P.T.C. van Kampen, R. Malewicz,
M. van Delft en A.J. van der Velden¹

Deel I

Aanwezigheid, gemachtigd raadsman

Het aanwezigheidsrecht is, hoewel geen absoluut recht, een groot goed. Een verdachte heeft op grond van art. 6 EVRM recht op berechting in zijn tegenwoordigheid maar kan, mits op ondubbelzinnige wijze, afstand doen van dit recht. Daarnaast geldt dat het aanwezigheidsrecht moet worden afgewogen tegen het algemeen belang, in het bijzonder het belang van een behoorlijke rechtspleging. In het geval een verdachte ervan heeft blijkgegeven dat hij van zijn aanwezigheidsrecht gebruik wil maken, kan dit in de regel niet gemakkelijk genegeerd worden. Dat de gemachtigd raadsman in zo'n situatie bij een aanhoudingsverzoek zijn woorden zorgvuldig moet kiezen, blijkt wel uit de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 5 januari 2010 (NJ 2010, 176 m.nt. Schalken, LJN BK2145). In deze zaak werd erover geklaagd dat bij de berechting in hoger beroep het recht van de verdachte om ter terechtzitting aanwezig te zijn, was geschonden. In de onderliggende zaak had de gemachtigd raadsman tijdens de zitting in hoger beroep aangevoerd dat hij de avond voor de zitting contact had gehad met zijn cliënt, waarbij zijn cliënt had

Verdachte, mijne heeren, heeft mij uitdrukkelijk gemachtigd om zijn korte voorbereidings-tijd met zijn wens om aanwezig te zijn te verwarren!

aangegeven dat hij geen dagvaarding ontvangen had. De raadsman vroeg het hof de zaak aan te houden omdat zijn cliënt niet op de hoogte was van de zitting en deze zich (ook) niet deugdelijk had kunnen voorbereiden op de zitting. De A-G verzette zich tegen het verzoek. Het hof verwierpt vervolgens het verzoek tot aanhouding en overweegt daarbij dat de dagvaarding juist is betekend en dat er geen feiten en/of omstandigheden zijn aangevoerd op grond waarvan het aannemelijk is dat de postbezorging bij de verdachte onregelmatig of anderszins problematisch is. Verder overweegt het hof dat ook voor het overige geen omstandigheden bekend zijn geworden die aanleiding zouden moeten geven tot aanhouding. De Hoge Raad laat dit oordeel in stand en benadrukt dat bij de beslissing op een aanhoudingsverzoek ter zitting de rechter een afweging moet maken tussen alle daarvoor in aanmerking

komende belangen, waaronder het aanwezigheidsrecht van de verdachte, het belang dat niet alleen de verdachte maar ook de samenleving heeft bij een spoedige berechting en het belang van een goede organisatie van de rechtspleging (vgl. HR 26 januari 1999, NJ 1999, 294, LJN ZD1314). In deze zaak, zo overweegt de Hoge Raad, heeft het hof kennelijk geoordeeld dat voorrang moest worden gegeven aan een ander belang dan het belang van de verdachte om in zijn aanwezigheid te worden berecht. Dit oordeel geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is evenmin onbegrijpelijk, nu de uitdrukkelijk tot verdediging gemachtigde raadsman aan zijn verzoek tot aanhouding ten grondslag heeft gelegd dat de verdachte zich niet deugdelijk heeft kunnen voorbereiden en niet (ook) dat de verdachte ter zitting aanwezig wilde zijn.

In de zaak waarin de Hoge Raad d.d. 7 april 2009 (NJ 2009, 186, LJN BH0566) uit-

¹ Mevr. prof. mr. P.T.C. van Kampen is advocaat bij Simmons & Simmons te Rotterdam en hoogleraar Strafrechtspraktijk Universiteit Utrecht; mr. R. Malewicz is redactielid van dit blad en advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten Amsterdam; mevr. mr. M. van Delft en mevr. mr. A.J. van der Velden zijn advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten Amsterdam.

spraak deed, werd geklaagd over het feit dat het hof ten onrechte het verzoek tot aanhouding dat de gemachtigd raadsman ter zitting in hoger beroep had gedaan, had afgewezen. De raadsman had, kort samengevat, om aanhouding verzocht omdat zijn cliënt 's ochtends telefonisch had laten weten dat hij wegens griep niet naar de zitting kon komen terwijl de raadsman tevens had gesteld dat zijn cliënt bij de zitting aanwezig wilde zijn. Een soortgelijke kwestie speelt in HR d.d. 21 april 2009, NJ 2009, 323 m.nt. Borgers, LJN BH5171, waarin het ging om een gemachtigd raadsman die op de dag van de zitting telefonisch van de broer van de verdachte had vernomen dat de verdachte griep had zodat deze niet kon verschijnen. In beide zaken wees het hof het verzoek om aanhouding af omdat dit niet was onderbouwd met een medische verklaring. De Hoge Raad vernietigde in beide zaken het arrest: het hof had het verzoek niet mogen afwijzen op grond van de enkele omstandigheid dat geen medische verklaring was overgelegd, zonder dat was onderzocht of het overleggen van zo'n verklaring dan wel van andere gegevens in redelijkheid verlangd had kunnen worden.

In de zaak die ten grondslag ligt aan de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 19 mei 2009, NJ 2009, 248, LJN BH7256, was het de verdachte zelf die om aanhouding vroeg. Reden van het aanhoudingsverzoek was het feit dat hij enkele dagen voor de zitting bij zijn raadsman was geweest en het niet eens was met de door de raadsman opgestelde pleitnota, waardoor er een vertrouwensbreuk was ontstaan. De verdachte had inmiddels een nieuwe raadsman, maar deze had zich onvoldoende kunnen voorbereiden op de inhoudelijke behandeling. Het hof wees het verzoek tot aanhouding af en overwoog daarbij dat verdachte er zelf voor had gekozen om pas kort voor de zitting met zijn raadsman te overleggen. De Hoge Raad vond deze overweging niet zonder meer begrijpelijk, nu de verdachte had verklaard dat hij verschillende keren met zijn raadsman had gesproken en dat pas enkele dagen geleden de vertrouwensbreuk was ontstaan.

Zie verder Hof Arnhem d.d. 26 maart 2010, LJN BMO293, in welke zaak slechts de gemachtigd raadsman was verschenen maar zijn cliënt niet omdat deze enkele weken eerder onverwacht was uitgezet naar Congo. De raadsman verzocht niet-

ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie, gelet op het feit dat het Openbaar Ministerie had gehandeld in strijd met het bepaalde in art. 6 EVRM en de Vreemdelingencirculaire. De A-G meende dat een niet-ontvankelijkverklaring niet aan de orde was, nu de verdachte ter voorkoming van zijn juridische uitzetting had moeten aangeven gebruik te willen maken van zijn aanwezigheidsrecht. Het hof komt tot niet-ontvankelijkverklaring en overweegt daarbij dat niet gebleken is dat de verdachte afstand heeft gedaan van zijn aanwezigheidsrecht, terwijl verder de inbreuk op het aanwezigheidsrecht onvoldoende gecompenseerd kan worden door de omstandigheid dat de verdachte een raadsman heeft die door hem is gemachtigd.

Afstand van rechtsbijstand

Op 17 november 2009 (NJ 2010, 143 m.nt. Schalken, LJN BI2315) heeft de Hoge Raad het arrest van het Hof Den Bosch in de zaak van Juliën C vernietigd. C, verdacht van de moord op een achtjarige scholier, werd eerder door de rechtbank veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf jaar en tbs ter zake van doodslag. Tijdens het hoger beroep voerde C zijn eigen verdediging. Het hof achtte moord bewezen en veroordeelde C tot een levenslange gevangenisstraf. In cassatie werd onder meer geklaagd over het feit dat C geen eerlijk proces heeft gehad omdat het hof onvoldoende heeft onderzocht of C, gegeven alle bijzonderheden van zijn zaak, afstand kon doen van het recht op rechtsbijstand. De Hoge Raad benadrukt dat een verdachte het recht heeft om zijn eigen verdediging te voeren en afstand kan doen van het recht op rechtsbijstand. De rechter dient er echter op toe te zien dat het recht op een eerlijk proces niet tekort wordt gedaan en moet onderzoeken of de verdachte ondubbelzinnig, bewust en vrijwillig afstand heeft gedaan van zijn recht op rechtsbijstand. In de zaak van C, waarin sprake was van juridisch ingewikkelde vraagstukken en een zeer zwaar verwijt – kortom: een zaak waarin voor C veel op het spel stond – had het hof indringend moeten onderzoeken of C bewust afstand deed van zijn recht op rechtsbijstand. De Hoge Raad overweegt daarbij dat het hof C

Kan ik ook mezelf verdedigen en toch de rechtsbijstandsvergoeding innen?

in overweging had moeten geven zich nader te beraden over zijn keuze, zo nodig na schorsing van de behandeling en in overleg met de aan hem toegevoegde raadsman. Nu dit niet is gebeurd – althans: nu dit niet blijkt uit de stukken van de zaak – vernietigt de Hoge Raad het arrest van het Hof Den Bosch.

Beslag en beklag

Formaliteiten

Van 'beslag' in de zin van art. 134 Sv is al sprake als tijdens een doorzoeking goederen door de R-C worden meegenomen (in casu een ongeordende stapel papier) ten einde te onderzoeken wat wel en niet voor beslag vatbaar is (HR 27 januari 2009, NJ 2009, 85, LJN BG6151).

Indien het beslag reeds is geëindigd (bijvoorbeeld omdat het betreffende goed al is vernietigd) ten tijde van de behandeling van en beslissing op het klaagschrift, wordt de klager niet-ontvankelijk verklaard (HR 17 maart 2009, NJ 2009, 159, LJN BH0508). Niet-ontvankelijkverklaring volgt ook bij gebrek aan belang indien (bij niet-onherroepelijk vonnis) op het beslag is beslist (HR 16 maart 2010, LJN BLO637). Zie omtrent de termijn waarbinnen een klaagschrift aanhangig moet worden gemaakt HR 7 juli 2009, Nbsr 2009, 304, LJN BI0537 en HR 9 februari 2010, LJN BK7062.

In HR 7 juli 2009, NJ 2009, 404, LJN BI0539 achtte de Hoge Raad het door de raadkamer niet uitdrukkelijk en gemotiveerd beslissen op een tijdens de behandeling van een klaagschrift (art. 552a Sv) gedaan voorwaardelijk verzoek tot aanhouding terwijl de voorwaarde vervuld was, niet fataal; geen van de op de raadkamerprocedure toepasselijke artt. 21-25 Sv stellen daarop nietigheid en het verzuim was ook niet begaan onder omstandigheden die noopten tot het oordeel dat dit verzuim zodanig strijdig was met goede procesorde dat nietigheid van het onderzoek in raadkamer moest volgen. Daarbij nam de Hoge Raad in aanmerking dat het verzoek niet was gemotiveerd, terwijl in cassatie niet was uiteengezet in welk belang de klager door de afwijzing van het verzoek was geschaad.

HR 9 februari 2010, NJ 2010, 106, LJN BK6956 (art. 103 lid 2 Sv) betrof een op grond van art. 94a Sv (conservatoir beslag) beslag gelegd op een voertuig onder X, de echtgenoot van klaagster, zulks tot bewaring van het recht van verhaal van een aan Y op te leggen maatregel tot ontneming van wederrechtelijk verkregen vermogen. In het klaagschrift ex art. 552a Sv ingediend, werd onder meer geklaagd dat de rechtbank verzuimd had te beslissen op het beroep op nietigheid van het beslag nu de machtiging van de R-C tot het leggen van beslag niet aan klaagster was betekend. De opvatting dat dit verzuim tot nietigheid leidt, is echter, aldus de Hoge Raad, onjuist, aangezien de wet de nietnaleving van genoemd voorschrift niet met nietigheid bedreigt en de stelling dat desalniettemin nietigheid moet volgen in zijn algemeenheid geen steun vindt in het recht.

Indien uitvoerig wordt aangevoerd dat en waarom de doorzoeking en het daarop volgend beslag niet rechtmatig waren, kan de oordelende raadkamer niet volstaan met de overweging dat 'op basis van de thans beschikbare gegevens onvoldoende aanleiding bestaat om te oordelen dat er onrechtmatigheden kleven aan het gelegde beslag', zo blijkt uit HR 31 maart 2009, NJ 2009, 179, LJN BG7765. Daarentegen gaat het onderzoek naar de juistheid van inname van een 'bepleitbaar fiscaal standpunt' het summiere karakter van het onderzoek in raadkamer te buiten, zo blijkt uit HR 10 maart 2009, LJN BG9222.

Op 31 maart 2009, NJ 2009, 178, LJN

BH1478 sprak de Hoge Raad zich uit over het meermalen indienen van een klaagschrift ex art. 552a Sv. Herhaalde indiening is mogelijk, maar leidt tot niet-ontvankelijkheid als in het tweede of daarop volgend klaagschrift enkel een beroep wordt gedaan op feiten en omstandigheden waarop bij in het eerdere klaagschrift reeds een beroep is gedaan. De omstandigheid dat de bewaring ten behoeve van de (nog onbekende) rechthebbende is gelast, staat op zich niet aan een hernieuwd beklag in de weg; zo ook niet de onherroepelijkheid van een eerdere beslissing hieromtrent, mits daardoor het beslag niet is geëindigd. Overigens, aldus de Hoge Raad, heeft de raadkamer niet de mogelijkheid de bewaring ten behoeve van de rechthebbende te gelasten. De enige beslissing die de raadkamer in zo'n geval kan nemen, is het verzoek om teruggave af te wijzen.

Het belang van derdebelaaghebbers is nog eens benadrukt in HR 6 januari 2009, NbSr 2009, 49, LJN BG4193. Het wettelijk stelsel brengt mee dat op de rechter de plicht rust om, alvorens op een klaagschrift ex art. 552a Sv te beslissen, aan de hand van de hem ter beschikking staande gegevens na te gaan of een ander dan de klager als belanghebbende moet worden aangemerkt. In dat geval mag de rechter niet treden in de beoordeling van het klaagschrift zonder die belanghebbende, indien deze bekend of gemakkelijk traceerbaar is, in de gelegenheid te stellen om te worden gehoord en om desgewenst zelf een klaagschrift in te dienen, zulks dus met aanhouding van de behandeling van het door de klager ingediende klaagschrift. Laat deze belanghebbende verstek gaan, dan staat voor hem/haar geen cassatieberoep open tegen de beschikking die gegeven is op het klaagschrift van klager (HR 27 januari 2009, LJN BG4956). Keert een derde zich tegen het beslag ex art. 94a Sv en stelt hij eigenaar te zijn van het in beslag genomen voorwerp, dan dient de rechter na te gaan of buiten redelijke twijfel staat dat die derde als eigenaar van het voorwerp moet worden aangemerkt (HR 13 oktober 2009, LJN BJ2785).

De procedure van art. 552a Sv kan niet worden gebruikt voor een verzoek tot vermeerdering van de terug te geven geldbedragen met wettelijke rente en tot het verlenen van akte van de aansprakelijkstelling van de Staat (HR 3 februari 2009, NJ 2009, 99, LJN BG2191).

In HR 15 december 2009, NbSr 2010, 7, LJN BJ7799 constateerde de Hoge Raad dat, nu zulks niet uit de stukken bleek, moest worden aangenomen dat in strijd met art. 24 lid 1 Sv de beschikking niet in het openbaar was uitgesproken, terwijl de behandeling van het klaagschrift in het openbaar had plaatsgevonden. De Hoge Raad deed wat de rechtbank had behoren te doen en sprak zelf de ongegrondverklaring van het beklag ter openbare zitting uit.

Toetsingscriteria

De raadkamer blijkt nogal eens moeite te hebben de juiste criteria toe te passen bij behandeling van het ex art. 552a Sv ingediende klaagschrift. In HR 10 maart 2009, NJ 2009, 149, LJN BG9151 betrof het beslag ex art. 94 Sv (een beslag dus op voorwerpen die kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen, om wederrechtelijk verkregen voordeel aan te tonen of om verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer mogelijk te maken). De rechtbank diende (a) na te gaan of het belang van strafvordering het voortduren van het beslag vordert, en zo nee (b) de teruggave van het in beslag genomen voorwerp te gelasten aan de beslagene, tenzij een ander redelijkerwijs als rechthebbende ten aanzien van dat voorwerp moet worden beschouwd. Daar waar de rechtbank had overwogen dat het strafvorderlijk belang zich verzette tegen teruggave omdat niet hoogst waarschijnlijk was dat de strafrechter later oordelend 'het wederrechtelijk voordeel zal ontnemen', gaf dit in het licht van voorgaande criteria blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Voor zover de rechtbank oordeelde dat verbeurdverklaring in het verschiet lag, was dit niet begrijpelijk, gezien de standpunten die de verdediging – kortweg inhoudende dat er geen enkel verband kon worden gelegd tussen de verdenking en het in beslag genomen goed – had ingenomen. Zie hieromtrent ook HR 20 januari 2009, LJN BG4945; HR 10 maart 2009, NJ 2009, 150, LJN BG8959; HR 1 september 2009, NJ 2009, 408, LJN BI4701; HR 15 december 2009, LJN BJ9900.

Zie voor gevallen waarin de rechtbank het wel goed deed HR 7 juli 2009, NJ 2009, 405, LJN BI0524 en HR 7 juli 2009, NJ 2009, 404, LJN BI0539.

Zie ten slotte een geval waarin twee klagers verzochten om teruggave van hetzelfde voertuig op welk conservatoir beslag

was gelegd: HR 21 april 2009, *NbSr* 2009, 207, LJN BH0478. Ten aanzien van de eerste klager stelde de raadkamer dat niet was uit te sluiten dat een later oordelende rechter tot voordeelsontneming zou besluiten; het klaagschrift werd derhalve ongegrond verklaard. Dit gebeurde ook ten aanzien van de tweede klager, die beroep in cassatie instelde. De Hoge Raad overwoog dat de opvatting onjuist is dat aan klaagster, gelet op het aan haar toebehorend aandeel in het inbeslaggenomen voertuig, niet kon worden tegengeworpen dat aan klager mogelijk een betalingsverplichting zal worden opgelegd. Het oordeel van de rechtbank kwam er immers op neer dat niet hoogst onwaarschijnlijk is dat een eventueel aan klager op te leggen betalingsverplichting kan worden verhaald op diens aandeel in het voertuig en dat dit voertuig dus kan strekken tot zekerheid van een betalingsverplichting.

Benadeelde partij

In HR 9 december 2008, *NJ* 2009, 16, LJN BF5074 benadrukte de Hoge Raad dat, indien onduidelijkheid bestaat over de inhoud of gronden van een vordering van de benadeelde partij die zich voorafgaand of tijdens het onderzoek terechtzitting voegt, het op de weg van de verdediging ligt dit aan de rechter kenbaar te maken en bijvoorbeeld, op voet van art. 301 Sv, voorlezing te verzoeken van desbetreffend voegingsformulier. Uit dit arrest kan bovendien worden afgeleid dat de omstandigheid dat bepaalde benadeelde partijen niet bij naam in de tenlastelegging of bewezenverklaring staan genoemd (het betrof grootschalige oplichting als vertegenwoordiger van een onderneming), niet aan het oordeel in de weg staat dat sprake is van rechtstreekse schade in de zin van de wet.

De Hoge Raad sprak zich op 14 april 2009 (*NJ* 2009, 198, LJN BH3703) uit over hoe de aanwezigheid van een boekhouder die de vordering van een ander – namelijk het slachtoffer – toelicht, moet worden geduid. Geklaagd was dat het hof ten onrechte diens informatie had meegenomen bij de beoordeling en dat deze persoon niet als getuige beëdigd was. De Hoge Raad overwoog dat deze boekhouder blijkens

het proces-verbaal namens de benadeelde partij een verklaring heeft afgelegd en dat derhalve moet worden aangenomen dat hij die verklaring heeft afgelegd in het kader van het ex art. 51e lid 1 Sv verlenen van bijstand aan de benadeelde partij. De stelling dat degene die aldus in rechte optreedt de eed of belofte moet afleggen, is onjuist.

De opvatting dat de algemeen directeur van een rechtspersoon slechts met een bijzondere volmacht namens de rechtspersoon het in art. 51b lid 1 Sv bedoelde voegingsformulier kan ondertekenen en de rechtspersoon als benadeelde partij in het strafproces kan vertegenwoordigen, is onjuist, zo oordeelde de Hoge Raad kort en bondig op 2 juni 2009, LJN BI1025.

Een schriftelijke omissie is niet fataal, zo blijkt uit de beslissing van de Hoge Raad op 7 juli 2009, *NbSr* 2009, 306, LJN BH8882. De Hoge Raad bepaalde dat ten aanzien van de benadeelde partij die zich in eerste én tweede aanleg voegde, niet begrijpelijk was dat op grond van de enkele omstandigheid dat op het desbetreffende voegingsformulier in hoger beroep geen bedrag was ingevuld, volgens het hof slechts het in eerste aanleg toegewezen bedrag (aanzienlijk lager dan het oorspronkelijk in eerste aanleg gevorderde bedrag) aan de orde was.

Dat de werkgever van een door het strafbaar feit uitgeschakelde werknemer zich niet met succes kan voegen, blijkt nog eens uit HR 23 december 2008, *NJ* 2009, 33, LJN BG3449.

Indien de vordering van de benadeelde partij ter beoordeling is voorgelegd aan de civiele rechter, kan dat aan de ontvankelijkheid van de vordering bij de strafrechter in de weg staan, zo blijkt uit HR 19 februari 2010, *NJ* 2010, 131, LJN BK 9031.

Bevoegde rechter

Op 7 juli 2009 beoordeelde de Hoge Raad (HR 7 juli 2009, *NJ* 2010, 44 m.nt. Borgers en Zijlstra, LJN BI3413; zie ook HR 8 september 2009, LJN BI3877) de rechtmatigheid en verbindendheid van de constructie waarbij het ene hof (in casu te Den Haag) een strafzaak behandelt in een ander ressort (in casu in Arnhem) en het desbetreffende (hier: Arnhemse) hof functioneert als nevenzittingsplaats, welke constructie in casu steunde op het Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen en het

Albanaal Arbeidsverzuim;
luisteren in de cel! Moet ik nu zelf
een zaak aanspannen tegen mijn
crimineel gebleken hoofd
HR?

daarop gebaseerde Aanwijzingsbesluit nevenzittingsplaatsen megastrafzaken. Ondanks de andersluidende conclusie van de A-G – deze oordeelde voorgaande regelingen strijdig met de Wet RO – achtte de Hoge Raad deze constructie niet strijdig met de Wet RO en (dus ook niet strijdig met) art. 6 EVRM. Dit in het licht van de wettekst en wetsgeschiedenis nogal gekunsteld arrest heeft in de commentaren bepaald geen bijval gevonden (zie onder meer voornoemde noot van Borgers en Zijlstra).

Zie verder omtrent bevoegdheidskwesaties HR 30 juni 2009, *NbSr* 2009, 291, LJN BI4030 (art. 2 Sv); Hof Den Haag 14 oktober 2009, LJN BK0724 (relatieve bevoegdheid en activiteiten van de rechtspersoon); Hof Arnhem 20 augustus 2008, LJN BJ8517 (relatieve (on)bevoegdheid Rechtbank Rotterdam, zitting houdende te Arnhem na bevel bewaring door R-C te Arnhem) en Hof Arnhem, 4 februari 2009, LJN BH1915 (bevoegdheid economische politierechter na voeging ter zitting van commune zaak, art. 39 WED). Zie ten slotte over rechtsmacht (art. 2 Sr) HR 2 februari 2010, LJN BK6328.

Bewijs en motivering

Eigen waarneming

In de zaak die centraal staat in HR 15 december 2009, *NbSr* 2010, 8, LJN BJ2831 is

onderdeel van de bewijsmiddelen de eigen waarneming van het hof (ter terechtzitting) dat de verdachte aanmerkelijk kleiner is dan de medeverdachte en dat de medeverdachte een grote, forse man is met een gezet postuur. Kennelijk heeft het hof die waarneming niet ter terechtzitting aan de orde gesteld: in cassatie wordt daarover geklaagd. De Hoge Raad legt nog eens uit dat, wil de eigen waarneming van de rechter als wettig bewijsmiddel kunnen meewerken als bewijs, deze waarneming bij het onderzoek ter terechtzitting moet zijn gedaan, zodat ook het OM en de verdediging die waarneming hebben kunnen doen en de gelegenheid hebben gehad om zich daarover uit te laten. In zijn algemeenheid is echter niet vereist dat de rechter zijn eigen waarneming bij het onderzoek ter zitting ter sprake brengt. De rechter is wel gehouden dat te doen indien de procespartijen door het gebruik van die waarneming voor het bewijs zouden worden verrast omdat ze daarmee geen rekening behoeften te houden. Of daarvan sprake is, hangt van de omstandigheden van het geval, zoals het procesverloop, de aard van de waarneming en het verband van die waarneming met het voorhanden zijnde bewijsmateriaal.

Verklaring verdachte en zwijgrecht

In HR 26 mei 2009, NJ 2009, 260, LJN BH3686 staat de vraag centraal wanneer sprake is van een verdachte die het bewezen verklaarde heeft bekend en dus in het vonnis/arrest op grond van art. 359 lid 3 Sv kan worden volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen. In casu bekende de verdachte, maar verzocht zijn raadsman om bewijsuitsluiting en vrijspraak nu daarmee slechts de bekennende verklaring van de verdachte resteerde. Het hof verwierp met toepassing van art. 359 lid 3 Sv. De Hoge Raad casseert. Uit de bewoordingen van voornoemd artikellid volgt dat dit geen toepassing kan vinden indien door of namens de verdachte vrijspraak is bepleit; daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen de gronden waarop vrijspraak is bepleit.

Zie voor de reikwijdte van art. 359 lid 3 Sv de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 13 januari 2009, NJ 2009, 57, LJN BG4818 en zie voorts HR 9 juni 2009, NJ 2009, 285, LJN BI0541, waarin de bekennende verklaring van de verdachte niet alle onderdelen van het bewezen verklaarde betreft en dus

evenmin met een opgave van de bewijsmiddelen kon worden volstaan.

Zie omtrent het gebruik van het zwijgrecht en een schending van art. 6 EVRM de zaak Marttinen tegen Finland, EHRM 21 april 2009, NJ 2009, 557 m.nt. T.M. Schalken. Hangende een strafrechtelijk onderzoek naar de bedrieglijke benadeling van schuldeisers wordt klager Marttinen geconfronteerd met een administratief-rechtelijk verhaalsonderzoek, waarin hem wordt gelast informatie over zijn vermogen te verstrekken, zodat kan worden nagegaan of uit dat vermogen de vorderingen van zijn schuldeisers kunnen worden voldaan. Marttinen weigert hieraan te voldoen, met verwijzing naar de samenloop

met het strafrechtelijk onderzoek en het zwijgrecht dat hem in dat kader toekomt. Daarop wordt aan Marttinen een administratieve boete opgelegd. Het EHRM concludeert allereerst dat Marttinen in dit geval wel degelijk een beroep kan doen op de garanties van art. 6 EVRM, hoewel van het aldus verkregen bewijs in de strafzaak als zodanig geen gebruik werd gemaakt. Met verwijzing naar de factoren zoals onder meer uiteengezet in O'Halloran & Francis concludeert het EHRM dat in dit geval de mate van dwang die is toegepast teneinde Marttinen ertoe te bewegen om informatie te geven, het nemo tenetur-beginsel en het zwijgrecht in de kern raakt, nu tegen hem een strafrechtelijk onderzoek ahangig was en zowel dat onderzoek als de verhaalsprocedure dezelfde feiten betrof.

Het gebruik van het zwijgrecht en de implicaties daarvan worden ook besproken in de conclusie van A-G Jörg bij HR 16 maart 2010, LJN BLo762.

De verklaring van een verdachte, afgelegd als getuige in de strafzaak van een medeverdachte, welk proces-verbaal deel uitmaakt van het dossier in de zaak van desbetreffende verdachte kan – aldus de Hoge Raad – als bewijsmiddel worden gebruikt in de zin van art. 341 lid 2 Sv: HR 2 maart 2010, LJN BK6349.

Unis nullus

De Hoge Raad lijkt strenger te toetsen aan het adagium 'Unis testis, nullus testis', zo blijkt onder meer uit HR 30 juni 2009, NJ 2009, 496 m.nt. Borgers, LJN BG7746. In hoger beroep is verdachte (onder meer) veroordeeld wegens verkrachting die zou hebben plaatsgevonden toen het slachtoffer zich in het ziekenhuis bevond. De bewezenverklaring steunt op twee verklaringen van het slachtoffer, de verklaring van de verdachte dat hij een dwangmatige behoefte had aan seks, alsmede enkele verklaringen betreffende de ruimte waarin een en ander zich zou hebben afgespeeld. In een nadere bewijsoverweging wijst het hof op de verschillende verklaringen die de verdachte heeft afgelegd, onder meer met betrekking tot die ruimte. De Hoge Raad concludeert dat het bewezen verklaarde slechts kan volgen uit de verklaringen van het slachtoffer en dat de overige bewijsmiddelen daaraan onvoldoende steun geven. Aldus is de bewezenverklaring niet naar de eis der wet met redenen omkleed. Zie ook HR 30 juni 2009, NJ 2009, 495, LJN BH3704 en daarop volgend HR 26 januari 2010, LJN BK2094 en LJN BK5597.

Schriftelijke bescheiden

HR 9 juni 2009, NJ 2009, 284, LJN BH5768 betreft de (veelvoorkomende) situatie dat kennisgeving van de bekeuring niet voldoet aan de eisen van art. 153 Sv, omdat op de kennisgeving alleen het nummer van de verbalisant is vermeld en niet diens naam. Het hof spreekt (daarom) vrij, maar volgens de Hoge Raad ten onrechte: de kennisgeving is immers op ambtsbelofte opgemaakt en ondertekend door een met 'verbalisant 001' aangeduide ambtenaar, terwijl in het later door verbalisant 2 opgemaakte en ondertekende proces-verbaal is gerelateerd dat die kennisgeving is opgemaakt en ondertekend door verbalisant

1. In dat licht is het oordeel dat er niet voldoende wettig bewijs is, zonder nadere motivering onvoldoende.

Zie voor een geval waarin het procesverbaal weliswaar geen eigen waarnemingen van de verbalisanten maar wel schriftelijk deskundigenbewijs betrof: HR 12 januari 2010, LJN BK8831.

De herkenning van de verdachte aan de hand van diens foto door de verbalisanten die door deze verdachten zouden zijn bevestigd, is geen 'fotoconfrontatie' in de zin van het Besluit toepassing maatregelen in het belang van het onderzoek, zo blijkt uit HR 9 februari 2010, LJN BK6146.

It is duidelijk een
zwaardere jongen...
eigen waarneming!

Varia

Zie omtrent – op het eerste gezicht – een in de tenlastelegging opgenomen overbodige passage HR 17 februari 2009, NJ 2009, 275, LJN BG5620 (het hof sprak vrij van het bestanddeel 'terwijl de uitzonderingen als bedoeld in de Vuurwapenverordening 1930 in dezen niet van toepassing waren'), waarin de HR casseert, nu deze passage zoals ten laste gelegd een wezenlijk onderdeel van de ten laste legging vormde waarvan niet kon worden vrijgesproken zonder de betekenis van het tenlastegelegde te veranderen. Zie ook HR 24 maart 2009, NJ 2009, 170, LJN BH1472 waarin ten aanzien van een dergelijke passage verweer werd gevoerd waarop het hof – volgens de Hoge Raad onterecht – niet op reageerde. Weliswaar is het onderdeel overbodig, maar nu het OM het ten laste heeft gelegd en het

hof het bewezen heeft verklaard, dient de bewezenverklaring ook in dat opzicht naar de eisen der wet met redenen te zijn omkleed.

Zie omtrent de door de verdediging gepresenteerde 'alternatieve lezing' van het gebeurde welke niet strookt met een eventuele bewezenverklaring (in casu kwam het hof daarom tot vrijspraak en volgde een OM-cassatie en vernietiging) HR 16 maart 2010, LJN BK3359. Die alternatieve lezing kan, aldus de Hoge Raad, worden weerlegd door het opnemen van bewijsmiddelen of door vermelding van aan die bewijsmiddelen te ontleen feiten en omstandigheden. Weerlegging is niet nodig indien de alternatieve toedracht niet aannemelijk is geworden of als die lezing als ongeloofwaardig terzijde moet worden gesteld. Het is zelfs mogelijk dat de lezing van verdachte zo onwaarschijnlijk is dat deze geen uitdrukkelijke weerlegging behoeft.

Uitdrukkelijk onderbouwde standpunten (uos)

Ook in 2009 is door de Hoge Raad een veelheid van arresten gewezen over uitdrukkelijk onderbouwde standpunten en wat daar in het gegeven geval onder moet worden verstaan. Zie bijvoorbeeld HR 18 november 2008, NJ 2009, 117, LJN BD6359 (betrouwbaarheidsverweer verdediging vindt voldoende weerlegging in bewijsmiddelen); HR 18 november 2008, NJ 2009, 118, LJN BG4432 (verweer behoefde niet te worden opgevat als uitdrukkelijk onderbouwd standpunt) en HR 16 december 2008, NJ 2009, 119, LJN BF3803 (verweer ten aanzien van (on)bewijsbaarheid van het ten laste gelegde is onderbouwd standpunt) en de noot van Reijntjes bij genoemde arresten.

Zie ook HR 13 januari 2009, LJN BG4944 (responsieplicht bij beroep op gebrek aan draagkracht in ontnemingszaak); HR 3 februari 2009, NJ 2009, 326, LJN BG4830 (verweer omtrent opbrengst per hennepplant in kader van ontnemingsprocedure is uitdrukkelijk onderbouwd standpunt); HR 21 april 2009, NJ 2009, 213, LJN BH5177 (geen noodzaak te responderen, omdat bewezenverklaring voldoende gegevens voor verwerping bevat); HR 21 april 2009, NJ 2009, 227, LJN BF5521 (strafoplegging voldoende gemotiveerd in licht van de eis A-G); HR 7 juli 2009, NJ 2009, 407, LJN BI1367 (verweer betrouwbaarheid aangeefster is on-

derbouwd standpunt waarop ten onrechte niet is gerespondeerd); HR 3 november 2009, NJ 2009, 555, LJN BJ6941 (standpunt A-G omtrent belediging karakter van in tenlastelegging genoemde afbeeldingen kan bezwaarlijk anders worden verstaan dan uos); HR 26 januari 2010, LJN BK0892 (standpunt van raadvrouw omtrent de getuigenverklaringen kon bezwaarlijk anders worden verstaan dan als uos, waarbij de Hoge Raad opmerkt dat hetgeen door de verdediging aangevoerd zich moeilijk laat rijmen met hetgeen het hof onder meer als bewijsmiddel heeft gebruikt); HR 23 maart 2010, LJN BK6929 (het hof heeft aan diens motiveringsverplichtingen ex art. 359 lid 2 Sv voldaan daar waar het hof overwoog dat de getuige 'bij diverse gelegenheden anders en/of tegenstrijdig heeft verklaard', maar desalniettemin concludeerde dat die omstandigheid aan diens oordeel omtrent de betrouwbaarheid van deze getuige niet afdeed).

U bent gewaarschuwd: indien de raadsman zich aansluit bij het door een andere raadsman gevoerde pleidooi en verzoekt dat pleidooi als herhaald en ingelast te beschouwen, hoeft het hof op de in die pleitnota opgenomen standpunten niet te reageren, nu niet blijkt dat de desbetreffende raadsman het woord heeft gevoerd overeenkomstig de pleitnota van die andere raadsman en evenmin blijkt dat het hof heeft ingestemd met het verzoek om dat pleidooi als herhaald en ingelast te beschouwen (HR 7 april 2009, NJ 2009, 185, LJN BH2687).

Art. 359 lid 2 Sv is overigens niet van toepassing bij verwerping van verweren omtrent de vordering van benadeelde partij, aldus HR 17 februari 2009, NJ 2009, 122, LJN BG7762 en HR 31 maart 2009, NbSr 2009, 166, LJN BH0180.

Vormverzuimen art. 359a Sv

De uitspraak van de Hoge Raad d.d. 23 maart 2010, LJN BK6331 maakte nogal wat indruk op het OM. Nadat de OvJ ex artt. 126nd/126u Sv historische gegevens had gevorderd inhoudende de 'lijst met daarop de barcodes van de gebruikers van het tourniquet systeem op de metrostations [...] in de nacht van [...] tot [...] om te zetten in naam, adres, postcode, woonplaats en eventuele foto van deze gebruikers', leverde klaggster onder protest deze foto's uit, om vervolgens een klaagschrift ex art. 552a Sv in te dienen. De rechtbank verklaarde

het beklag gegrond en gelastte teruggave van de foto's en vernietiging van eventueel gemaakte kopieën. De rechtbank overwoog daarbij dat het hier gevoelige gegevens betreft in de zin van art. 126nf Sv, welke vordering derhalve een voorafgaande schriftelijke machtiging van de R-C benodigde. Het OM stelde cassatie in en betoogde dat, maar kreeg de Hoge Raad niet aan zijn zijde; het middel berust op de opvatting dat in een geval als het onderhavige (de vordering heeft uitdrukkelijk ook betrekking op foto's van personen), toepassing van genoemde bepalingen alleen in aanmerking komt indien met de vordering is beoogd de desbetreffende gevoelige informatie aan die foto's te ontfemen. Die opvatting is onjuist, zodat het middel faalt.

HR 26 mei 2009, NJ 2009, 261, LJN BH8800 betreft een opsporingsambtenaar die na een melding van bedreiging in de woning van aangeefster is en aldaar, op verzoek van aangeefster, de hoorn van een andere telefoon opneemt en meeluistert. De Hoge Raad oordeelt dat nu de verbalisant het telefoongesprek slechts op instigatie van aangeefster heeft afgeluisterd en aldus niet sturend heeft opgetreden, het meeluisteren geen inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte als bedoeld in art. 8 EVRM.

Het met toestemming van de OvJ plaatsen van een zogenoemde 'lokauto' (voorzien van een buitenlands kenteken met daarin zichtbaar een mobiele telefoon en een (dummy) navigatiesysteem) is niet – zonder meer – onrechtmatig, aldus HR 6 oktober 2009, NJ 2009, 503, LJN BI7084. Zie omtrent de lokfiets al eerder: HR 28 oktober 2008, NJ 2009, 224 m.nt. Borgers onder 225, *NbSr* 2009, 9, LJN BE9817).

In HR 20 januari 2009, NJ 2009, 225 m.nt. Borgers, *NbSr* 2009, 74, LJN BF5603 staat de vraag centraal of het gebruik van een warmtebeeldkijker een zodanige inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt dat art. 2 Politiewet 1993 daartoe geen grondslag kan bieden. De Hoge Raad beantwoordt die vraag ontkennend.

HR 16 juni 2009, NJ 2009, 294, LJN BH9929 betreft een niet ondertekende machtiging tot binnentreden in de woning van de verdachte. Het enkele ontbreken van een dergelijke machtiging levert geen tot bewijsuitsluiting leidend vormverzuim op. Het feit dat de desbetreffende machtiging zich niet bij de stukken van het geding bevindt, is evenmin problema-

tisch; die eis vindt immers geen steun in het recht en dat met een dergelijke machtiging is binnentreden, kan ook alsnog via andere weg worden vastgesteld.

Machtigingsperikelen staan ook centraal in HR 19 mei 2009, NJ 2009, 390, LJN BH1476. Het betrof de machtiging van de R-C aan de OvJ tot doorzoeking van een woning zonder toestemming/het kantoor van een verschoningsgerechtigde (art. 97 Sv). De Hoge Raad stelde dat de beslissing van de R-C tot het verstrekken van een dergelijke machtiging wel degelijk door de zittingsrechter kan worden getoetst. Onjuist is (echter) de opvatting dat in genoemd artikel met de term 'OvJ' wordt bedoeld op de zaaksofficier: voor die opvatting kan niet in de tekst van de wet noch in de geschiedenis van de bepaling steun worden gevonden. De Hoge Raad benadrukt nog eens het belang van het nalopen van de criteria ex art. 359a lid 2 Sv; in dit geval blijkt niet dat het hof dat tot bewijsuitsluiting concludeerde vanwege het belang van het geschonden voorschrift, rekening heeft gehouden met de aldaar genoemde factoren. Zie hieromtrent ook HR 22 december 2009, NJ 2010, 29, LJN BJ9895.

HR 7 juli 2009, NJ 2009, 399, LJN BH8889 betreft het bewaren van foto's in een politieregister, hetgeen toepasselijkheid van de Wet bescherming persoonsgegevens impliceert. Dat bewaren is derhalve toegestaan voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden en onder in de wet nader omschreven voorwaarden. Gelet daarop had het hof moeten responderen op het verweer dat de foto's van de verdachte waarmee de getuigen werden geconfronteerd ten onrechte in de politieadministratie waren opgenomen, althans: daar op dat moment reeds uit hadden moeten zijn verwijderd (omdat de foto was gemaakt in een andere zaak tegen verdachte die tot vrijspraak leidde). De Hoge Raad roept daarbij nog wel in herinnering dat bewijsuitsluiting slechts kan volgen indien een belangrijk voorschrift in aanzienlijke mate is geschonden en dat een schending van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer niet zonder meer een inbreuk oplevert op het recht op een eerlijk proces. Daarmee laat de uitkomst van een herbeoordeling zich welhaast voorspellen.

HR 24 november 2009, *NbSr* 2010, 1 betreft het verweer van de raadvrouw ter zitting dat, nu de R-C oordeelde dat de

aanhouding van de verdachte onrechtmatig is geweest, strafvermindering moet volgen. Het hof verwerpt dat verweer met verwijzing naar het gesloten stelsel van rechtsmiddelen: het verweer kan ter zitting niet meer aan de orde komen.

Dwangmiddelen, GVO en gesloten stelsel rechtsmiddelen

Als de R-C de vordering inbewaringstelling afwijst, dan staat voor de OvJ hoger beroep open bij de raadkamer van de rechtbank (art. 64 lid 3 Sv). Maakt de OvJ van dat rechtsmiddel geen gebruik, dan is het in strijd met het gesloten stelsel van rechtsmiddelen om alsnog per mondelinge aanvulling van een vordering tot gevangenhouding hetzelfde doel te bereiken. Tijdens een behandeling van de vordering gevangenhouding in raadkamer werd door de OvJ, in aanvulling op een reeds overgelegde schriftelijke vordering, mondeling gevorderd dat de gevangenhouding zich ook zou uitstrekken over een feit waarvan de R-C had geoordeeld dat er geen ernstige bezwaren voor waren. De raadkamer oordeelde dat een mondelinge aanvulling van een vordering tot gevangenhouding uit verdedigingsoogpunt en vanwege een zorgvuldige rechterlijke controle en adequate procesvoering onwenselijk was. Dat was overigens op zich in casu geen reden om de vordering niet-ontvankelijk te verklaren (hetgeen samenhang met de omstandigheid dat in dit geval voor iedereen duidelijk was waarop de aanvulling van de vordering gevangenhouding betrekking had. De OvJ werd niet-ontvankelijk verklaard omdat in strijd met het gesloten stelsel van rechtsmiddelen was gehandeld. De gedachte daarachter was dat de verdachte er op moest kunnen vertrouwen dat een eenmaal door een rechter ingenomen standpunt behoudens hoger beroep of nieuwe feiten en/of omstandigheden (in beginsel) werd gehandhaafd (Rechtbank Rotterdam 18 maart 2009, LJN BH6438).

Misschien breder bekend, maar toch goed om nog eens in dit overzicht op te nemen, is de vaste lijn van de Hoge Raad dat

gebreken die kleven aan de in verzekeringstelling geen zelfstandige grond vormen voor afwijzing van de vordering in bewaaringstelling of een vordering gevangenhouding. Dat gaat in de praktijk overigens lang niet altijd goed (of juist wel, maar dan voor de vrijgelaten verdachte). Zie bijvoorbeeld de uitspraak van de Hoge Raad op 16 februari 2010, LJN BK8537.

Een wel heel letterlijk ‘gesloten’ stelsel van rechtsmiddelen deed zich voor in de uitspraak van de Rechtbank Rotterdam op 22 april 2009, LJN BI3288. Een belangrijk verschil tussen het verzoeken om getuigen of nader onderzoek via een mini-instructie (art. 36a Sv) en datzelfde verzoek, maar dan in het kader van een GVO (art. 208 Sv), is dat tegen een afwijzende beslissing in het laatste geval een beroepsmogelijkheid bij de raadkamer bestaat. In onderhavige procedure besloot de Rotterdamse R-C tegelijkertijd de verzoeken ex art. 208 Sv af te wijzen en het GVO te sluiten. Daarmee werd de mogelijkheid om tegen de eerste beslissing bezwaar in te stellen, geblokkeerd. Dit was een essentieel vormverzuim en het bezwaar van de verdediging werd alsnog beoordeeld door de raadkamer (maar toen overigens alsnog afgewezen, omdat het nadere onderzoek niet van belang was voor een door de rechter te nemen beslissing).

DNA

Op 1 februari 2005 trad de Wet DNA-onderzoek veroordeelden in werking. Mogen personen die voor inwerkingtreding van die wet zijn veroordeeld in het kader van die wet aan DNA-onderzoek worden onderworpen? De Hoge Raad oordeelde dat dit inderdaad het geval is en dat daarbij geen sprake is van strijdigheid met artt. 7 en 8 EVRM (het vereiste dat regelgeving voorzienbaar moet zijn respectievelijk recht op privacy). Vgl. HR 3 maart 2009, NJ 2009, 141, LJN BG9187.

Een heel bijzondere zaak die leunde op DNA-bewijs betrof een uitspraak van het Hof Den Bosch van 20 juli 2009, LJN BJ4719. In 2005 werd in Grave een ramkraak gepleegd op een supermarkt. Daarbij werd DNA-materiaal (bloed) aangetroffen van de vermoedelijke dader. Het DNA-profiel matchte met een DNA-profiel van verdachte die sinds 2004 in de databank van het NFI zat, maar daar niet in thuishoorde omdat die verdachte destijds (2004) was vrijgesproken. De verdachte werd daarom

ook van de ramkraak op de supermarkt in 2005 vrijgesproken. In 2007 werd het profiel van deze verdachte alsnog (Wet DNA-onderzoek veroordeelden) in de databank opgenomen en de OvJ vroeg (vanwege zijn kennis van de match uit 2005) opnieuw om een vergelijking van het bloedspoor van de ramkraak op de supermarkt in Grave met het DNA-profiel van de verdachte, welke vergelijking een match opleverde. Het hof vond die handelwijze van de OvJ onrechtmatig. Toch werd de OvJ ontvankelijk verklaard en de match voor het bewijs gebruikt omdat na hernieuwde en legitieme opname in de DNA-databank het profiel sowieso zou zijn vergeleken met in de databank aanwezige sporen van niet-opgeloste zaken.

Onbevoegde bevelen

Op 29 april 2010 sprak het Hof Den Bosch zich uit over de kwestie waarin een onbevoegde hulpofficier van justitie een verdachte in verzekering had gesteld (LJN BM2861). De uitkomst was dat ondanks het vormverzuim geen aanwijzingen naar voren waren gekomen dat verdachte door het verzuim daadwerkelijk nadeel had ondervonden. Evenmin waren er aanwijzingen dat de in verzekeringstelling van de verdachte niet zou zijn bevolen indien de beslissing hierover zou zijn genomen door een bevoegde hulpofficier van justitie. Het hof verbond daarom geen rechtsgevolgen aan het verzuim en volstond met de vaststelling dat een onherstelbaar vormverzuim was begaan.

Voorlopige hechtenis

Het komt nog weleens voor dat verdachten in voorlopige hechtenis worden geplaatst zonder dat daarvoor ook echt de noodzaak bestaat. Dat gebeurde ook in een zaak bij

Hof Den Haag (22 juli 2009, LJN BJ3346). In die zaak schorste het hof het bevel tot voorlopige hechtenis van de verdachte (Piranha-zaak), teneinde de tenuitvoerlegging van een aan de verdachte eerder opgelegde onherroepelijke gevangenisstraf mogelijk te maken. Het hof wees daarbij op art. 5 EVRM: niemand mag in voorlopige hechtenis worden gehouden wanneer met minder vergaande middelen hetzelfde of ten minste een gelijkwaardig resultaat kan worden bereikt. Ook bracht het hof een gradatie aan in de mate van inbreuk door vrijheidsbeneming: de vrijheidsbeneming als gevolg van de tenuitvoerlegging van een onherroepelijk aan de verdachte opgelegde vrijheidsstraf (art. 5 lid 1a EVRM) werd als een minder zware inbreuk op het recht op persoonlijke vrijheid beschouwd dan de vrijheidsbeneming als gevolg van de toepassing van voorlopige hechtenis (art. 5 lid 1c EVRM).

In een uitspraak van het Hof Arnhem (d.d. 14 oktober 2009, LJN BK6076) stond de onbevoegdheid van de rechtbank en de consequentie daarvan voor de voorlopige hechtenis centraal. Door een onbevoegde beschikking wordt normaal gesproken het bevel tot voorlopige hechtenis opgeheven. Maar als een andere rechter wel bevoegd is, kan de geldigheid van het bevel voortduren tot zes dagen na onherroepelijk worden van de beslissing tot onbevoegdverklaring (art. 74 lid 2 Sv). In deze zaak was appèl ingesteld en de beschikking was dus nog niet onherroepelijk. De voorlopige hechtenis duurde daarom voort.

Als voorlopige hechtenis wel rechtmatig is bevolen, dan wordt deze bij oplegging van een uiteindelijke vrijheidsstraf in mindering gebracht. Problemen ontstaan vaak bij een (toegewezen) vordering tenuitvoerlegging (tul) met een ander parketnummer. De wet voorziet niet in de mogelijkheid de in de hoofdzaak ondergane in verzekeringstelling en voorlopige hechtenis in mindering te brengen op de straf waarvan de tenuitvoerlegging is gelast. Zo ook in HR 3 maart 2009, NJ 2009, 139, LJN BG5977 waarin 103 dagen voorarrest veel te veel was voor de uiteindelijk opgelegde week gevangenisstraf. De tul van een week in een andere zaak mocht daarom niet worden bevolen, aldus het standpunt van de verdediging. Hoewel dat bevel het Hof Den Haag onrechtvaardig voorkomt en zelfs de A-G in zijn conclusie tot een ruime uitleg van art. 27 Sr kwam, bleef de Hoge

Raad bij een strenge opvatting: de wet kent niet de mogelijkheid op de door de verdediging voorgestelde wijze te verrekenen en dus was de tul van een week rechtmatig gelast.

De belangrijkste uitspraak op het gebied van de voorlopige hechtenis werd gegeven door de Hoge Raad op 20 april 2010, NJ 2009, 35, LJN BL3144, nadat cassatie in het belang der wet was ingesteld. In januari 2006 had de Rechtbank Arnhem de gevangenhouding van de verdachte bevolen. Tevens was bij dezelfde beschikking een in raadkamer (mondeling) gedaan verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis afgewezen. De verdachte stelde beroep in tegen de gevangenhouding. Het hof bevestigde echter de beschikking en verklaarde het bij de behandeling van het appel in raadkamer van het hof gelijktijdig gedane verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis niet-ontvankelijk. Als motivering werd door het hof de standaardoverweging gegeven: voor de verdachte staat in beginsel slechts eenmaal hoger beroep open tegen een beslissing tot (verlenging van de) gevangenhouding (art. 71 Sv) en daarnaast nog eenmaal tegen de afwijzing van een verzoek tot schorsing dan wel opheffing van de voorlopige hechtenis (art. 87 Sv). Het desondanks doen van een schorsingsverzoek zou in strijd zijn met het gesloten stelsel van rechtsmiddelen.

De Hoge Raad kwam in rechtsoverweging 4.3 echter tot een zeer ander en vernieuwend oordeel: 'Op grond van art. 86 Sv is de rechter die hetzij in eerste aanleg hetzij in hoger beroep over de voorlopige hechtenis beslist, bevoegd om op verordering van het Openbaar Ministerie, op verzoek van de verdachte of ambtshalve de voorlopige hechtenis te schorsen. Die bevoegdheid tot schorsing van de voorlopige hechtenis komt dus aan het hof niet alleen toe wanneer het is geroepen te beslissen inzake de voorlopige hechtenis nadat appel is ingesteld in de strafzaak zelve, maar tevens – naar volgt uit de wetsgeschiedenis – wanneer op de voet van art. 71 Sv hoger beroep is ingesteld tegen een bevel tot gevangenhouding of gevangenneming. Uit de wetsgeschiedenis blijkt voorts dat het hof bevoegd is de voorlopige hechtenis te schorsen wanneer het op grond van art. 87, tweede lid, Sv in hoger beroep oordeelt omtrent de afwijzing van een verzoek tot opheffing van de voorlopige hechtenis.'

Daarmee wordt het voor de verdediging (weer) mogelijk om bij de behandeling in raadkamer in hoger beroep tegen een afwijzing van een verzoek tot opheffing van de voorlopige hechtenis tevens een verzoek tot schorsing daarvan te doen. Aan de praktijk waarbij de hoven dergelijke verzoeken stelselmatig niet-ontvankelijk verklaren, komt hiermee een einde nu dit immers, met dit arrest in de hand, van een onjuist oordeel getuigt.

Getuigen (horen en oproepen)

Ook in de afgelopen periode deed de Hoge Raad veelvuldig uitspraken in kwesties die samenhangen met het horen en oproepen van getuigen. Zo werd de vraag voorgelegd of een medeverdachte die in verband met de gelijktijdige behandeling van zijn zaak ter terechtzitting aanwezig was, kon worden betiteld als een 'verschenen getuige' (art. 287 lid 2 Sv), op het moment dat de verdediging verzocht om hem in de zaak van de verdachte als getuige te horen. De Hoge Raad stelde zonder nadere motivering dat dit niet het geval was (HR 2 december 2008, LJN BF5691).

Bij het afwijzen van late verzoeken om getuigen te horen, willen rechters nog weleens de verkeerde maatstaf hanteren. Het criterium dat het geding binnen een redelijk termijn moet worden afgedaan

of het belang dat wordt gehecht aan een voortvarende behandeling mogen niet ten grondslag worden gelegd aan een afwijzing van een laat verzoek om nog getuigen te mogen horen. Slechts de criteria 'verdedigingsbelang' of 'noodzakelijk' mogen bij beslissingen over getuigenverzoeken worden betrokken. Zijn via de OvJ opgeroepen of ambtshalve bevolen getuigen toch niet verschenen, dan kan nogmaals oproepen worden geweigerd in de gevallen, genoemd in art. 288 lid 1 Sv (verschijnen binnen redelijke termijn, gezondheid getuige, geen verdedigingsbelang).

Ook in HR 22 december 2009, NJ 2010, 192, LJN BJ3295 ging het niet goed. In deze zaak werd daags voor de zitting in hoger beroep nog een fax gestuurd aan het hof met daarin het verzoek om getuigen te mogen horen. Dat verzoek werd ter zitting gehonoreerd. De zaak werd aangehouden om ex art. 315 Sv (ambtshalve bevel om getuige te horen via art. 415 Sv ook in hoger beroep van toepassing) de getuigen te horen. Aan de verdediging werd verzocht tijdig de personalia van de getuigen aan het hof te sturen. Bij de volgende zitting werden (opnieuw daags) voor die zitting de personalia deels toegezonden. De eerder door het hof bevolen getuigen verschenen niet. Opnieuw werd om aanhouding verzocht om in elk geval een van die twee getuigen alsnog te kunnen horen en daartoe nogmaals op te roepen. Nu die getuige uiteindelijk niet was verschenen, kon het hof, ex art. 287 lid 3b jo. art. 288 lid 1 Sv slechts van nadere oproeping afzien op de in art. 288 lid 1 onder a, b en c genoemde gronden (vgl. HR 3 november 2009, LJN BK1798). Maar dat deed het hof niet. Het hof betrok in zijn afwijzende beslissing op het verzoek om de zaak opnieuw aan te houden het belang om de strafzaak voortvarend af te doen. Daarmee was de beslissing ontoereikend gemotiveerd.

Daarmee hangt de vraag samen of bij het opnieuw aanvragen van het onderzoek ter terechtzitting de bevelen ex art. 315 Sv tot oproeping van getuigen in stand blijven. Die vraag werd positief beantwoord in HR 3 november 2009, NJ 2009, 553, LJN BK1798. Redelijke wetstoepassing zou meebrengen dat art. 322 lid 4 Sv (waarin het bevel ex art. 315 niet expliciet wordt genoemd) ook de uit hoofde van art. 315 Sv gegeven bevelen tot oproeping van getuigen omvat. Een dergelijk bevel blijft dus bij het opnieuw aanvragen van

het onderzoek in stand. Is de getuige dan niet verschenen, dan zal overeenkomstig een beslissing uit hoofde van de artt. 287 en 288 Sv moeten worden gegeven. Dat geldt weer niet voor afwijzende beslissingen op gedane verzoeken tot oproepen van getuigen ter zitting. Wordt na een afwijzende beslissing het onderzoek opnieuw aangevangen, dan zal het desbetreffende verzoek opnieuw moeten worden gedaan.

Dat geldt ook voor verzoeken om getuigen in de appèlschriftuur. Raadslieden die ervan uitgaan dat op de in de appèlschriftuur onderzoekswensen door het hof moet worden beslist, komen bedrogen uit. Dat hoeft namelijk niet. Die verzoeken moeten ter zitting expliciet worden herhaald, wil men een beslissing daarop kunnen afdwingen, aldus HR 24 november 2009, NJ 2009, 607, LJN BJ9346.

Een hiermee samenhangend probleem deed zich voor in Hoge Raad 1 december 2009, NJ 2009, 609, LJN BI1363. Ook hier herhaalde de raadsman zijn verzoeken zoals neergelegd in de appèlschriftuur niet. Tijdens een pro-formazitting werd verzocht om 'de zaken open terug te verwijzen naar de R-C teneinde het noodzakelijke onderzoek te doen', waaronder het horen van een aantal getuigen. De afwijzing bij tussenarrest van dat verzoek om die getuigen door de R-C te doen horen, was een beslissing ex art. 316 jo. art. 328 Sv. Daarop heeft art. 322 lid 4 Sv geen betrekking, waardoor die beslissing na het opnieuw aanvangen van het onderzoek ter zitting niet in stand is gebleven. In cassatie kon daarover dan ook niet meer worden geklaagd.

De les is dus ook om verzoeken uit de appèlschriftuur ter zitting expliciet te herhalen. Bij afwijzing van die verzoeken moeten ze, als het onderzoek opnieuw wordt aanvangen, nog eens worden gedaan.

Het komt ook nog steeds voor dat, ondanks dat er expliciet om getuigen wordt verzocht, de beslissingen op die verzoeken blijven hangen. Dat komt bijvoorbeeld voor bij voorwaardelijke verzoeken om getuigen te horen. Vaste lijn van de Hoge Raad is inmiddels dat dergelijke verzoeken zijn toegestaan. Het gevolg daarvan is

dat op dergelijke verzoeken ook expliciet en gemotiveerd moet worden beslist. Het ging fout in HR 1 september 2009, LJN BJ2770. Daarbij werd door de raadsman verzocht om twee getuigen te horen als het hof het beroep op noodweer, subsidiair noodweereces zou passeren. Dat deed het hof, maar het ging tevens voorbij aan het voorwaardelijk gedane verzoek tot het horen van getuigen. Daarmee was de beslissing nietig (soortgelijk: Hoge Raad 9 juni 2009, LJN BI0505).

Hiermee hangt het probleem samen dat niet definitief wordt beslist op een verzoek tot het horen van een getuige zoals HR 9 maart 2010, NJ 2010, 161, LJN BK9233. Het hof had op een eerdere zitting verdachtes verzoek tot het horen van een getuige 'voorshands' afgewezen, zonder nadere motivering. Op de volgende zitting werd ook geen definitieve beslissing op het verzoek gegeven; ook de motivering volgde niet. Daardoor kon niet worden getoetst of de juiste maatstaf was gehanteerd en dus was de beslissing nietig.

Het kan ook andersom: eerst een getuige toewijzen, dan concluderen dat de getuige toch al bij de R-C was gehoord en om die reden bij de volgende zitting het verzoek om die getuige te mogen horen alsnog afwijzen vanwege een gebrek aan noodzaak daartoe. Er mag dus worden teruggekomen op een reeds gegeven beslissing omtrent een getuige, aldus de HR 8 september 2009, LJN BI4059.

Een voor de verdediging positieve beslissing op een getuigenverzoek kan er overigens ook in bestaan dat schriftelijk vragen mogen worden gesteld via de R-C. Dit verdient niet de voorkeur, maar kan worden gerechtvaardigd door bijzondere omstandigheden, zoals in HR 8 september 2009, LJN BI3873. Daar werd middels een appèlschriftuur verzocht om het horen van de voorzitter van de raadkamer. Dat verzoek werd toegewezen middels de hiervoor genoemde constructie. De klacht dat het verzoek om de getuige te mogen horen daarmee niet was gehonoreerd, werd gepasseerd. <<

(advertentie)

Ter overname aangeboden

i.v.m. leeftijd:

Goed lopend klein advocatenkantoor te Utrecht

- goede omzet, winstgevend

Zeer geschikt voor ondernemende advocaat(-en) met ervaring in de zakelijke praktijk.

Mogelijkheid tot huur van praktijkruimte op goede lokatie.

Serieuze reacties binnen 14 dagen gaarne naar

Overdracht.advocatenpraktijk@gmail.com

Switchen tussen vernietigbaarheid en onregelmatigheid bij ontslag op staande voet

Janneke Lange

advocaat te Amsterdam

Indien de werkgever de arbeidsovereenkomst met onmiddellijke ingang opzegt vanwege een dringende reden (een ontslag op staande voet), geniet de werknemer geen ontslagbescherming. De werkgever heeft namelijk, anders dan bij een gewone opzegging, voor het geven van een ontslag op staande voet geen voorafgaande toestemming van UWV WERKbedrijf nodig en de opzegverboden en opzegtermijnen zijn niet van toepassing. De werknemer kan het ontslag op staande voet wel aanvechten. De werknemer kan (a) zich op de vernietigbaarheid van het ontslag beroepen omdat er geen sprake was van een dringende reden en er dus toestemming van het UWV WERKbedrijf benodigd was voor de opzegging (of vanwege de toepasselijkheid van een opzegverbod), of (b) berusten in het ontslag op staande voet maar zich beroepen op de onregelmatigheid (vanwege het niet in acht nemen van de opzegtermijn) en de kennelijk onredelijkheid van het ontslag.

Indien het beroep van de werknemer op de vernietigbaarheid van het ontslag slaagt, heeft dat tot gevolg dat de werknemer nog steeds in dienst van de werkgever is en aanspraak heeft op loondoorbetaling. Indien het beroep van de werknemer op de onregelmatigheid en de kennelijk onredelijkheid van het ontslag slaagt, zal dat leiden tot schadevergoeding en/of herstel van de dienstbetrekking.

Bovendien kan de werknemer 'switchen' in zijn keuze van de manier waarop hij het ontslag aanvecht. In het Dibbets/Pinckers-arrest² heeft

de Hoge Raad bepaald dat de werknemer die zich in eerste instantie op de vernietigbaarheid van het ontslag heeft beroepen, op die keuze terug kan komen. De werknemer dient daartoe jegens de werkgever ondubbelzinnig afstand te doen van zijn beroep op de vernietigbaarheid. De werknemer kan zich vervolgens alsnog beroepen op de onregelmatigheid en de kennelijk onredelijkheid van het ontslag.

De werknemer zal bijvoorbeeld willen switchen, indien de door zijn werkgever geïnitieerde voorwaardelijke ontbindingsprocedure niet tot een voor hem gunstige beschikking heeft geleid. Een voorwaardelijke ontbindingsprocedure is een ontbindingsprocedure die de werkgever initieert om het risico dat het beroep van de werknemer op de vernietigbaarheid van het ontslag slaagt, zo veel mogelijk te beperken. De werkgever verzoekt in die procedure om de ontbinding van de arbeidsovereenkomst 'uitsluitend voor het geval dat komt vast te staan dat het ontslag op staande voet niet rechtsgeldig is gegeven'. Wanneer in een dergelijke procedure de arbeidsovereenkomst wordt ontbonden zonder toekenning van een vergoeding of slechts onder toekenning van een lage vergoeding, heeft de werknemer er geen/weinig belang meer bij om vast te houden aan zijn beroep op de vernietigbaarheid van het ontslag. Door zich dan te beroepen op de onregelmatigheid en de kennelijk onredelijkheid van het ontslag, kan de werknemer trachten alsnog een beter resultaat te behalen.

De switch biedt de werknemer kortom een tweede kans. Dat dit lucratief voor de werknemer kan zijn, blijkt bijvoorbeeld uit de uitspraak van de Rechtbank Maastricht van enige jaren geleden.³ In die kwestie werd de vordering tot loondoorbetaling van de werknemer in kort geding afgewezen en de arbeidsovereenkomst voorwaardelijk ontbonden zonder toekenning van een vergoeding. De werknemer switchte en stelde dat het ontslag onregelmatig

en kennelijk onredelijk was. In de procedure die daarop volgde kreeg de werknemer een bedrag van, toen nog in guldens, 600.000 bruto toegevoerd.

Niet onbeperkt

De werknemer kan niet onbeperkt switchen. De Hoge Raad heeft in het Dibbets/Pinckers-arrest immers aangegeven dat er bijzondere omstandigheden kunnen zijn die aan de switch in de weg staan. Welke die zijn, heeft hij niet uitgewerkt, maar uit het Greeven/Connexion-arrest blijkt wel dat het feit dat de werknemer in een kortgeding/voorlopige voorzieningsprocedure en/of een (voorwaardelijke) ontbindingsprocedure de vernietigbaarheid van het ontslag heeft ingeroepen, niet aan de switch in de weg staat.⁴ Reden daarvoor is dat in die procedures geen onherroepelijk oordeel wordt gewezen over de geldigheid van het ontslag op staande voet.

Ook lijkt uit het Dibbets/Pinckers-arrest afgeleid te mogen worden dat de werknemer niet tweemaal kan switchen, omdat hij 'ondubbelzinnig' afstand dient te doen van zijn beroep op de vernietigbaarheid.⁵ Verder dient de switch vanzelfsprekend plaats te vinden binnen de van toepassing zijnde verjarings-/vervaltermijnen.

Sommige werkgevers trachten de switch te voorkomen door na ontvangst van een voor de werknemer ongunstige voorwaardelijke ontbindingsbeschikking, het beroep van de werknemer op de vernietigbaarheid van het ontslag alsnog snel te accepteren. De Hoge Raad heeft zich hierover nog niet uitgesproken maar uit de literatuur en uit de lagere jurisprudentie lijkt te mogen worden afgeleid dat dit niet mogelijk is.⁶

1 Bij Palthe Oberman advocaten.

2 Hoge Raad 7 oktober 1994, JAR 1994/234 (Dibbets/Pinckers). Sommige schrijvers betogen dat deze uitspraak van de Hoge Raad in strijd is met het privaatrecht nu het in het privaatrecht uitgangspunt is dat er niet eenzijdig op een eenzijdige rechtshandeling teruggekomen kan worden. Zie bijvoorbeeld G.C. Boot, SMA 1995, p. 591 e.v. en *Arbeidsrecht* 2002/53. Zie ook M.W.A.M. van Kempen, *Arbeidsrecht* 2008/46, die evenals Boot van mening is dat de switch in strijd is met het privaatrecht maar die deze onder omstandigheden toch mogelijk acht.

3 Rechtbank Maastricht 9 september 1999, JAR 2000/149.

4 Hoge Raad 7 juni 2002, JAR 2002/155 (Greeven/Connexion).

5 Zie bijvoorbeeld G.C. Boot, *Arbeidsrecht* 2002/53 en E. Verhulp, *Arbeidsrecht* 2003/6, en zijn noot bij Kantonrechter Enschede 27 februari 2007, JAR 2007/79. Maar zie ook Kantonrechter Maastricht 14 november 2007, LJN BB 8200.

6 Hof Den Bosch 6 juni 2006, JAR 2007/34. Zie bijvoorbeeld E. Verhulp, *Arbeidsrecht* 2003/6.

SNS REAAL

SNS REAAL is een innovatieve retailbankverzekeraar met een balanstotaal van 129 miljard euro en circa 7.500 medewerkers (fte). SNS REAAL bestaat onder meer uit SNS Bank en REAAL Verzekeringen. Wij groeien omdat we financiële zaken op eigen wijze aanpakken. De klant staat hierbij altijd centraal. We willen hem of haar aangenaam verrassen en zoeken daarom professionals die geloven dat zaken anders kunnen en anders moeten.

Wij zoeken een:

Advocaat in dienstbetrekking

In deze functie werk je bij de Praktijkgroep Verzekeringsrecht. Je voert zelfstandig procedures op het gebied van het (levens)verzekeringsrecht en je adviseert de directie van het verzekeringsbedrijf. Verder onderhoud je contacten met collega's en advocaten van preferred suppliers aan wie je zaken uitbesteedt.

De praktijkgroep Verzekeringsrecht (13 juristen, waarvan 2 advocaten in dienstbetrekking) begeleidt SNS REAAL bij de ontwikkeling van verzekeringen en andere financiële producten, het aangaan van overeenkomsten met derden en de implementatie van nieuwe wetgeving. Daarnaast handelt de praktijkgroep complexe klachten af. Bij voorkeur voert de praktijkgroep procedures bij het Kifid en de civiele rechter zelf.

De praktijkgroep Verzekeringsrecht maakt onderdeel uit van de afdeling Juridische Zaken. Juridische zaken telt ruim 70 juristen, verdeeld over zes specialisaties: Verzekeringsrecht, Bankrecht, Effectenrecht, Ondernemingsrecht, Pensioenrecht en Vastgoedrecht. Het ambitieniveau ligt hoog. Juridische Zaken streeft ernaar om zaken zoveel mogelijk zelf te behandelen. De juristen worden optimaal ondersteund met een goede bibliotheek en andere faciliteiten. Professionele en persoonlijke groei worden gestimuleerd.

Wij bieden

- Een aantrekkelijk salaris met een 13^e maand
- Flexibele werktijden
- Een uitgebreid opleidingsaanbod en programma's voor talentontwikkeling
- Een goede pensioenregeling en kortingen op producten

Wij vragen

- 5 - 10 jaar werkervaring als advocaat
- Ervaring met het aansprakelijkheidsrecht
- Ruime ervaring met het voeren van civiele procedures
- Kennis van levensverzekeringen en/of de Wft (gedragstoezicht) is een pre

Neem voor meer informatie over de vacature contact op met Erik Kars, Hoofd Praktijkgroep Verzekeringsrecht, 06 - 83 16 51 71. Kijk voor meer informatie over werken bij SNS REAAL en om te solliciteren op www.werkenbijnsreaal.nl.

'Omdat Indonesiërs niet weten wat hen te wachten staat, kunnen ze ook geen kant-en-klaar juridisch standpunt innemen'

Sinds 2000 runt Oene Marseille een commerciële praktijk in Jakarta. Een Indonesische rechtszaal heeft hij nog nooit van binnen gezien. Kort geding of beslaglegging kan er niet. 'Het gaat hier om handelen en onderhandelen.'

.....
Anna Italianer
journalist
 .....

Oene Marseille heeft van zijn werkende leven slechts vier jaar in Nederland doorgebracht. Hij begon als advocaat-stagiaire bij het toenmalige NautaDutilh. Voor dit kantoor werkte hij in Rotterdam, Jakarta en vervolgens in New York. In 2000 vertrok hij wederom naar de Indonesische hoofdstad waar White & Case, een Amerikaans kantoor, hem detacheerde bij Ali Budiardjo Nugroho Reksodiputro (ABNR). In 2005 ging ABNR zelfstandig verder, Marseille bleef aan als partner.

Werken in het buitenland was voor hem geen bewuste keus. 'Ik heb nooit in de atlas gekeken en geroepen: daar wil ik werken', zegt Marseille. 'Het kwam op mijn pad, inmiddels verblijf ik hier al meer dan tien jaar en vraag ik me wel eens af: hoe kom ik er ooit weer weg?' De advocaten, werkzaam bij ABNR zijn grotendeels Indonesisch: van de honderd advocaten komen er slechts drie uit het buitenland. Marseille werkt nauw samen met zijn Indonesische kantoorgenoten. Zijn kennis van het Indonesische recht deed hij op in de praktijk: 'Het Indonesische recht is niet ongelooflijk ingewikkeld. Er is slechts weinig jurisprudentie en als deze er is, is die zo inconsistent en tegenstrijdig dat je er als advocaat weinig aan hebt. Beslag leggen of een kort geding aanspannen zijn juridische constructies die in Indonesië niet bestaan.'

'Ook de manier waarop Indonesische advocaten

werken – in groepsverband – is heel anders dan in Nederland. Op een Nederlands kantoor werkt iedereen wel samen, bij een grote overname bijvoorbeeld, maar iedereen doet zijn eigen stukje van de zaak: één advocaat houdt zich bezig met de milieurechtelijke aspecten en laat om vijf uur zijn pen laat vallen, een ander buigt zich over de finesses van het intellectuele eigendom en werkt tot middernacht door. Hier werken alle advocaten in groepsverband aan een grote zaak. Ze zitten samen, schrijven samen hun stukken en eten samen. Niemand vertrekt: pas als de laatste advocaat klaar is met zijn werk, gaat iedereen naar huis.'

Onzekerheden

Het dagelijks leven in Indonesië biedt veel meer onzekerheden dan in Nederland, dit blijkt ook in het recht: 'Op een Nederlands advocatenkantoor neemt men meestal meteen een standpunt over een zaak in. Dit is de jurisprudentie en zo gaan we het aanpakken. In Indonesië weet je nooit wat je vandaag te wachten staat: je kunt een boete krijgen, alleen omdat de politieagent die je aanhoudt blut is en geld nodig heeft om sigaretten te kopen. Ook in breder perspectief: tsunami, aardbevingen, bomaanslagen, demonstraties. Er gebeurt hier altijd wat. Men leeft hier met de dag; wat er morgen kan gaan gebeuren staat in het geheel niet vast. Het is dan ook geen wonder dat men bij een juridisch geschil honderden voorbehouden maakt. Omdat Indonesiërs niets zeker weten, zijn ze veel voorzigtiger en kunnen ze ook geen kant-en-klaar juridisch standpunt innemen.'

.....
 'Alle advocaten zitten hier samen, schrijven samen hun stukken en eten samen, en pas als de laatste advocaat klaar is met zijn werk, gaat iedereen naar huis'
 .....

Onderhandelen

In 2008 werd Marseille door de Chambers Asia verkozen als veelbelovende *up-and-comer*. Hij werd, zowel door collega's als cliënten, geprezen om zijn energieke en aimabele karakter. Oene Marseille moet er een beetje om lachen. 'Al die ranglijsten, het stelt niet heel veel voor. Desalniettemin is het leuk om er tussen te staan en als het me meer werk oplevert vind ik het prima.' Werk is er overigens genoeg voor de Nederlandse advocaat. Marseille helpt buitenlandse investeerders en financierders Indonesië in met advies over specifiek Indonesisch-juridische aspecten. Investeerders, met name Japanners, zijn er nog voldoende volgens Marseille. 'De financiële crisis heeft in Azië lang niet zo hard toegeslagen als in Europa. Dit heeft ook te maken met het feit dat de vorige crisis uit 1999 in Azië ontsprong. Men was daarvan nog aan het opkrabbelen en zat niet in de hype van Europa en de VS. Daarom was de schade aanzienlijk minder groot.'

Marseilles werk beperkt zich niet tot het strikt juridische, maar is soms ook praktisch van aard. Maar, zoals hij zelf zegt, 'het is hier geen Tropeninstituut, waar je een culturele wasbeurt kunt krijgen, wij zijn nog steeds advocaten, geen managementconsultants.' Als corporate lawyer komt Marseille nooit in een Indonesische rechtszaal. 'Gelukkig niet', vindt hij. 'Dan zou er iets fundamenteels mis zijn. Nederland is een van de weinige landen waar het recht een functie heeft binnen een rechtbank. In Azië werkt dat heel anders. Mensen zijn hier gewend om te handelen en onderhandelen. Wanneer in Jakarta twee auto's tegen elkaar botsen, gaan de inwoners eerst een sigaretje roken – als ze niet met elkaar op de vuist gaan – en vervolgens wordt de schade onderling geregeld. De een betaalt de ander een bedrag en dan gaat ieder zijns weegs. Zaak opgelost.'

Deze manier om juridische geschillen te beslechten zit er bij Marseille zo ingebakken dat hij zich inmiddels kan verbazen over Nederlanders die vanwege een schadepost van € 186 de gang naar de rechter maken. 'Ik vind het prachtig dat zoiets in Nederland mogelijk is, maar dat moet je hier eens proberen, dan ben je zeker vijf jaar bezig. Indonesiërs hebben wel wat anders aan hun hoofd, hun dagelijkse kost bij elkaar scharrelen, bijvoorbeeld.' Ook het verkeer in zijn vaderland is voor Oene Marseille in een ander daglicht komen te staan. 'Wanneer wij in Nederland zijn is er wat ons betreft geen kip op de weg, terwijl iedereen klaagt over drukte en files. Hier ben je al blij als je binnen een half uur naar de overkant van de straat komt.'

Band met Nederland

Het koloniale Nederlandse verleden speelt voor de jonge generatie Indonesiërs nauwelijks een rol meer en ook de juridische band tussen Nederland en de voormalige kolonie is volgens Marseille behoorlijk verwaterd. 'Ik ben een van de laatste figuren die vanwege deze band in Jakarta terechtkwam. Juridische samenwerking is er de laatste tien jaar nauwelijks meer. Ik heb in Jakarta dan ook weinig Nederlandse collega's. Het is hier tegenwoordig Angelsaksisch wat de klok slaat. De oudere generatie Indonesiërs studeerde aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam, nu vertrekken de studenten naar Australië, Engeland en Singapore. Indonesiërs die nu nog Nederlands spreken zijn zo langzamerhand oud en stokoud.'

Marseille wil uiteindelijk met zijn gezin weer terugkeren naar Nederland, maar wanneer is nog niet duidelijk. 'Het leven hier, de vriendelijke chaos, bevalt ons goed.'

«

.....
 (advertentie)

(ver)koop ■ (ver)huur ■ taxaties ■ beleggingen ■ consultancy

Te huur: Adelheidstraat 8 (Bezuidenhout) te Den Haag:

Zeer representatieve statige kantoorruimte met een verhuurbaar vloeroppervlak (VVO) van ca. 200 m² met ca. 7 parkeerplaatsen op korte afstand van het stadscentrum, openbaar vervoer en uitvalswegen.

Globale indeling: entree met toilet, ontvangsthal / receptieruimte met toilet, twee ruime ineenlopende stijkkamers aan de voorzijde, grote kamer aan de achterzijde, kelder, pantry, achterzijkamer.

Op "eigen terrein" zijn ca. 7 parkeerplaatsen, op openbaar terrein geldt betaald parkeren. Uitstekende bereikbaarheid ook met het openbaar vervoer. In de directe omgeving zijn diverse landelijke organisaties gelegen (o.a. het Paleis van Justitie, de SER, Reclassering, en Nationale Ombudsman). Eveneens zijn diverse ministeries, zoals Economische Zaken, Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, BZ etc. in de nabije omgeving gelegen. De winkelstraat Theresiastraat is op loopafstand.

Huurprijs aanvraag. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Herman Kastelein.

REAL ESTATE PARTNERS B.V. Laan van Meerdervoort 12 b
 makelaars | taxateurs 2517 AJ Den Haag

070 – 328 09 09 www.real-estatepartners.nl

Over gelijk gunnen en geven

Het is de toon die de muziek maakt, de stemming bepaalt, en de herinnering kleurt.

De zitting zou Pieter K. heugen. Hij was verdachte en hij moest zich verweren tegen het verwijt dat hij zich had laten aanleunen dat er voor hem benzine was getankt met een verduisterde tankpas. ‘Medeplegen van diefstal van benzine’ heette dat, kort samengevat. Een vriend van hem had de benzine aangeboden, om

niet, een aantal malen, en K. had er eerder toewijding in gezocht, dan leepheid. Weliswaar zou die toewijding niet hebben bestaan als die vriend niet op miraculeuze wijze had beschikt over de magische tankpas, maar daar wist K. niets van. Dat was zijn verhaal, maar de politierechter bleek een andere duiding te hebben van de werkelijkheid en veroordeelde K. conform de tenlastelegging.

Na het appel had de zaak twee jaar liggen wachten in de raadkamer van het hof, maar toen de zaak ter zitting werd uitgeroepen, bogen drie raadsheren zich over het feit en die deden dat met een inzet, alsof het gisteren was gebeurd en alsof de rechtsorde nog niet was bijgekomen van de schok. ‘Waarom bent u eigenlijk in hoger beroep gegaan?’ vroeg de voorzitter. ‘Wel, ik heb weleens in de krant gelezen, dat je voor zo’n zaak veel minder straf krijgt,’ antwoordde K.

‘O... Dat-heeft-u-in-de-krant-gelezen!’ De voorzitter herhaalde het antwoord op slepende toon, met de nadruk op elk woord, alsof het hem tot diep nadenken aanzette. Of wilde hij daarmee zeggen dat hij het grote onzin vond? Hoe dan ook, het werd de opmaat voor een kritische ondervraging, waarbij de verdachte weinig ruimte werd gegund. Hij had tevoren duidelijk voor ogen wat hij zou gaan zeggen, over die vriend die hem matste met de benzine, gewoon uit aardigheid, en dat hij nooit kon vermoeden dat diezelfde aardigheid zou kantelen in diefstal. De staccato ondervraging maakte hem echter onzeker over zijn eigen verhaal. Daarbij had de aangever een heel ander relaas en op een gegeven moment hield de voorzitter dit aan de verdachte voor: ‘Dus die aangever liegt?’ K., die lichte zenuwtrekken in zijn gezicht had gekregen nu elk antwoord halverwege werd afgebroken, koos een voorzichtige benadering: ‘Hij kan liegen, maar ik...’

‘Ah, u zegt: “Hij kan...”’ dus u laat zelf open dat er ook een andere werkelijkheid bestaat!’

De raadsman had tot dan toe zwijgend het tafereel aanschouwd, zij het met groeiend ongenoegen. Hij stond nu op en zei: ‘Meneer de voorzitter, ik maak ernstig bezwaar tegen de wijze waarop u mijn cliënt afslacht.’

Voor het eerst viel er een stilte. De zenuwtrekken in het gelaat van K. verhevigden zich. Voor hem was het duidelijk dat hij in een vrije val was gekomen. De voorzitter rekte de stilte, waardoor het ongemak alleen maar groter werd. Uiteindelijk richtte hij het woord tot de raadsman en zei op een wat plechtige toon: ‘U zei: afslachten.’

En weer even die stilte. Vervolgens: ‘Ik deel uw woordkeuze niet.’ De oudste raadsheer boog iets naar voren en voegde er aan toe: ‘En dat is nog zacht gezegd.’

De behandeling werd voortgezet, maar niemand had er nog aardigheid in. De uitspraak, na veertien dagen, luidde dat de feiten wellicht oplichting hadden opgeleverd, als dat ten laste was gelegd, maar geen diefstal. K. ging vrijuit. Hij zal, gezien de toon van de zitting, niet het gevoel hebben gehad dat de uitspraak hem werd gegund. De onverwachte wending op een onverwacht argument had hem tot figurant in eigen zaak gemaakt. Als hij zoiets in de krant was tegengekomen, had hij het niet geloofd. <<

Waar vind ik een jurist met vier jaar werkervaring in het bedrijfsleven?

Waar vind ik een baan die me nieuwe uitdagingen biedt?

Wie zoekt zal vinden, geldt vanaf nu voor juridisch, fiscaal en notarieel personeel. Juristopmaat.nl is de site waar bedrijven en kandidaten elkaar gemakkelijk kunnen ontmoeten. Gespecialiseerd in de juridische sector en ondersteund door alle magazines van de beroepsorganisaties. Dus zoekt u of bent u op zoek dan is de oplossing maar een paar letters van uw toetsenbord verwijderd: juristopmaat.nl.

WE ONTMOETEN ELKAAR
VIA WWW.JURISTOPMAAT.NL

De bekleemde burger

.....
Theo Schagen
redactielid
 .....

‘H^et verschil tussen een verkouden minister die een belangrijke toespraak moet houden en daarom neusdruppels gebruikt, en een verkouden wielrenner die dezelfde druppels gebruikt voor een belangrijke finale, is dat die wielrenner zwaar voor die druppels wordt gestraft.’ ‘Wie een geschrift van Mohammed B. in zijn bezit heeft, is onschuldig, wie het aan zijn buurman geeft is lid van een terroristische organisatie.’ Dit zijn twee van de vele stellingen die *NRC-Handelsblad*-commentator Frank Kuitenbrouwer opwerpt in zijn laatste publicatie. Het is een selectie van 64 columns die tussen 2005 en 2009 tweewekelijks zijn verschenen in *NRC Handelsblad*.

Ik doe een greep uit de bonte stoet onderwerpen: onbescheiden rechters, ontslagrecht, controles achter de voordeur, advocaten op het politiebureau, getapte advocaten, sharia, klokkenluiders, oprukkend noodrecht, scannen van kentekens, beroepsgeheim van de advocaat.

De rode draad in al die onderwerpen is de vrijheid van de burger die onder druk staat, waarbij Kuitenbrouwer telkens fijntjes wijst op het gebrekkige rechtskarakter en de strijdigheid met andere regelingen. De lezer wordt afwisselend op het goede en verkeerde heen gezet, zijn werk prikkelt tot nadenken.

Schuurpaal

Kuitenbrouwer stelt zelf dat het schrijven van de columns hem in staat stelde om ‘op zoek te gaan naar de onderliggende trends in de moeizame verhouding tussen de burger en het recht’. Hij wil aan de lezer een oriëntatiepunt geven om zijn eigen mening te toetsen of, zoals hij het zelf noemt: een ‘soort schuurpaal’. En daarin is hij geslaagd.

Het boek bevat geen verwijzingen naar de vindplaatsen van de jurisprudentie en de regelingen en dat is jammer, het was de bruikbaarheid bepaald ten goede gekomen. Niettemin dient de lezenswaardige bundel vele actuele onderwerpen over het recht in hapklare brokken op. Geen handboek, wel een handig boekje, voor advocaten en voor niet-juristen. En voor eenieder in elk geval een schuurpaal. <<

.....
Frank Kuitenbrouwer,
Recht & vrijheid.
De burger in de klem.
 NRC Boeken 2010,
 ISBN 97 890 799 8516 6
 .....

.....
 (advertentie)
 .....

TOGA
atelier
 Schout & Katsantonis

www.toga.net

- Rijsleverancier
- Toga's op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bef cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51   **3044 AS Rotterdam**
 Tel. 010 - 245 07 66   Fax 010 - 245 07 67

Procederen in Duitsland?

**Duitse advocaten, vloeiend tweetalig,
 gespecialiseerd in Nederlands-Duitse rechtszaken**

Blankestijn & Oortman Advocaten en Rechtsanwältinnen L.L.P.
 Postbus 619, 7550 AP HENGELO
 Telefoon 074 - 259 38 67
 Fax 074 - 259 38 68
 www.blankestijnoortman.nl

Advocaten   Rechtsanwältinnen L.L.P.

Zie voor contactgegevens van de advocaten: Alleadvocaten.nl.

'Iets meer tijd voor de wetenschap'

John Lisman richtte half mei Lisman Legal Life sciences B.V. op. 'Ik heb vijftien jaar als jurist en beleidsadviseur gewerkt voor autoriteiten op het gebied van de geneesmiddelen. Drieënhalve jaar terug stapte ik over naar Nautadutilh, maar nu begin ik voor mezelf. Ik wil iets meer tijd voor mijn hobby, de wetenschap. Ik ben bezig met een proefschrift over de toelating van medicijnen. Ik ben benieuwd hoe het is een onderneming op te bouwen. Hoe je gaat acquireren, hoe je de zaak gaat organiseren – een creatief proces.'

Alkan, mr. Z.: Daniëls Huisman Advocaten te Almelo
Allegra, mw. mr. C.S.M.: Benvallor advocaten.belastingadviseurs te Utrecht
Arnoldus, mr. R.M.A.: Blokzijl Advocaten te Groningen
Auë, mr. M.: USG People The Netherlands B.V. te Almere
Bonth, mw. mr. E.H.J.M. de: mw. mr. E.H.J.M. de Bonth – Advocaat te Schijndel
Bosma, mw. mr. E.J.A.: EVN Advocaten & Mediation te Amstelveen
Buiting, mr. L.E.: Buiting Weitkamp Advocaten te Gouda
Caderius van Veen, mr. R.J.B.: Schuurmans Advocaten & Adviseurs voor Ondernemers te Roden
Creijghton-Sluijk, mw. mr. G.E.: Advocatenkantoor mr. G.E. Creijghton-Sluijk te Bussum
Crozier, mr. H.C.L.: Advocatenkantoor Crozier te Sneek
Dallinga, mr. J.S.: Kool & Dallinga Advocaten te Alkmaar

Danilovic, mr. G.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Eding, mw. mr. A.G.: Cats Advocaten te Emmen
Falkena, mr. F.B.: Schoute & Dik Advocaten te Amsterdam
Gemert, mw. mr. M. van: Advocatenkantoor Boor, Boor & Boor te Utrecht
Goeree, mw. mr. L.M.: Stein Advocaten Zwolle te Zwolle
Groenewoud, mw. mr. A.: Van Iersel Luchtman N.V. te Breda
Hamming, mw. mr. E.L.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Hanneman, mw. mr. S.W.E.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Hartog, mw. mr. A.C. den: Eversheds Faasen B.V. te Amsterdam
Helder, mr. N.J.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Hoetmer, mw. mr. C.H.: Cleerdin & Hamer te Amsterdam
Hoof, mr. M.M.A. van: VHM Advocaten te Opperdoes

Hout, mw. mr. D.F.L. van der: Allied Advocaten te Baarn
Huijgen, mr. B.A.: Switch Legal te Amsterdam
Huizingh, mw. mr. M.: Huizingh Advocaten te Almelo
Jansen Schoonhoven, mr. J.Ch.: Merkenbureau Jansen Schoonhoven te Bussum
Kamp, mr. B. van der: Guldemond Advocaten te Amsterdam
Keijzer, mr. P.: Keijzer Noorman Advocaten te Emmen
Klaui, mw. mr. C.C.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Koele, mw. dr. mr. I.A.: Koele PC te Deventer
Kool, mr. R.A.A.: Kool & Dallinga Advocaten te Alkmaar
Kramer, mr. G.: ING Groep N.V. te Amsterdam
Krouwel, mw. mr. M.: Westendorp & Looman Advocaten te Den Haag
Leest, mr. R.W. van der: Hekkelman Advocaten N.V. te Arnhem

(advertentie)

Grotius specialisatieopleiding Fusies en Overnames

In september 2010 gaat de Grotius specialisatieopleiding Fusies en Overnames weer van start. Deze opleiding richt zich speciaal op advocaten, notarissen, bedrijfs- en bankjuristen en andere juristen met aantoonbare ruime ervaring met en gedegen basiskennis van fusies en overnames. De opleiding bestaat uit tien dagbijeenvolgen en wordt afgerond met een examen.

De opleiding Fusies en Overnames:

- biedt een uitstekende basis voor de benadering en afhandeling van complexe transacties betreffende fusies, joint-ventures en private equity transacties
- toont de veelheid van rechtsgebieden die bij deze transacties samenkomt, en waarvoor ook relevante onderdelen van financiering en het fiscaalrecht moeten worden beheerst
- legt hierbij vanuit een geïntegreerde behandeling de relevantie voor fusies en overnames op diepgaande wijze uit
- richt zich sterk op de praktijk van de internationale markt en biedt daarbij een echte verdieping van kennis en inzicht in de materie
- bespreekt tijdens de bijeenkomsten aan de hand van een casus zeer concrete situaties en toont de rol van de jurist daarin

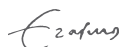
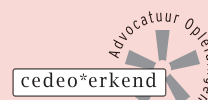
Hoofddocenten bij de opleiding zijn:

Mr. B.W. Roelvink, advocaat De Brauw Blackstone Westbroek, te Amsterdam
 Mr. drs. J.L. Burggraaf, advocaat Allen & Overy, te Amsterdam

Kosten: € 5360,- exclusief BTW

Meer informatie over de opleiding en het volledige programma kunt u verkrijgen via:

www.grotiusacademie.nl

Leeuwen, mr. S.J. van: Houthoff Buruma te Amsterdam
Leeuwen, mr. S.P.B. van: Duijn Bloem en Voss Advocaten te Zaandam
Linden, mw. mr. M. van der: Van der Linden Advocatuur te Rotterdam
Lips, mw. mr. F.E.A.: Bergh Stoop & Co te Amsterdam
Lisman, mr. drs. J.A.: Lisman Legal Life Science B.V. te Nieuwerbrug aan den Rijn
Londen, mw. mr. J. van: AG Advocaten te Rotterdam
Makhlouf, mw. mr. S.: Advocatenkantoor Makhloufi te Utrecht
Markus, mw. mr. J.V.: Houthoff Buruma te Den Haag
Meer, mw. mr. C.L. van: Akzo Nobel NV te Amsterdam
Meggelen, mw. mr. L.D. van: Lexman Advocaten te Apeldoorn
Nelisse, mr. R.F.: Advocatenpraktijk Nelisse te Rotterdam
Neijenhuisen, mr. P.: Korvinus Abeln Advocaten te Amsterdam
Nieuwburg, mr. T.: Meijering Van Kleef Ficq & Van der Werf Advocaten te Amsterdam
Nieuwendijk, mw. mr. I.P.M. van den: Houthoff Buruma te Rotterdam
Nome, mr. Chr.: Nome Advocaten te Nijmegen
Noorman, mw. mr. A.H.: Keijzer Noorman Advocaten te Emmen
Noija, mw. mr. A.F.: Wijn & Stael Advocaten N.V. te Utrecht
Oppedijk van Veen, mw. mr. E.J.: RESOR N.V. te Amsterdam
Opijnen, mr. M.L. van: Starmans & Van Ruyven te Utrecht
Otten, mw. mr. H.D.: JAK B.V. te Zwolle
Posch, mr. L.J.: Stibbe N.V. te Amsterdam
Rafaella, mw. mr. B.V.: Manders Advocaten
Rappard, mr. G.F. van: Your IP te Amsterdam
Reintjes, mw. mr. S.J.W.H.: CMS Derks Star Busmann N.V. te Amsterdam
Ruiter, mr. H.: Van Aalst & Daniëls Advocaten te Amsterdam
Saki, mw. mr. O.: Advocatenkantoor Saki te Rotterdam
Sakkers, mw. mr. V.N.: EVN Advocaten & Mediation te Amstelveen
Sanli, mw. mr. A.: Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP te Rotterdam
Schaafstra, mr. Th.R.: ING Groep N.V. te Amsterdam
Schippers, mr. P.A.: Blaas Schippers Van de Grint Advocaten te Den Bosch
Schreuders, mr. D.S.: DLA Piper

Nederland N.V. te Amsterdam
Schulz, mr. H.F.K.: Greenberg Traurig, LLP te Amsterdam
Veelenturf, mw. mr. J.F.C.: Van Iersel Luchtman N.V. te Breda
Verdoner, mw. mr. M.R.: Advocatenkantoor Palm te Utrecht
Verhaeren-Sterrenberg, mw. mr. M.E.J.: LenaertsVoorvaart Advocaten te Breda
Vis, mr. H.W.: Advocatenpraktijk Vis te Amsterdam
Vles, mr. M.A.: Wolfs Advocaten Weert te Weert
Weitkamp, mw. mr. M.G.: Buiting Weitkamp Advocaten te Gouda
Welschen, mw. mr. S.C.: Vereniging Eigen Huis te Amersfoort

Nieuw kantoor/ associatie

Advocatenkantoor Crozier (mr. H.C.L. Crozier) te Sneek
Advocatenkantoor Makhloufi (mw. mr. S. Makhloufi) te Utrecht
Advocatenkantoor mr. G.E. Creijghton-Sluijk (mw. mr. G.E. Creijghton-Sluijk) te Bussum
Advocatenkantoor Saki (mw. mr. O. Saki) te Rotterdam
Advocatenpraktijk Vis (mr. H.W. Vis) te Amsterdam
Buiting Weitkamp Advocaten (mr. L.E. Buiting en mw. mr. M.G. Weitkamp) te Gouda
Geert Ruardij Jurist en Advocaat (mr. drs. G. Ruardij) te Amsterdam
Keijzer Noorman Advocaten (mr. P. Keijzer en mw. mr. A.H. Noorman) te Emmen
Koele PC (mw. dr. mr. I.A. Koele) te Deventer
Kool & Dallinga Advocaten (mr. R.A.A. Kool en mr. J.S. Dallinga) te Alkmaar
Lisman Legal Life Science B.V. (mr. J.A. Lisman) te Nieuwerbrug aan den Rijn
Merkenbureau Jansen Schoonhoven (mr. J.Ch. Jansen Schoonhoven) te Bussum
mw. mr. E.H.J.M. de Bonth – Advocaat (mw. mr. E.H.J.M. de Bonth) te Schijndel
Wolfs Advocaten Weert (mr. M.A. Vles) te Weert
Your IP (mr. G.F. van Rappard) te Amsterdam

Uit de praktijk

Baaren, mr. G. van Zeist 01-05-2010
Bakker, mw. mr. A.M. Amsterdam 21-04-2010
Bergen, mw. mr. N.L.H. van Apeldoorn 04-05-2010

Blom, mw. mr. H.N. Amsterdam 01-05-2010
Boel, mw. mr. V.A.E. Tilburg 26-04-2010
Braeken, mw. mr. M.E.A. Utrecht 28-04-2010
Bredius, mw. mr. M. Maastricht 30-04-2010
Busch, mr. D. Amsterdam 01-05-2010
Coomans, mr. drs. P.L. Amsterdam 01-05-2010
Elissen, mr. J. Prinsenbeek 30-04-2010
Ernst, mr. M.J.G.M. Loenen a/d Vecht 06-05-2010
Eijndhoven, mr. O.J.H.M. van Roermond 06-05-2010
Geelhoed, mw. mr. ir. W.S. Amsterdam 01-05-2010
Ghonedale, mw. mr. A. Amsterdam 26-04-2010
Goudsmit, mw. mr. M.L. Den Haag 03-05-2010
Haastert-Allertz, mw. mr. M.G.I.A. van Valkenburg/LB 01-05-2010
Hanssen, mr. M.R. Valkenswaard 29-04-2010
Hartog, mw. mr. drs. A.E. den Haag 28-04-2010
Jacobs, mr. R.M.M. Landgraaf 28-04-2010
Kanik, mr. M.B. Zaandam 30-04-2010
Kempen-Wöhler, mw. mr. A.E. van Nieuwerkerk a/d IJssel 27-07-2010
Kesteren, mr. H.G.A. van Almere 01-05-2010
Lande, mw. mr. E.M.M. van der Amsterdam 01-05-2010
Leenders, mw. mr. B. Amsterdam 01-05-2010
Leeuwen, mw. mr. F.M.O. van Rotterdam 01-05-2010
Martin, mw. mr. C.A.M. Utrecht 01-05-2010
Merkus, mw. mr. S.H. Amsterdam 01-05-2010
Nuwenhoud, mw. mr. N. Amsterdam 22-04-2010
Perey, mw. mr. A.M.J. Heerlen 01-05-2010
Raay, mw. mr. M.H. Amsterdam 18-04-2010
Raaijmakers-Rottier, mw. mr. E.A.M. Bergen op Zoom 01-05-2010
Ramshorst, mr. B.R.J. van Amsterdam 22-04-2010
Revier, mw. mr. L.H.A. Leiden 28-04-2010
Riezebos, mw. mr. C. Eindhoven 01-05-2010
Sanders, mr. M.E.M. Almelo 23-04-2010
Schadee, mw. mr. K. Amsterdam 01-05-2010
Schaedtler, mr. E.R. Waalre 26-03-2010
Schwaanhuysen-Haalebos, mw. mr. M. Rotterdam 01-05-2010

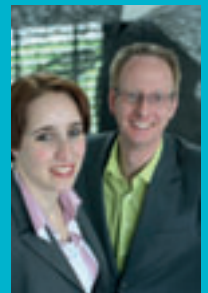
Segerink, mr. R.J.A. Utrecht 23-04-2010
Simons, mr. M.J.M.H. Roermond 01-05-2010
Singeling, mw. mr. M. Amsterdam 01-05-2010
Stikkelbroeck, mr. L.J.M. Meerssen 26-04-2010
Stoutjesdijk, mr. D. Den Haag 01-05-2010
Stultiens, mr. M.L.M. Gorinchem 29-04-2010
Traudes, mr. P.W.M. Alkmaar 01-05-2010
Veen, mr. R. van Utrecht 01-05-2010
Veer-Vervoort, mw. mr. K.M. van 't Rotterdam 01-05-2010

Rectificatie

In *Advocatenblad* 2010-5 is onder het kopje 'Nieuw kantoor/ associatie' gepubliceerd **Huisman**, mw. mr. J.M.G.: Huisman-Advocatuur te Delft. Dit moet zijn: **Hulsman**, mw. mr. J.M.G.: Hulsman – Advocatuur te Delft.

'Het begint als een geintje'

Peter Keijzer begon per 1 mei met zijn collega **Annelien Noorman Keijzer Noorman Advocaten** in Emmen. 'Annelien en ik hebben hiervoor allebei tien jaar gewerkt bij hetzelfde kantoor, ook hier in Emmen. Na die tijd begint het wat te kriebelen. Je krijgt ideeën hoe je zelf dingen zou willen organiseren. Dan zeg je tegen elkaar als geintje: 'Zullen we samen een kantoor beginnen?' Zo'n idee gaat groeien, en nu zitten we dan tussen de dozen. Het voelt heel vrij, nu kun je het echt zelf gaan doen.'

Vermolen, mw. mr. J.M. Rotterdam 01-05-2010
Visser, mr. R. Utrecht 01-05-2010
Wertenbroek, mw. mr. L.W.M. Breda 01-05-2010
Wit, mr. C.P.J.M. de Rotterdam 28-04-2010
Zee, mw. mr. I.H. van der Bergen op Zoom 03-05-2010
Zeilmaker-Smit, mw. mr. M.P. Utrecht 01-05-2010

Overleden

Romviel, mr. A.H.M.M. Weurt 09-04-2010

**Optijd
Opdehoogte**

OpMaat

OpMaat_Arbeidsrecht

Ontvang de meest recente arbeidsrechtelijke informatie. Direct.

Steeds meer professionals binnen het arbeidsrecht ontdekken de voordelen van OpMaat. Met **Opmaat_Arbeidsrecht** heeft u 24 uur per dag toegang tot een uitgebreide, overzichtelijke en actuele juridische database. U blijft altijd en overal op de hoogte van de ontwikkelingen binnen het arbeidsrecht en zoekt in alle belangrijke juridische bronnen. Alle nieuws, wet- en regelgeving, officiële publicaties, jurisprudentie uit o.a. «JAR» en «USZ» en vakkundig artikelsgewijs commentaar zijn onderling gekoppeld. Via een automatische e-mailtendering wordt u dagelijks, drie keer per week of wekelijks op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen.

Nu gratis 2 maanden op proef. Kijk voor meer informatie op: www.sneltotdekern.nl

OpMaat

SNEL TOT DE KERN VAN DE ZAAK

Sdu UITGEVERS

Aanmelding schuldhulpverlening: betalingsverplichting blijft

Geschillencommissie Advocatuur
Arbitraal vonnis d.d. 23 oktober 2008/ADV08-0066B
(mrs. Koster-Vaags, Thunnissen en Vlaanderen-Mulder)

Bedrijf van cliënt mislukt. Aan- gemeld bij schuldhulpverlening. Wens dat declaratie advocaat hierbij wordt ondergebracht bij schulden- regeling. Geen inhoudelijk bezwaar tegen de declaratie. Betalingsver- plichting blijft.

Klacht

De advocaat en de cliënt hebben op 22 maart 2006 een intakeformulier/checklist ingevuld en ondertekend. Voorts heeft de advocaat de cliënt op 4 april 2006 een intakebrief toegezonden, waarin de tussen de cliënt en de advocaat gemaakte afspraken zijn neergelegd.

Voor de door de advocaat in de periode van maart tot en met april verrichte werkzaamheden heeft de advocaat de cliënt op 4 mei 2006 een declaratie toegezonden van € 328 en op 3 november 2006 respectievelijk 7 december 2006 een aanmaning. Voorts heeft de advocaat de cliënt bij aangetekende brief d.d. 9 februari 2007 aan zijn betalingsverplichting herinnerd en hem dringend verzocht, en voor zover nodig gesommeerd, de openstaande declaratie per omgaande te voldoen.

Desondanks is de cliënt tot op heden niet tot betaling van het openstaande bedrag overgegaan. De advocaat heeft geen contact meer met hem gehad.

Het feit dat de cliënt zich kennelijk tot het Bureau Schuldhulpverlening heeft gewend, doet niet af aan de onbetwiste vorde- ring van de advocaat.

Gelet op het voorgaande verzoekt de advocaat de commissie te beslissen dat de cliënt het openstaande bedrag ad € 328, verhoogd met de kosten van het uittreksel uit de basisadministratie personen van de gemeente H d.d. 11 februari 2008 ad € 13,95, dient te voldoen.

Verweer

Gelet op de financiële situatie van de cliënt na het mislukken van zijn bedrijf, is hij niet in staat het openstaande bedrag ad € 328 te voldoen.

De cliënt heeft een aanvraag gedaan bij de schuldhulpverlening van de gemeente H. De cliënt verzoekt de advocaat mee te werken aan onderbrenging van zijn vorde- ring bij deze schuldhulpverlening.

Op 22 september 2008 heeft te Utrecht de mondelinge behandeling plaatsgevonden ten overstaan van de arbiters, bijgestaan door mevrouw mr. drs. I.M. van Trier fun- gerend als plaatsvervangend secretaris.

Partijen zijn tijdig en behoorlijk opge- roepen ter zitting te verschijnen.

Partijen hebben geen gebruikgemaakt van de mogelijkheid hun standpunt ter zit- ting nader toe te lichten.

Beoordeling van het geschil

Naar aanleiding van het over en weer door partijen gestelde, overweegt de commissie het volgende.

De cliënt heeft ondanks verzoek daartoe geen depot gestort bij de commissie, zodat op grond van het bepaalde in art. 12 lid 2 van het Reglement de commissie zal beslissen door arbitrage.

De cliënt heeft geen inhoudelijk bezwaar gemaakt tegen de factuur van de advocaat d.d. 4 mei 2006; hij heeft slechts aangegeven dat het voor hem onmogelijk is het openstaande bedrag te voldoen. Het feit dat de cliënt een aanvraag tot schuldhulp- verlening bij de gemeente heeft ingediend, doet voorts – zoals de advocaat terecht stelt – niet af aan de verschuldigdheid van de

factuur. Gelet op de door de advocaat ver- richte werkzaamheden komt deze factuur de commissie bovendien niet bovenmatig voor.

Gelet op het vorenstaande komt de com- missie tot de conclusie dat niet is komen vast te staan dat de advocaat door aanspraak te maken op betaling van zijn factuur niet heeft gehandeld zoals mag worden ver- wacht van een redelijk bekwaam en redelijk handelend advocaat.

De cliënt zal dan ook worden veroordeeld tot betaling van de openstaande factuur, verhoogd met de door de advocaat genoeg- zaam aangetoonde kosten van het overge- legde GBA-uittreksel ad € 13,95.

De commissie zal voorts de cliënt als de in het ongelijk gestelde partij veroordelen in de kosten van deze arbitrage, die wor- den vastgesteld op € 89,25 van het door de Stichting Geschillencommissie voor Beroep en Bedrijf (SGB) vastgestelde bedrag aan honorarium en verschotten van de arbiters. Gelet op de beslissing wordt de advocaat geacht de arbitragekosten bij wijze van voorschotbetaling mede namens de cliënt te hebben voldaan. De commissie bepaalt voorts dat het bedrag dat de advocaat ter zake de arbitragekosten heeft voldaan in zijn geheel komt te vervallen aan de com- missie en veroordeelt de cliënt tot betaling van deze kosten aan de advocaat.

Derhalve wordt beslist als volgt.

Beslissing

De commissie:

- veroordeelt de cliënt om binnen een maand na verzenddatum van dit vonnis aan de advocaat te betalen een bedrag van € 341,95 (inclusief de kosten voor het GBA-uittreksel);
- veroordeelt de cliënt in de kosten van deze arbitrage, aan de zijde van de advocaat vastgesteld op € 89,25 aan honora- rium en verschotten van de arbiters.

LH

«

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd, zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet.
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit P.J.M. Drion, H.J. de Groot, W.F. Hendriksen, H.J.A. Knijff, I.E.M. Sutorius en H. Uhlenbroek.

Trial by media

Raad van Discipline Amsterdam, 29 juni 2009

De achtergrond van Gedragsregel 10 lid 2 is onder meer de wens om een zogenaamd trial by media te voorkomen. Vervolg op eerdere uitspraak van de raad.

Advocatenwet artikel 46 (2 Wat een behoorlijk advocaat betaamt; 3 Gedragingen in strafzaken) Gedragsregel 10 lid 2

Feiten

Mr. X is als advocaat voor een cliënt, die verdacht werd van seksueel misbruik van zijn dochter, opgetreden in een strafzaak.

Het OM heeft tot vrijspraak gerequireerd. Mr. X heeft (subsidiar) vrijspraak bepleit. Bij vonnis van 25 april 2008 is de cliënt van mr. X door de rechtbank vrijgesproken van de ten laste gelegde feiten. Daarbij heeft de rechtbank onder meer overwogen: *‘De rechtbank onderschrijft de kritische kanttekeningen van professor Y, zowel ten aanzien van de wijze van totstandkoming van de aangifte, alsmede ten aanzien van de inhoud van de verklaringen van aangeefster op een aantal punten. Het feit dat de betrouwbaarheidstoetsing van de aangifte door de wijze van totstandkoming nagevoeg onmogelijk is, alsmede het feit dat de verklaringen inconsistenties en onwaarschijnlijkheden bevatten, brengt mee dat de rechtbank niet de volle overtuiging heeft dat de verklaringen van aangeefster volledig op waarheid berusten.’*

Mr. X heeft de geluidsbanden van de verhoren van de dochter van zijn cliënt en de verbatim uitwerkingen daarvan aan de redactie van een televisieprogramma overhandigd. In een televisie-uitzending op 25 april 2008 is een item gewijd aan de strafzaak tegen de cliënt van mr. X. In de uitzending is een kort fragment van de geluidsbanden uitgezonden waarop de stemmen van de betrokken politiebeambten herkenbaar te horen zijn.

Bij brief d.d. 20 oktober 2008 heeft het OM de deken bericht de eerder ingediende klacht tegen mr. X niet door te zetten omdat de deken heeft aangekondigd zelf een dekenbezwaar voor te leggen aan de Raad van discipline.

(advertenties)

wormhoudt berg advocaten

heeft op korte termijn plaats voor:

2 ADVOCATEN

die op basis van kostendeling het kantoor willen komen versterken

De voorkeur gaat uit naar collega's die zich bezighouden met arbeidsrecht e/o sociale zekerheidsrecht e/o personen- en familierecht e/o huurrecht

Kenmerkend voor ons kantoor:
Goed bereikbaar en centraal gelegen (t.o. Vondelpark),
alle voorzieningen beschikbaar, lage kosten.

Reacties s.v.p. richten aan:

Mr. R.H. Wormhoudt
Amstelveenseweg 4
1075 XH Amsterdam
tel.nr. 020-618 5330

rhwormhoudt@wormhoudtbergadvocaten.nl

MEIJER EBLÉ SARIN

ADVOCATEN

De maatschap Meijer Eblé Sarin Advocaten te Haarlem (kostenmaatschap, bestaande uit 5 advocaten) zoekt wegens het voorgenomen vertrek deze zomer van een van de advocaten een

enthousiaste plaatsvervanger

Ons kantoor is centraal gelegen vlakbij het centrum (zie www.mesadvocaten.nl). Onze praktijk is een combinatie van civielrecht, bank-en verzekeringsrecht en strafrecht. Onze voorkeur gaat uit naar een advocaat die mede geïnteresseerd is in personen- en familierecht.

Uw reactie gaarne naar mr. M.J. Meijer, meijer@mesadvocaten.nl, tel. 023-5347156

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

Bezwaar

Het bezwaar houdt zakelijk weergeven in dat mr. X in strijd met artikel 46 Advocatenwet processtukken uit een door hem behandeld strafdossier heeft verstrekt aan de redactie van een televisieprogramma.

Overwegingen

De raad stelt voorop hetgeen is bepaald in Gedragsregel 10 lid 2: ‘In een strafzaak verstrekt de advocaat geen afschrift van processtukken aan de media. De advocaat is terughoudend aan het geven van inzage in die stukken.’ Vast is komen te staan dat mr. X in strijd met de genoemde regel heeft gehandeld door de geluidsbanden en de verbatim uitwerkingen daarvan aan de redactie van een televisieprogramma ter beschikking te stellen.

(...)

Mr. X heeft voorts aangevoerd dat de zaak, hoewel formeel niet onherroepelijk, materieel wel als zodanig moest worden beschouwd. Vast stond immers dat er, gelet op de gerequireerde, bepleite en uitgesproken vrijspraak geen hoger beroep zou worden ingesteld. Daarmee was geen sprake meer van een processtuk, aldus mr. X. De raad is van oordeel dat ook sprake is van een processtuk als het vonnis onherroepelijk is geworden. Formeel was daarvan overigens nog geen sprake, nu de appèltermijn van het vonnis van 25 april 2008 ten tijde van de uitzending nog liep en de cliënt van mr. X nog geen afstand had gedaan van de mogelijkheid om appèl in te stellen.

Mr. X heeft zich beroepen op een rechtvaardigingsgrond gelegen in het belang van zijn cliënt, welk belang in dit geval zwaarder diende te wegen dan het naleven van Gedragsregel 10 lid 2. In dat kader heeft mr. X gewezen op de criteria als geformuleerd bij de uitspraak van de Raad van Discipline Amsterdam van 14 april 2003 in een zaak naar aanleiding van het ter inzage geven van het strafdossier in de strafzaak rond de dood van ‘het meisje

van Nulde’ aan journalisten. Volgens deze uitspraak zijn de volgende elementen van belang voor de tuchtrechtelijke beoordeling van het aan de media beschikbaar stellen van of het de media inzage geven in een strafdossier: toestemming van de cliënt; het in rechte te respecteren belang van de cliënt; het opsporingsbelang en de gerechtvaardigde belangen van derden.

Mr. X heeft aangevoerd dat aan de zaak van zijn cliënt in de media uitvoerig aandacht is besteed en dat zijn cliënt als gevolg daarvan beschadigd is geraakt, in die zin dat zowel in de directe omgeving van zijn cliënt alsook in ruimere kring een zeer negatief beeld van zijn cliënt is ontstaan, welk beeld door het vonnis van 25 april 2008 onvoldoende is gecorrigeerd. In dat kader had de cliënt van mr. X een in rechte te respecteren belang bij een (verdere) correctie van het van hem ontstane beeld door het meewerken aan de uitzending en in dat kader beschikbaar stellen van de verbatim uitwerkingen van de geluidsbanden aan de redactie van het televisieprogramma. Mr. X heeft voorts onweersproken aangevoerd dat hij heeft gehandeld met instemming van zijn cliënt.

Gezien de ernst van de aan de cliënt van mr. X ten laste gelegde feiten en de daaraan in de media bestede aandacht, oordeelt de raad dat de cliënt van mr. X inderdaad een in rechte te respecteren belang had bij het beschikbaar stellen van de geluidsbanden en de verbatim uitwerkingen daarvan aan de redactie van het televisieprogramma.

Ten aanzien van het opsporingsbelang dat mr. X in beginsel bij zijn afweging omtrent het overhandigen van de geluidsbanden en de verbatim uitwerkingen diende te betrekken, overweegt de raad dat dit in onderhavige zaak – waarin vrijspraak was gevorderd en uitgesproken – geen rol van betekenis meer speelde.

Ten aanzien van de gerechtvaardigde belangen van derden oordeelt de raad dat mr. X deze belangen in voldoende mate

bij zijn afweging heeft betrokken. Mr. X heeft aangevoerd dat hij de geluidsbanden uitsluitend ter controle op de juistheid van de verbatim uitwerkingen aan de redactie van het televisieprogramma heeft overhandigd en dat hij met die redactie de mondelinge afspraak had gemaakt dat de geluidsbanden niet in de uitzending zouden worden gebruikt. De raad heeft geen reden om aan deze onweersproken mededelingen van mr. X te twijfelen en oordeelt op grond daarvan dat mr. X zich de belangen van derden – in het bijzonder de bij het verhoor betrokken politiebeamten – in voldoende mate heeft aangetrokken. Het voorgaande overziend, oordeelt de raad dat sprake is van een rechtvaardigingsgrond voor de overtreding van Gedragsregel 10 lid 2, nu mr. X – onverminderd zijn eigen verantwoordelijkheid – heeft gehandeld met instemming van zijn cliënt en diens belangen rechtvaardigen dat de geluidsbanden en de verbatim verslagen aan de redactie van het televisieprogramma werden overhandigd. Daarbij heeft mr. X de gerechtvaardigde belangen van derden in voldoende mate ontzien door met de redactie de afspraak te maken dat de geluidsopnamen in de uitzending niet ten gehore zouden worden gebracht.

Ten overvloede overweegt de raad dat Gedragsregel 10 lid 2 onder meer de wens is om een zogenaamd ‘trial by media’ te voorkomen. De raad is van oordeel dat – nadat de cliënt van mr. X was vrijgesproken en het vonnis – materieel – onherroepelijk was geworden – trial by media niet meer aan de orde was.

Gezien het voorgaande is de raad van oordeel dat het bezwaar ongegrond is.

Beslissing

Verklaart het bezwaar ongegrond. <<

ADVOCATENBLAD 5

In bestuursrecht
kan burger
te weinig

1% VAN DE ADVOCATEN LEEST
HET ADVOCATENBLAD NIET.*

Kellermann
over kansen
voor de balie

De TBS-er
en zijn
advocaat

Kritiek op
afwijzing wet
affectieschade

De genoegens
van de
ijdelheid

Sdu UITGEVERS

*Bron: Lezerskringonderzoek 2009, Blauw Research

ADVOCATENBLAD, HÉT MEDIUM DAT ALLE ADVOCATEN BEREIKT.
KIJK VOOR ADVERTENTIEMOGELIJKHEDEN OP BEREIKDEJURIST.NL

✖ Amsterdam

DE AMSTERDAMSE ORDE VAN ADVOCATEN
zoekt voor spoedige indiensttreding

een advocaat/stafmedewerker m/v
voor 3 à 4 dagen per week (24-32 uur)

Bij de Amsterdamse orde werken 17 personen, 9 advocaten en 8 personen aan ondersteunend personeel. De orde is een dienstverlenende organisatie ten behoeve van de rechtzoekenden en de ruim 4800 advocaten in het arrondissement Amsterdam. Het toezicht op de advocaten in het arrondissement Amsterdam is opgedragen aan het bestuur van de Amsterdamse Orde van Advocaten, de Raad van Toezicht en met name aan de voorzitter, de Deken. De Deken wordt ondersteund door stafmedewerkers.

De taken van de stafmedewerker zijn onder meer:

- ondersteuning van de Deken bij de (schriftelijke) behandeling van klachten over advocaten;
- telefonische klachtenopvang;
- het bij toerbeurt met de andere stafmedewerkers houden van een spreekuur voor rechtzoekenden;
- werkzaamheden voor de Raad van Toezicht/directeur van het Bureau.

Voor deze functie is de hoedanigheid van (oud)advocaat met ruime praktijkervaring vereist. Daarnaast dient de stafmedewerker te beschikken over analytisch vermogen en goede contactuele eigenschappen. Hij/zij dient zowel zelfstandig als in teamverband te kunnen werken. Ervaring met tekstverwerking is vereist.

Schriftelijke sollicitatie met c.v. kunt u richten aan mevrouw mr. A.S. Reijnders-Sluis, directeur Bureau van de Amsterdamse Orde, Paulus Potterstraat 18, 1071 DA Amsterdam, bij wie ook, tussen 9.00 en 12.00 uur, telefonische informatie kan worden ingewonnen, Tel: 020 – 589 60 00.

zoekt

voor spoedige indiensttreding

EEN (GEVORDERDE)
ADVOCAAT-STAGIAIRE/MEDEWERKER

voor de algemene praktijk

met belangstelling voor of ervaring met het strafrecht.

Schriftelijke sollicitaties met c.v. dient u binnen 14 dagen
te richten aan:

mw.mr. H. Hulshof
Postbus 131
8300 AC Emmeloord
hulshof@hulshof-holtrop.nl

www.hulshof-holtrop.nl

Ausma De Jong Advocaten is gevestigd in een fraai en representatief pand aan de Maliesingel 2 te Utrecht.

Onder het motto "We doen alleen zaken waar we goed in zijn" zijn er momenteel 13 advocaten werkzaam met elk eigen specialisatie in het strafrecht, arbeidsrecht, familierecht, civielrecht, vreemdelingenrecht, fiscaal recht en huurrecht.

Voor de vreemdelingenrecht en/of familierecht praktijk zijn we op zoek naar een gedreven

GEVORDERDE STAGIAIRE EN/OF MEDEWERKER

dan wel een samenwerkingsverband op basis van kostendeling.

Uw reactie kunt u richten aan mr. W.J. Ausma, Postbus 14129, 3508 SE Utrecht of per e-mail: ausma@ausmadejong.nl. Telefonische inlichtingen: 030 6051550

Personeelsadvertenties in dit blad

Regio	Kantoor	Vacature	Plaats	Pagina
Noord	Hulshof en Holtrop Advocaten	advocaat-stagiaire/medewerker	Emmeloord	253
Midden	SNS Reaal Groep	advocaat in dienstbetrekking, verzekeringsrecht	Utrecht	240
Midden	Van Zelm cs Advocaten	stagiaire	Bilthoven	254
Midden	Ausma De Jong Advocaten	gevorderde stagiaire en/of medewerker vreemdelingenrecht en/of familierecht	Utrecht	253
Zuid	Heijltjes Advocaten	advocaat-medewerker bestuursrecht en advocaat-stagiair civiel bouwrecht	Nijmegen	244
West	Holland van Gijzen	advocaat-stagiaires ondernemingsrecht en arbeidsrecht	Den Haag	Omslag II
West	Wormhoudt Berg Advocaten	2 advocaten	Amsterdam	250
West	Meijer Eble Sarin Advocaten	advocaat	Haarlem	250

VAN ZELM CS advocaten is een klein kantoor met een algemene commerciële praktijk dat zich voornamelijk richt op het MKB. De werkzaamheden bestaan voor ca. 50% uit advisering en 50% uit het voeren van procedures. In behandeling zijn onder meer zaken op de gebieden van overnames, participaties, mededingingsrecht (NMa), vennootschapsrecht etc. De onderlinge contacten en de contacten met cliënten zijn informeel en waar mogelijk gericht op praktische en preventieve oplossingen.

Er is sprake van een grote diversiteit in de te behandelen zaken, die de stagiaire eerst in samenwerking met een senior advocaat en al snel zelfstandig behandelt. Een stageplaats bij Van Zelm c.s. is een uitdaging en brengt de stagiaire in aanraking met vrijwel alle aspecten van de advocatuur.

Voor onze praktijk zoeken wij voor spoedige indiensttreding:

(gevorderde) stagiaire (m/v)

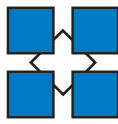
Inlichtingen over een stage bij Van Zelm c.s. kunt u inwinnen bij Mr. E.M. van Zelm via telefoonnummer: 030-2331347.

Uw schriftelijke reactie kunt u richten aan : Van Zelm c.s. advocaten

VAN ZELM C.S.
Advocaten

t.a.v. mr. E.M. van Zelm,
Postbus 170, 3720 AD Bilthoven
e-mail: vanzelmcs@vanzelmlaw.com

zoekt een:

advocaat-medewerker

voor de sectie bestuursrecht

- Je hebt minimaal 5 à 6 jaar ervaring in de advocatuur en een goede beheersing van het ruimtelijk ordeningsrecht en bij voorkeur ook van rechtsgebieden op het snijvlak van civiel- en bestuursrechtelijk bouwrecht (projectontwikkeling in ruime zin).
- Je bent prettig en sociaal in de omgang en hebt een “stevige” persoonlijkheid met een representatieve uitstraling.
- Je bent acquisitief sterk, en in staat om relaties te onderhouden en vast te houden.
- Je hebt maatschapambities en je bent in beginsel bereid je blijvend aan kantoor te binden en je in de omgeving te vestigen.
- Het heeft onze voorkeur als je reeds een bestaand netwerk hebt en/of een (deel van je) eigen praktijk mee kunt brengen.

en een **advocaat-stagiair**

voor de sectie civiel bouwrecht

- Je hebt bij voorkeur, maar niet noodzakelijk, enige ervaring.
- Je hebt een goed analytisch vermogen, uitstekende contactuele vaardigheden en een pragmatische instelling gekoppeld aan een gezonde dosis ambitie.

Sollicitaties kunnen gericht worden aan:

Peter Verstegen (024-381 66 95)

postadres: Heijltjes Advocaten
Postbus 1392
6501 BJ Nijmegen

e-mail: verstegen@heijltjes.nl

30 juni, 1 en 2 juli 2010

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen

mr.

De masterclass van Pels Rijcken

Meld je nu aan op www.pelsrijcken.nl